ROMAN

AGATHA CHRISTIE'NİN KUTUSU

MİTHAT BEY FRASHËRI'NİN AŞKI

Türkçesi: *Ece Dillioğlu*

MIRA MEKSI

KTB

ISBN: 978-625-6495-80-7
© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 1010 | **Roman**

Yayın Yönetmeni
Furkan Çalışkan

Dizi Editörü
Aykut Ertuğrul

Yayıma Hazırlayan
Büşra Coşkun

Düzelti
Merve Yavuz

Kapak
Harun Tan

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Kasım 2023
İstanbul

Ketebe Yayınları
Sertifika No: 49619
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212 612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Sertifika No: 47939
My Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sk.
No: 8/F Zeytinburnu / istanbul
Tel: 0212 674 85 28

© Özgün adı *Kutia e Agatha Christie-t* olan eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Agatha Christie'nin Kutusu

(Mithat Bey Frashëri'nin Aşkı)

MIRA MEKSI

TÜRKÇESİ
ECE DİLLİOĞLU

KETEBE

Mira Meksi

Çağdaş Arnavut edebiyatının son dönemlerde öne çıkan önemli yazarlarındandır. Arnavutluk sınırlarını aşan Meksi, edebi alanda ulusal ve uluslararası saygın ödüllere layık görülmüştür. Eserlerinden bazıları prestijli yabancı yayınevleri tarafından birçok dile çevrilmiş ve yayımlanmıştır. *Mallkimi i Priftëreshave të Ilirisë*, *E Kuqja e Demave*, *Frosina e Janinës*, *Puthja e Amazonës* ve *Kutia e Agatha Christie-t* adlı tanınmış eserleri öne çıkmaktadır. Bunlardan *Mallkimi i Priftëreshave të Ilirisë* adlı eseri ile 2014 yılında *Ballkanika* Edebi Ödülü yarışmasında Arnavutluk'u temsil etmiştir. Aynı zamanda Fransız ve Latin Amerika edebiyatlarından Arnavut edebiyatına kazandırmış olduğu birçok çeviri eseri de mevcuttur. Özellikle Nobel ödüllü Gabriel Garcia Marquez'in eserlerini Arnavutçaya çevirmesiyle tanınmıştır. Mira Meksi'nin çeviri dışında öykü ve roman türünde eserleri mevcuttur. Eserleri ve çevirileri ile birçok ödüle aday gösterilmiştir. Evli ve bir çocuk annesidir.

Ece Dillioğlu

1991'de Arnavutluk'un Vlora şehrinde doğdu. 1997 yılında ailesiyle beraber Türkiye'ye göç etti. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ'da tamamladı. 2013'te Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Balkan Dilleri ve Edebiyatları Arnavut Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Arnavut Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim elemanı olarak göreve başladı. 2014 yılından bu yana Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yüksek lisans eğitimini 2017'de Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalında tamamladı. Şu an aynı programda doktora yapmaktadır.

BÖLÜM 1

Cinayetler kraliçesinin kutusundaki gizemi çözdükten yıllar sonra, Belgrad'daki Yüce Divan tarafından suçsuz olduğu kararlaştırılınca Mithat Bey, İstanbul'daki o son alacakaranlık gecesini en ince ayrıntıları ile hatırladı. O anıların, büyük acılarının altında kalıp çoktan toz olduğuna inanmıştı. Ama aniden tüm o anılar tıpkı geçmişte yaşadığı gibi berrak bir şekilde gözlerinin önünde yeniden canlanmıştı.

Pera Palas Oteli'nin balkonundan, sonbaharın ilk alacakaranlık saatinde, daha yeni denize gömülen ve deniz ile gökyüzünü ateşe veren güneşi görmüştü. Galata Kulesi'nin yüksekliğinden aynı isme sahip köprüyü, Nineta'nın güzel kafasını, bir yanda cayır cayır parlayan boğazın sularını, diğer yandan Marmara Denizi'ni ve kadının ateş rengindeki bukleli saçlarını görmüştü. O görüntü büyüleyici ve hayranlık uyandırıcıydı. Hayatında daha önce böyle bir şey görmemişti. Havada arzu ve şehvet kokusu vardı. Sanki dünya o birkaç saniye içerisinde tuzla buz olacak ve o kısacık zamanda olağanüstü bir muhteşemlik yaşanacak gibiydi. Tabii ki bu, felaket o muhteşemliğin üzerini örtmeden önceydi! Yüreğindeki aşktan tüm hücrelerinin kabardığını hissetmiş ve evrenin göbek deliğinin ateşinde, yüreğini saran aşkla sevgilisini hararetle öpmüştü. Dakikalar uçup giderken ve gökyüzü artık yavaş yavaş soğumaya başlamışken, İstanbul Boğazı ve Marmara'nın suları

sönmüş olan güneşin yansımasını üzerlerinde tutarken âşık adam, tıpkı bir ergen gibi var gücü ile Lamartine'in Fransızca dizelerini okumuştu. "*Ô temps suspends ton vol!*"[1]

Gözlerinin önündeki muhteşem İstanbul manzarasında onun kollarında olan, Palais Royal'in "*Richelieu*" salonunda gösteri yapan Fas kökenli komedyen, kızıl saçlı Nineta, acıklı bir şekilde şiir okumaya başlamıştı:

"Yangın yeri Konstantinopolis! Bu ismin nasıl da büyüleyici bir havası var! Eski Yunanistan'ın eski efsaneleri, zaferlerinde barınan Hıristiyanlığın ışığı, Yunan imparatorlarının bahçelerindeki fıskiyelerin ışıltısı, sultan saraylarının gizemli seremonileri... Batı'nın, Doğu'nun, Roma'nın ve Yunanistan'ın sanat izlerinin olduğu üç şehrin heykellerinin muhteşem harmanlanması! Üç isimli şehir! Konstantinopolis, Bizans, İstanbul! İnsanların anılarında Roma'nın, Atina'nın ve İsrail'in hizasına yükselmiş ey kutsal şehir! Bize böylesine bir aşkı cömertçe armağan eden ey büyülü şehir!"

"Söyle bana şairim! Sen olsaydın İstanbul'a hangi dizeleri yazardın? Senin yüreğinden ona nasıl kelimeler dökülürdü?" diye Mithat Bey'e yönelmişti genç kadın.

"Bağasının ortasından boğaz geçen, dev bir kaplumbağa gibi büyük, siyah ve sık binalarla kaplı şehir. Camilerin, sanki müezzinlerin seslerini Allah'a daha da yakınlaştırmak ister gibi gökyüzüne değen güzel tepeleri ile minareleri her yerde olan şehir! İşte İstanbul budur! Eski ve güzel şehir!" diye cevap vermişti Mithat Bey cümlelerine devam etmeden önce. "İstanbul denince insan, güzelliği bakımından ilginç, görüntüsü ve büyüklüğü bakımından ideal olan, Altın Boynuz Haliç'in ve İstanbul boğasının insanı büyüleyen güzelliğini düşünüyor. Ama bana çamurun ve pisliğin insanın dizlerine kadar geldiği, köpek havlamalarının insanın kulaklarını tırmaladığı

1 Ô temps suspends ton vol: Zaman dur artık geçme! (Lamartine'in "Göl" şiirinden bir dize.)

çirkin şehri de hatırlatıyor. Ama bir saniye dur bakalım… Şehrin meşhur köpeklerinin sesleri artık duyulmuyor! Acaba ne oldu onlara? Nereye gittiler? Peki ya eski anılarımda İstanbul'un cürufları gibi olan dilenciler nereye kayboldu? Bu günlerde onları hiç görmedim! Tabii ki İstanbul sonsuza dek bana aşkımızın şehrini de hatırlatacak!"

On gündür İstanbul'daydılar. Kadın Korfu'daydı ve dört gözle beklediği telgraf gelir gelmez "*Lloyd*" isimli Avusturya gemisine binmiş ve ondan iki gün sonra İstanbul'a varmıştı. Kızıl saçlı kadın, gemi ile Türklerin dediği gibi Konstantinopolis ya da İstanbul kıyılarına yaklaştığında o sularda yaşadığı büyüleyici deneyimleri anlatmaktan kendini alamıyordu. "Yakıcıydı! Bir doğa harikasıydı! Ufuk çizgisi, köpüren ağaçların ve dalgaların üzerine yansıyan eski şehrin parmaklarının ucunda duruyor gibiydi." "Hiç o gemiden inmeseydin daha iyiydi. Seni hayal kırıklığı karşılamış!" diye cevap verdi düşünceli Mithat Bey.

Mithat Bey iki gün konakladığı Ankara'dan yüreğinde bir umut ışığı ile dönüyordu. Erkek lisesine gitmeden önce, eskiden İstanbul'daki Ruhban okulunda sınıf arkadaşı olan Türk Dışişleri Bakanı ile acil bir toplantısı vardı. Onunla çok uzun senelerdir görüşmemişti. Bu görüşme resmi ve önemli bir görüşmeydi. Mithat Bey, Arnavutluk'un büyükelçisi olarak Atina'ya gidiyordu ama çocukluk arkadaşı oldukları için özel olarak bir çay içme fırsatı yaratabilmişlerdi.

Tevfik onu soylu saraylarına davet etti. Eskiden Çanakkale'de yaşayan genç adam, Kamurişli bir kadınla evlenmişti. Misafir odasındaki, insan boyu yüksekliğinde pencerelerle çevrili büyük açık alan âdeta küçük bir müze gibi antika, Osmanlı sanatına ait eski ve değerli objeleri sergiliyordu. Mithat büyük bir dikkat ve ilgi ile onları incelemeye başladı. Ama aslında hekim olan bakanın sanata ve edebiyata olan ilgisi sebebiyle gerçek hazinesi odanın kuzey kısmında bulunuyordu. Ceviz ağacı ve kristal bir kapak ile kaplanmış kütüphanesi

muhteşem bir yapıt gibi üzeri işlenmiş kemer şeklinde duvarda duruyordu. Mithat Bey, o cevahirleri ve edebiyat incilerini büyük bir din aşkıyla incelemek ve dokunmak için orada saatlerce durabilirdi ama zaman uçup gidiyordu ve onun gençlik yıllarından dostu olan bakan ile konuşması lazımdı. 16. yüzyılda yaşamış Osmanlı kökenli şair Fuzuli'nin bir kitabını gözleri ile olabildiğince taradı, 13. yüzyılın parşömenleriyle gravürlerinin güzelliği karşısında bir çocuk gibi sevindi, Âşık Çelebi'nin meşhur kitabına hayran kaldı ve ortaçağ döneminde yaşamış şair Mihri Hatun'un kitapçığını eline aldı. Ama dostu asıl parçayı en sona bırakmıştı. Kütüphanesinin bir rafından, kiraz ağacı renginde deri bir kapağı olan bir kitap çıkardı. O kitap Mithat Bey'in amcası Şemsettin Sami'nin Osmanlıca romanı *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'tı. "Bu kitabı iki kere okudum. Sami'nin Osmanlıcasına hayranım. Bu, olağanüstü bir roman!" dedi sarayın sahibi.

Alçak bir masanın etrafında bulunan siyah renkli, yumuşak, deri bir kumaşla kaplanmış şilteler üzerinde dinlendiler. Masanın üzerinde telkâri ile işlenmiş büyük tepsi duruyordu ve o tepside çayın kırmızı rengini almış aynı işlemeli bardaklar duruyordu. Birbirlerinin karşısında oturmuşlardı. Türk olanın orta uzunlukta bir boyu vardı ve havaya kalkmış saçları zeki bir adamın alnını ortaya çıkarıyordu. Altın kaplamalı iskeleti olan yuvarlak bir miyop gözlüğü takıyordu ve o zamanlar kalın dudaklarının üzerinde kısa bıyık bırakmıştı. Açık renkli saçları, parlak yüzü ve mavi gözleri ile Mithat daha genç görünüyor olsa da Türk olan ondan daha gençti. Sanki geçen zamanın izlerini görmek istercesine kısa bir süre ikisi de birbirlerinin yüzüne baktılar. Yükseköğrenimini tıp üzerine Beyrut'ta tamamlayan, eskiden bir filozofun sakin görüntüsüne sahip olan bakan, artık tecrübeli bir siyasetçinin izlerini taşıyordu. Her zaman olağanüstü bilgili, çok dilli, düşünür ve vizyon sahibi olan Mithat Bey artık, vatanı bölünmesin diye dişi ve tırnağı ile savaşan bir milletin büyük dertlerini sır-

tında taşıyan ezilmiş bir adamın görüntüsüne bürünmüştü. Konuşmayı, Kızıltoprak ve Erenköy'de yaşadıkları zamanlardan, keşişlerin katılığından, Doğu dillerinden romanlar çevirmek için genç Mithat'ın ata saraylarındaki "izolasyonundan" bahsederek sarayın sahibi başlatmıştı. Türk bakan, Mithat'ın ailesi, özellikle de amcası Şemsettin Sami ile ilgili büyük bir hayranlıkla konuşmuştu çünkü Arnavut milliyetçiliğinin fikir babası, temsilcisi ve değerli bir diplomat olarak yaptıklarını bilse bile onun babasını az da olsa tanımıştı ve Türkiye'nin önde gelen değerleri olarak Frashërilerin katkılarından bahsetme fırsatı bulmuştu.

Ama Mithat Bey'in aklı başka yerdeydi. Alnının üzerinde özlem dolu çizgiler belirmişti. Yunanistan'daki Arnavutların durumu ile ilgili görüşmeler iki gün iki gece sürdüğü için daralmıştı. Sohbetleri yeniden aynı noktaya döndü: 30 Ocak 1923 tarihinde Arnavutluk-Yunanistan mülteci antlaşmasının yapıldığı Lozan Antlaşması'ndan sonra Yunan devleti gayrıresmi olarak ve uluslararası gücü inkâr ederek Arnavut toplumunun zorla Türkiye'ye göç etmesine yol açmıştı. Arnavutlara yapılan zulümler, insana ortaçağdaki barbarlıkları hatırlatır cinstendi.

"1914-1918 seneleri arasında meşhur Epir için Yunanların Arnavutlara yaptıkları katliamlar, zulümler, yıkımlar yetmedi be dostum. Yakılan ve parçalanan 250 köy ile ülkenin en güzel iki yerinin dağılması yetmedi. İçlerinde kadın ve çocukların olduğu binlerce kişinin katledilmesi yetmedi!" dedi Mithat Bey ve mavi gözleri, fırtınanın ortasında kalmış deniz gibi karardı. "Şimdi de başka bir dert başımızda! İnan bana Tevfik kurbanların anlattıkları kan dondurucu. Her gün onlarca göz görüyorum. Uykularım yarım yamalak. Karanlıkta gözlerimi kapatıyorum ve yakılan, öldürülen, her şeyleri ellerinden alınan, köklerinden koparılan, Arnavutların en iyilerinden olan Çameryalıların çığlıklarını duyuyorum." dedi ve bir süre susup çayını yudumladı. Ardından başını eğmiş duran

arkadaşına anlatmaya devam etti. "Arnavut düşmanları tarafından, Arnavutluk'un gövdesini yok etmek isteyen çakalların uydurduğu terimleri biliyor musun? Millet ile dini eşit tutan sinsi Slav ve Yunan araştırmacıların ürettiği terimleri? 'Güney Epir' ya da 'Eski Sırbistan' terimlerini duydun mu hiç? İlki Arnavutluk'un güneyi, ikincisi ise Arnavutluk'un kuzeyinden başka bir şey değil aslında ve buralar Yunan ve Sırp şovenistlerin hedefindeler."

"Dostum, Yunanlar da Slavlar da kimin Arnavut, kimin Sırp, kimin Yunan, kimin Ortodoks ya da kimin Müslüman olduğunu çok iyi biliyorlar. Onların bu şekilde davranmalarının sebebi etnik politikalarıdır. Peki sen ne yapmayı düşünüyorsun?" dedi en sonunda Türk bakan.

"Atina'ya büyükelçi olarak atandığım bu son iki senedir özellikle Arnavutların Müslüman olan toplumu Çameryalıların, topraklarından koparılıp zorla Türkiye'ye sürgün edilmeleri meselesinde elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Yunan hükümetine 200'den fazla nota verdim. Dün de bahsettiğim gibi Atina'da Türk bakan ile görüştüm, ona Epir ile Makedonya'da yer alan Arnavut köylerinin tam listesini verdim ve ondan Ortak Komisyon'un Türk delegasyonunun önünde yardım istedim. Bana çok nazik davrandı ve yardım sözü verdi ama sana daha önce de söylediğim gibi bu konuda senin de yardımına ihtiyacım var. Tüm uyarılarıma ve durum bildirilerime rağmen büyük güçler sanki görmüyor ve duymuyorlar. Ortak Komisyon başkanına da doğrudan ulaşacağım. Aralık ayında Milletler Cemiyeti Konseyi'nde bir bildirim olacak. İşin kötü tarafı artık benim hükümetim de bir kulağının üstüne yatıyor. Bu konuyla ilgili Cumhurbaşkanına da yazdım. Felaket henüz yeni başladı ve sonuçlarını tahmin etmek imkânsız. Yunanistan'da Arnavutların sürgün edilme sürecinin başladığı andan itibaren çanları çalıyorum."

Mithat Bey, büyük ve siyah çantasından özellikle Paris, Cenova, Floransa ve hatta yazılarını, bilimsel analizlerini ve Bal-

kanlar'da Arnavutların durumu ile ilgili yaptığı çalışmalarını yayımladığı New York şehirlerinde basılan bir düzine Avrupa yayını ve gazetesi çıkardı. Masaya bıraktı. Tevfik onları eline aldı ve sayfaları kurcalamaya başladı. Lozan'da 1919 senesinde yayımlanmış "*La question d'Epire*"[2] adlı bir yayında duraksadı ve birkaç dakika okumaya daldı. Kendi topraklarında yaşayan Arnavutların Yunanlar tarafından uğradıkları katliamları ve etnik kökenlerinin silinmesini okurken gözlerinden kara bulutlar geçiyordu. Mithat Bey'e bakmak için gözlerini kaldırdığında sanki cehennemden gelmiş gibi görünüyordu. Nargilesinin hazırlanmasını emretti. Nargilesini getirdiklerinde Mithat Bey'in deyimi ile "sulu borudan" sessizlik içerisinde birkaç defa duman çekti ve meyve aromalı nargilesi ile göğsünü doldurduktan sonra yakın zamanda Fransız bir diplomatın verdiği çözüm önerisini aynı argüman ile ona sundu.

"Bildiğim kadarıyla sizin Arnavutluk'ta bir Yunan azınlığınız var, değil mi?" diye sordu.

"Evet. Üstelik Arnavutluk, onların tüm haklarının korunduğu tek ülke!"

"Onları Yunanistan'a sürgün edin. Göze göz dişe diş!" dedi kesin bir ifade ile.

"Bu söylediğini kendi hükümetime teklif ettim. Düzgünce düşünülmüş bir plan çerçevesinde tabii ki. Ama bu sıcak mevzu karşısında Arnavutluk hükümetinin kayıtsızlığının, gönderdiğim sayısız notalara cevap verilmemesinin, aşırı derecedeki eylemsizliğin milli bir ihanet barındırdığını düşünüyorum. Atina'daki büyükelçilik görevimden istifa etmeyi düşünüyorum."

Sarayın sahibi çay bardaklarını yeniden doldurdu ve arkadaşına nargilenin ucunu uzattı.

"Aralıkta yine Milletler Cemiyeti Konseyi'ne gideceğim ama öncesinde İstanbul'daki Eski Sarayın arşivlerinde önemli ve

2 La question d'Epire: Epir Sorunu.

eski bazı belgeleri bulmam lazım." dedi Mithat Bey nargilesinden birkaç duman çektikten sonra.

"Ne kadar eski belgeler?" diye sordu bakan, artık pür dikkat dostunu dinliyordu.

"Bahsi geçen konu Parga şehrine dairdir. Yunanlar Parga'daki topluluğun Arnavut olmaması bahanesine dayanarak Pargalıları sürgün ediyorlar. Hangi dini benimserse benimsesin Parga her zaman Arnavutluk'un bir parçasıydı. Tarihi açıdan baktığımızda İyon denizinin kıyısında ve Preveze'ye yakın olan Parga'daki Arnavut topluluğu Ortodoks'tu ama Tepedelenli Ali Paşa hükümdarlığı zamanında Parga halkı paşaya karşı Fransızlarla birleşti. Fransızlar bölgeden uzaklaştırıldıklarında Tepedelenli Ali Paşa, Korfu'daki İngiliz komiser ile yaptığı anlaşma neticesinde Parga'daki tüm Ortodoks Arnavutları bölgeden sürgün etti. Sürgün edilen halkın yerine de Müslüman Arnavutları getirdi. Böylece Napolyon savaşlarında Parga'nın korunması daha güvence altında olacaktı."

"Bu tam olarak ne zaman yaşanmış?" diye sordu Türk olan.

"1817 senesinde. Ali Paşa'nın İngilizlerle Parga için yaptığı saçmalıkların olduğu belgeleri İstanbul'da bulmaya çalışacağım."

"İstanbul'da nerede kalacaksın?"

"Muhtemelen Tokatlıyan Oteli'nde." dedi Mithat Bey bakışlarını arkadaşından kaçırarak. Orası Nineta'nın seçtiği ve eskiden, akrabası Aubrey Herbert'in kaldığı oteldi.

"Beyoğlu'ndaki Palas Oteli'nde kalmanı çok isterim. Orayı daha önce gördün mü?" dedi Türk bakan.

"Evet, tabii ki! Orası Doğu Ekspresi Oteli diye biliniyor ve Yunanların deyimi ile Pera mahallesinde bulunuyor. Çocukluğumda onun inşaat halini görmüştüm. Âdeta sanatın bir incisi, Doğu'ya özgü tarz ile neoklasik tarzı bir arada barındırıyor."

"Artık orayı valiliğimiz yönetiyor." dedi bakan ve otelin sahibi Muhayyeş'e iletmesi için kendi imzasının bulunduğu bir davetiye uzattı. Bekâr arkadaşının İstanbul'da yalnız olmayacağını anlamıştı.

O gece geç saatte Mithat Bey notlarına Ankara'daki görüşmesiyle ilgili Türk bakanın, eski dostunun, Komisyon Başkanı Ekstrand'ın önünde Ortak Komisyon'un Türk delegesi ile ve hatta Yunanistan'ın Dışişleri Bakanı ile ona yardım edeceğine dair söz verdiğini yazdı. İnce bir yazıyla ekselanslarının ona çok cömert davrandığını da ekledi. Onu konaklaması için İstanbul'un en lüks oteline göndermişti ve Cenevre'ye gitmesi gerekirse otel sahibinin ona Doğu Ekspresi ile bir yolculuk imkânı sağlayacağı konusunda söz vermişti. Ertesi gün İstanbul'a yola çıkmadan önce dostunun ona yaptığı yardımlarla yüreği ısınan Mithat Bey, sevgilisi Nineta'ya yazmış ve onu İstanbul'daki Pera Palas Oteli'ne çağırmıştı.

Tam adı Elisabeth-Louise Herbert'ti ve değerli diplomat Mithat Bey ile tüm Arnavutların dostu Lord Aubrey Herbert'in, babası tarafından birinci derece akrabasıydı. Onlarınki ilk görüşte aşktı. Küçük bir denizin kumsalında onu ilk defa gördüğünde Mithat Bey böyle hissetmişti ve onunla olmak istemişti. Plajdayken üzerinde beyaz deniz kıyafetleri vardı, ayakları çıplaktı ve kafasında büyük beyaz bir şapka, o şapkanın kenarında da mavi renkte çiçekler vardı. Şapkanın üzerinden yüzüne örümcek ağı gibi görünen incecik bir tül iniyordu ve görüntüsünü daha da gizemli ve çekici kılıyordu. Tülün altından ise alev kırmızısı bukleler yaylanıyordu.

Portofino'da, Ligurya Rivierası'nda, Leydi Carnarvon'un villasının plajındaydılar. Oğlu Aubrey Herbert bir sene önce genç yaşında ölmüştü ve anne kontes oğlunun eserini Arnavutların iyiliği için tamamlamak istiyordu. Hayırsever leydi, Mithat Bey'i, Ligurya'nın renkli kıyısında birkaç gün konaklaması için ve Arnavutluk ile ilgili kafasındaki birtakım

projeleri konuşmak üzere davet etmişti. Öğleden önce uzun bir süre Arnavutluk politikasında yaşanan büyük değişimleri, Mithat Bey'in siyasi yönünü çok beğendiği ve her Avrupalı hükümetin imreneceği bir programa sahip olan Fan Noli'nin kurduğu hükümeti, ayaklanmayı konuşmuşlardı. "Maalesef! Bu programın ülkem için vaktinden önce uygulanan bir program olmasından endişe ediyorum!" demişti Mithat Bey. "Önemli olan Arnavutluk'un sonsuza dek annesi Avrupa'ya dönmesi ve Babıâli'yi ardında bırakmasıdır!"

Daha sonra kadının ifade etmesine göre Tiran'da kurmak istediği Gençlik Kütüphanesi projesine, kütüphaneden sonra kuracağı, oğlunun adını taşıyan enstitüye, atasözleri ve deyimler kitapçığına bakmışlardı. Geniş bir tentenin altında, sallanan bir koltukta oturan ve karşısında limonatasını koyduğu küçük bir masası olan kontes, yumuşak şilteli bir koltukta oturan Mithat Bey'in kendi Arnavutça yazılarından bir şeyler okumasını rica etti.

> *Gel dostum, yağmur yağıyor! Sanki gökyüzü ağlıyor, ince gözyaşı döküyor gibi hissediyorum.*
>
> *Benim yüreğim de bugün ağlıyor. Yalnızım, gökyüzünün gözyaşları camların ardından akıyor ve ben yüreğimde bir soğukluk hissediyorum. Hatırlar mısın, beraberken ne kadar çok severdik yağmuru? Sen o günleri beklerdin çünkü beni beklediğini bilirdin. Dünya gözyaşlarına boğulduğunda biz mutluyduk, dünya soğuk sularla kaplandığında bizim yüreklerimizin içi sıcaktı. Ama şimdi bu ufak odada akan damlalara bakıyorum ve üşüyorum.*

Leydi Carnarvon ise o muhteşem "hüznü" dinliyor ve Mithat'ın sıcak sesi ile yankı bulan Arnavut dilinin ahenkli müziğinin tadına varıyordu. Görüntü olağanüstüydü. Adam kadının arkasında kayalıklar boyunca yükselen renkli binaların olduğu inanılmaz bir mozaik gördü. Aşağıda bir tablo gibi duran sakin ve mavi Ligurya Denizi! Artık iyice yaklaştıklarında

anne kontes, gelişine şaşırmış bir şekilde onu takdim etti. Mithat ayağa kalktı. Üzerinde kum rengi hafi bir takım, bej çizgili bir gömlek ve yine bej renginde hafif bir çift ayakkabı vardı. Alnının üzerine dökülen açık renkli saçlarında elini gezdirdi ve ışık dolu mavi gözleri ile gülümsedi. Kontes'in Fransızca "*Le bel homme!*"[3] diye söylenmesine sebep oldu.

Kadın tüllü, beyaz ve büyük şapkasını çıkarırken selamlaşmak yerine zamanında akrabasının, Mithat'ın kısa yazısından ona okuduğu ve onun da ezberleyebildiği birkaç kelime olan "Beni yüreğinden çıkarma!" sözlerini büyük bir oyunculuk sergileyerek söyledi. Bu sanki uzun zaman önce düşünülmüş bir aşk ilanı gibiydi ve Mithat Bey'in kalbi çok hızlı çarpmaya başlamıştı.

Sahne adı Nineta olan Elisabeth, 28 yaşındaydı. Annesi Fas kökenliydi ve eğitimini Paris Müzik ve Drama Sanatı Konservatuarı'nda bitirmişti. Fransızca ve İngilizce dışında birkaç dil biliyordu ve içlerinden en çok gurur duyduğu eski Yunan diliydi. İngilizceye Moliere'in birkaç komedisini, Sapfo'nun şiirlerini çevirmişti ve kendisi de şiir yazıyordu. Mithat Bey onun yazmalı, büyük ve keskin gözlerine, kırmızı buklelerle kaplanmış mermer gibi alnına ve yanaklarına, uçmakta olan bir kuşun kanatlarının yükselerek balrengi uzun kirpiklerinin gölgelediği ince, uzun ve düzgün burnuna baktı. Büyük gözlerinden çok farklı, küçük ve yuvarlak olan dudaklarına bakarken kendi kendine onun evrenin en güzel kadını olduğunu düşündü.

Çok zaman geçtikten sonra o kadına neden âşık olduğunu tekrar düşündü. Onun kalbini eriten şeyin, kadının sadece güzelliğinden ve gençliğinden kaynaklanmadığını anlamıştı. Güzel kadın hazırlıklı ve ona âşık hâlde gelmişti. Sanki onu daha önceden tanıyormuş ve şimdi ilk defa karşısında gördüğü adama çok önceden âşık olmuş gibiydi. Adamın anadilinde "Beni yüreğinden çıkarma!" sözlerini söylemiş ve daha tanışmadan adamın kalbinde olduğunu kanıtlamıştı. Hatta havada uçuşan

3 Le bel homme!: Ne yakışıklı adam!

tomurcuklar gibi olan o aşkın daha da ileriye gitmesi için yalvarır gibiydi. Bu, kimsenin kurtulmayı başaramayacağı muhteşem bir şekilde hazırlanmış bir büyü değil miydi?

Bu düşünce zihnine öyle bir yerleşmişti ki Mithat Bey, villada oturup Balkanlar ve Arnavutluk üzerine sohbet ettikleri ilerleyen saatlerde bile her şeyi o düşünce açısı ile görüyordu. Genç kadının yarımadanın tarihi ile ilgili derin bilgileri ve komşu ülkelerin Arnavut sorununa dair görüşleri hakkında haklı eleştirileri vardı.

"Sizin Le Monde Nouveau'da üç yıl önce yazdığınız yazıları okudum Mithat Bey." dedi genç kadın ve ona hayranlığını açıkça belli etti. "Milletler Cemiyeti ve toplantının başında bulunan büyükelçiler için, sizin Avrupa ve Balkanlardaki barışın ve refahın ancak Arnavut sorununa çözüm bulunursa elde edileceğine dair yaptığınız yorumdan daha net bir açıklama ve güçlü bir mesaj olamazdı."

Anne kontes kafası ile onaylıyordu. Sohbet o akşamüstüne kadar devam etti. Villanın çiçekli terasındaki çay saatinde Nineta, Mithat Bey'in Atina'da Arnavutluk Büyükelçisi olarak yerine getireceği ve dönemin politikası açısından oldukça zor olan görevi konusunda ilgili davrandı. Ufukta Cenova'nın ışıklarının belirdiği alacakaranlığa dek sohbet edip düşüncelerini paylaştılar. Mithat onun oldukça bilgili olmasına ve özellikle de kendisinin politik çalışmaları ile ilgili hünerli, hâkim konuşmalar yapmasına şaşırdı. Kızıl saçlı güzel, Arnavutluk'u ziyaret etmek, dağların güzelliğini görmek istediğini söylediğinde kontes adamın kulağına yeğeninin leydi Edith Durham'a benzemek istediğini fısıldadı. Nineta, o akşam Cenova'ya yola çıkacaktı ve yaşlı kontesi, teyzesini görme fırsatını değerlendirmişti. Teyzesinin orada olacağını biliyordu ama böylesine nadir bir rastlantının yaşanacağını bilmiyordu. Mithat ona taksiye kadar eşlik etti. Vedalaştıklarında o saniyeler daha da uzasın diye Mithat Bey ona metafizik bir şey söyledi.

"Daha önce tanışmışız gibi hissediyorum."

"Haklısınız. Ben sizi üç sene önce Paris'te profesör Mario Roques ile '*2 Rue de Lille*'de Yaşayan Doğu Dilleri Milli Okulu'nda gördüm." dedi genç kadın.

"Evet, 1921 senesinde Arnavut Dili Bölümü'nün açılışının ilk senesinde ders verdim." dedi adam.

"Kesinlikle." dedi kadın taksiye binmeden önce ve kısık sesle "Grand Hotel Savoia." dedi.

Ertesi gün Mithat Bey Cenova'ya Via Arsenale di Terra 5'e doğru yola çıktı.

İki ay sonra aşkları mala üzerindeki çakıltaşı gibi alevlenince Nineta Atina'ya yerleşti. Sanatındaki başarı ve aşkı onu uzun süre o yerde tuttu. Bir Fransız-Yunan gezici tiyatro topluluğuyla, Akropolis'te sahnelenen Euripides'in Medea'sını ortaya koydu. Gösterinin prömiyerine Deniz Kuvvetleri Komutanlığı üniformasını giyen ve rahip Dionysos'un mermer koltuğunda oturan Helenlerin kralı II. Georgios, birçok bakan ve Atina'nın önemli kesiminden büyük bir çoğunluk katıldı. Hepsi en öndeki mermer koltukları doldurmuşlardı. Tiyatronun taş merdivenlerine yüzlerce genç ve Atina ile civar yerlerden birçok sanatçı oturmuştu.

İki bin beş yüz yıllık Dionysos Tiyatrosu'nda, sayısız meşale ışığının ortasında, sekiz dor düzenindeki sütunun çevrelediği sahnede kızıl saçlı, siyah giyinmiş, kuvvetli, vahşi, acımasız, intikamcı, aşk tanrısı gibi şehvetli ve emsalsiz trajik güzelliği ile Medea, insanın içini ürpertici cümlelerini eski Yunan dilinde ve yüksek sesle okuyordu. Koronun yas şarkısı gökyüzündeki yıldızlara hasret kalmıştı. Cadı Medea, oğullarının kanlı cesetlerini İason'un ayaklarına atarak kanatlı arabası ile havada uçup uzaklaşırken ve haini tehditkâr bir sesle lanetlerken tiyatro salonundaki herkes büyük bir hışımla ayağa kalkarak sanatçının oyunculuğunu alkışladılar.

Mithat Bey donakalmıştı. Kadının trajik güzelliği onun nefesini kesmişti. Sanki gerçekten eski Yunanistan'da, antik tiyatroda, Euripides'in en ulaşılır trajedilerinden birini hayata geçiren inanılmaz eski sanatçılarla birlikteymiş gibi hissetmişti. Kendi Medea'sı, üzerindeki sahne kıyafeti ve makyajı ile onun kollarına atladığında hâlâ kendini toparlayamamıştı.

"Muhteşem, olağanüstü, mükemmel!" diye geveleyebilmişti sadece ve o güçlü, trajik sesin Nineta'nın bedeninden nasıl çıktığına inanamamıştı.

Biri Nineta'ya defne yapraklarından yapılma, saçlarını güzelleştiren bir taç hediye etmişti. Çok geçmeden halk onların etrafını sarmıştı. O insan kalabalığını kral dağıtmış ve otuz beş yaşındaki II. Georgios, Nineta'yı tebrik etmek için gelmişti. Ona eski Yunan dilinde övgüler yağdırmış ve Nineta da aynı dilde ona teşekkür etmişti. Sonra Mithat Bey'i askeri bir selamla selamlamış, Mithat Bey de hafif eğilerek onun selamına karşılık vermişti.

"Majesteleri..."

"Arnavutça öğreneceğim." dedi kral gülümseyerek ve Mithat Bey'in Atina'ya büyükelçi olarak atanması ile ilgili olarak ilk görüşmelerinde üstlendiği görevi hatırlattı.

"*Brave garçon.*"[4] diye içinden geçirdi Mithat Bey.

O gece Grande Bretagne Oteli'nin süitinde, Fransız şampanyası ve çiçekleri arasında, hayranlarından zor kopan kızıl saçlı Medea, sevgilisine, şafağa kadar süren unutulmaz bir gece armağan etti. O gece belki de onların Atina'daki aşklarının en uzun gecesiydi.

Nineta, Atina'nın Syntagma meydanında bulunan Grande Bretagne Oteli'nde neredeyse bir sene yaşadı. Birçok defa sahne aldı, birçok dost edindi ve aristokrat ailesinin eski bağlarının

4 Brave garçon!: Azimli çocuk!

izlerini sürdüğü, on bir sene boyunca eski Yunancayı öğrendiği, sanatçı, politikacı ve diplomat olan eski arkadaşlarını da bulduğu Paris-Atina arasında özgürce seyahat etmeye başladı.

Mithat, o zamanlar Yunan topraklarında yaşayan Arnavutlara karşı yapılan politik olaylarla, Çamerya bölgesine, Kesriye, Florina, Yanya, Preveze ve Parga vilayetlerine yaptığı sık yolculuklarla, Yunan etnik temizliğindeki mağdurlarla ve aynı zamanda Yunanistan ile Avrupa'daki yüksek siyasi şahıslarla yaptığı görüşmelerle çok yoğundu. Bu yüzden aşkları için geriye kalan o kısa süre onlar için çok değerliydi. Bir dakikaları bile çöp olmuyordu. Genç kadın, süit odada bir kadeh şarabı fondip yaptıktan ve ona da bir kadeh doldurup hazır ettikten sonra onu, tıpkı alev alev yanan periler gibi bekliyordu. Mithat, odaya girer girmez kendisini onun müthiş bir hızla soyan büyülü ellerine teslim ediyordu ama kolundaki saati asla çıkarmıyordu. Ancak kendi evinde olduğunda çıkarırdı o saati.

Sonra birbirlerine duydukları arzu ve aşkın karşısında tamamen savunmasız bir halde, krallık binasının yansıyan ışıklarının olduğu odadaki karanlığın içinden geçip yatağa uzanıyorlardı. Kadın, adamın her bir hücresini hissediyordu. Bedenlerindeki her bir hücreden sarhoşluğun izleri yayılmaya başlayınca adam onu öpmeye, koklamaya, bağrına basmaya, ona sarılmaya, duygularının en derinlerinde kaybolur gibi onu sevmeye başlıyordu.

Ama yılbaşından birkaç hafta önceki o cuma gecesi, Nineta, onu süitlerinde boşuna bekledi. Akşam, saat onu geçtikten sonra giyindi ve otelden dışarı çıktı. Dışarıda insanı donduran bir soğuk vardı. Ayak bileklerine kadar uzanan, göz kamaştırıcı beyazlıktaki paltosuna iyice sarındı, kürklü şapkasını gözlerine kadar çekti ve kaldırımda birkaç adım attı. Uzun süre yürümenin zor olacağını anladığında bir taksi çağırdı ve Kolonaki'deki Arnavut Elçiliği'ne doğru yola çıktı.

Mithat'ı, dalgalı bir denizin ortasında ikiye bölünmüş bir gemi gibi ve önünde eski Yunanların içtiği şekilde, sulandırılmamış

bir bardak uzo ile ofiste buldu. Mithat arkasında açılan kapıyı hiç duymadı bile. Beyaz kürk giyen, kırmızı saçları şapkasından salınan, soğuktan yanakları ve burnu kızaran kadın her zamankinden daha güzel, bir tanrıça gibi karşısında belirince adam güzel bir hayal görüyormuş gibi gözlerini kırpıştırdı ve ona gülümsedi. Kadın ise işini yarıda kesmemesi için ona işaret yaptı.

Şapkasını ve kürkünü çıkardı, kendisine bir bardak uzo doldurdu, uzoyu su ile karıştırdı ve adamın masasının üzerindeki sonu gelmeyen kâğıtlara, yazılara, belgelere bakmaya başladı. Arnavut dilinde, Arnavut hükümeti için yazılmış yazılar, Yunanistan için protesto notaları, *Güneş* gazetesi için yazılmış bir makale, çalışmalar, "Lumo Skëndo" lakabı ile imzalanmış gazete yazıları, "Mithat Frashëri" adı ile imzalanmış Fransızca ve İngilizce belgeler, çeviriler, Yunan hükümeti tarafından zorla Türkiye'ye sürgün edilen Arnavut halkının nüfus listesi, Arnavutların, Yunan hükümeti tarafından çalınan mallarının detaylı bir yansıması, Yunanistan'dan sürgün edilen Arnavutların kaybettikleri mal varlıklarına dair veriler, Kesriye ve Florina'dan Türkiye'ye sürgün edilen 35 bin Arnavut'a adanmış 1925 yılını gösteren ulusal takvim ve daha birçok şey vardı.

Nineta, Mithat'ın masasının yanındaki yumuşak bir koltuğa yerleşti ve masanın üzerinde bulunan "Bilgelik" dergisinin son sayısını eline aldı. Az bildiği Arnavutçasıyla ama hayranlık uyandıracak bir sabırla ve masanın üzerinde bulduğu küçük bir sözlükle, Dr. Milan Şuflay'ın bir yazısını okumaya başladı. Anladığı kadarıyla yazıda 1913 senesinden 1918 senesine kadar basılan *Acta et diplomata res Albania mediae aetates illustrantia* eserinin devamından bahsediliyordu. Mithat'ın yakın arkadaşı ve meslektaşı olan, ender bilgilere ve Arnavutluk olayları konusunda olağanüstü hafızaya sahip bir tarihçi ve muhteşem bir insan olan Hırvat kökenli bu Albanolog ve bilim adamından daha önce de bahsettiğini hatırladı.

Mithat Bey ofisinden ayrıldığında vakit gece yarısını geçmişti. Nineta beyaz kürkü ile örtünmüş bir şekilde koltuğun üze-

rinde uyukluyordu. Mithat yavaşça ona yaklaştı, yanına oturdu ve aşkla izlemeye başladı. Nineta gözlerini açtı. Adamın yorgunluk çökmüş yakışıklı yüzünü ve mavi gözlerini gördü. Mithat hâlâ sabahki kıyafetleriyleydi. Üzerinde, yakası dik duran beyaz gömleği, siyah kravatı ve siyah yeleği vardı. Günün başlangıcından o ana kadar bir dakika bile dinlenmemişti.

"Benim meleğim!" dedi adam yüzünü okşayarak.

"Kızıl saçlı melek var mıdır Mimi? Ne kadar yorulmuşsun böyle *mon amour.*"[5] dedi kadın.

"Benim bir tanem, *ma petite diablesse*, senin için hiç yorgun değilim." dedi adam ve kadının alnını, yanaklarını, boynunu öpmeye başladı. Kadın adamın sıcak nefesinden yayılan uzonun kokusunu hissetti ve aklı başından gitti.

Adam, alacalı renkli kadife kıyafetin güzelleştirdiği ince ve keskin hatlı kadını kavradı ve yavaşça ofisinin yanındaki yatak odasına götürdü. Artık kıyafetlerinden azade olan bedeni öpücükleri ile örttü ve kulağına "beni biraz dinlendir" *petite diablesse* diyerek bedeninin ateşini yükseltti. Sırtüstü uzandı ve kendisini beyaz büyü, kara büyü yapan kadının ellerine teslim etti.

Uykulu halleriyle öpücükler arasında odalarındaki yatağın üstüne yansıyan ışığın o gecenin sabahına mı yoksa Tanrı'nın onlara bahşettiği yeni bir güne mi ait olduğunu anlayacak durumda değillerdi.

Pencerenin önüne geçtiler ve Atina'yı dolduran o ilk karları gördüler. Nineta kuş gibi titreyerek üzerini örttü ve gökyüzünden düşen pamuk gibi yumuşak kar tanelerinin tadına varabilmek için yalın ayak villanın verandasına çıktı. "Gel Mimi!" diye seslendi. "Daha önce Atina'ya kar yağdığını görmemiştim!"

Açık renkli, kareli sıcak bir robdöşambr giyen Mithat verandaya çıktı, kadının önüne geçti ve iki kaplumbağa gibi olan

5 Mon amour: Aşkım.

ayaklarına pabuçlarını giydirmek için yere eğildi. Gökyüzünden yayılan beyaz perdeyi izlerken birbirlerine sıkı sıkı sarıldılar.

"Noel'de kayak yapmak için Parnassos'a gidelim." dedi kadın.

O anda bir masal perisi verandalarının önünden geçti ve kırmızı şapkalı güzeller güzeli bir kız âşıkları elleri ile selamladı. Kar perisine bakarken Mithat'ın aklına bir sene önceki o villaya daha yeni yerleştiği aralık ayının sonu geldi.

Aynı atmosfer vardı. Yine Noel'di. Beyaz kelebek desenli önlükleri ve kafalarında beyaz kukuletaları ile hizmetçilerin hazırladığı taze pişilerin kokusu sarmıştı her yanı. Yakınlardan Aziz Gjergji Kilisesi'nin çan sesleri geliyordu. Kabarık yakalı kalın paltoları ile efendiler deri çizmeli ve kürk giymiş zarif eşleri ile gezmek için ya faytonla ya arabayla ya da yürüyerek dışarı çıkıyorlardı. Çekirge gibi çarpık bir adamın liderliğinde, melek gibi çocuklardan oluşan küçük bir koro, o mahallenin zengin evlerine gidiyor, kapılarına küçük odundan bir çekiçle vuruyor ve şöyle şarkı söylüyordu:

Kişnişler, bugün kişnişleri,
Seneye kullanalım diye!
Bayanlar ve baylar...

Ev sahipleri onlara küçük pişilerden ikram ediyorlardı. Ziyaretçiler elçilik villasının merdivenlerine geldiklerinde Mithat Bey onları hole soktu ve muhteşem Noel şarkılarını dinledikten sonra onlara Syntagma'nın Fransız pastanesinden aldığı menekşe aromalı çikolatalardan ikram etti.

Güzel anılar her yanını sarmıştı, teklifine cevap vermeden yanındaki güzel kadınla şakalaştı.

"Kırmızı Başlıklı Kız ormandaki ninesine gidiyor."

"Ne naif bir güzellik! Kehribar gibi ve dürüst, *le chaperon rouge!*"[6] dedi Nineta.

6 Le chaperon rouge: Kırmızı Başlıklı Kız.

"Ama sevgilim, kadınlar dürüst olma erdemini kazanmış olsalardı erkekler üzerindeki hâkimiyetlerini çok çabuk kaybederlerdi." diye iç geçirdi Mithat Bey.

Nineta içten güldü.

Kar yağışı oldukça artmıştı. İkisi de verandadan içerideki sıcaklığa geçtiler.

"Burası erkeklerin dünyası *mon cher*. Kadınların, istediklerini elde edebilmeleri için ellerinde ne yazık ki çok az sayıda silahları var." dedi Nineta konuşmayı devralarak.

"Nasıl kullanmaları gerektiğini çok iyi bildikleri silahlar *mon chou*." dedi şakalaşarak Mithat Bey ve sonra ciddi ve emin bir şekilde "Bir kadın bir şeyi eğer çok isterse dünyada onu durdurabilecek bir güç yoktur!" diye sözlerine ekledi.

Sonra da sustu. Nineta, Mithat'ın gözlerinde gizemli bir ışık gördü. O ışıltıyı tanıyordu. O ışıltının her zaman onda iz bırakan bir olayla ilgisi vardı ve er ya da geç onu genç kadına anlatacaktı. Hiçbir şey söylemedi. Sadece bekledi!

"İstanbul'da büyük Fas kökenli şairler Sâdi, Hâfız ve Firdevsî'nin şiirlerini incelediğim zamanlardı." diye biraz geçtikten sonra anlatmaya başladı Mithat Bey. "Amcam Naim, cuma ve pazar günleri ofisine gitmezdi ve zamanının büyük bir kısmını benim Farsça öğrenmeme ayırırdı. Eskiden âdet olduğu üzere amcamın evi ahşaptandı ve Haydar Paşa Garı'nın üstündeki Kızıltoprak'ta bulunuyordu. Ev büyüktü ve çok sayıdaki geniş pencereleri ağaçlarla dolu bir bahçeye ve denize bakıyordu. Ben çok gençtim. Toydum. Evde anne kız iki hizmetçi vardı. İsimleri de Kerime ile Selime'ydi. İkisi gün boyu çok çalışıp yoruluyorlardı çünkü Naim'in sürekli başkentin uzak mahallelerinden gelen misafirleri oluyordu. Misafirlerin çoğu sabaha kadar durur, bazılarıysa gider gelirdi. Sürekli misafirler olurdu. Misafirlerle edilen sohbetler de ister bahçede ister başka yerde olsun her zaman Arnavutluk üzerine olurdu.

Hizmetçiler her zaman hazır ve görünmez gibiydiler. Neredeyse hiç konuşmazlardı. Kerime uzun boylu, beyaz tenli, sarı saçlı, iyi huylu ve çok atik bir kadındı. Kızı Selime ise onun tam tersine vahşi bir yapıya sahipti ve sürekli yere bakan siyah kocaman gözleri, ince yapısı ve bende sanki kertenkele soyundanmış hissini uyandıran kıvrak bir bedeni vardı. Saçlarını hiçbir zaman göremedim çünkü başını hep örterdi. O geceye kadar…"

Mithat geniş ve deri bir koltuğa yaslanmış, üzerine de sıcak bir örtü almış duruyordu. Nineta ise onun yanına kıvrılmış adamın anlattıklarını dinliyordu.

"Selime kaç yaşındaydı?" diye sordu Nineta, hizmetçi kızın bu hikâyede önemli bir rol oynadığını hissettiğinde.

"Sanırım benimle yaşıttı. On dört-on beş yaşlarında falandı. Daha fazlası değildi."

"Türk müydü?" diye sabırsızca sordu Nineta.

"Hayır Arnavutluk'tandı. Arnavutluk'un güney bölgelerindendi ama çok küçük yaşta İstanbul'a gelmişti. Hem Türkçe hem de Arnavutça konuşuyordu. Ondan geriye aklımda kalan tek şey, elinde tüylerin olduğu bir sopa ile ve büyük bir sabırla amcamın kitap dağının tozunu alışı. O amcamın kitap labirentinde kayıp giderken ve bir yarasa gibi hareket ederken sıklıkla başörtüsünün bir köşesini görürdüm. Evde tek bir toz tanesi bile yoktu. Her şey sanki parlıyordu. Selime'nin okuma bildiğini düşünüyorum. Kafamı kitaplardan kaldırdığımda sık sık bir gölgenin beni takip ettiğini ve o anda yok olduğunu hissederdim. Bazen de kitabı okumayı bıraktığım sayfanın değişmiş olduğunu görürdüm. Bazen de uyku tutmadığında evde dolaşırdım ve hizmetçilerin odasından gelen soluk bir ışığın geç saatlere kadar yandığını fark ederdim. Ama o gece…"

"Ne oldu o gece?" dedi Nineta başını Mithat'ın kucağından kaldırarak.

"*Patience, mon amour!*"[7] diye cevap verdi tatlılıkla Mithat Bey ve alev kırmızısı saçlarını okşamaya başladı.

"Çok yorgundum. Saatlerce amcamın 'İskender Bey'in Tarihi' şiiri için çalışmıştım. Ben okuma yapıyordum o ise gerekli düzeltmeleri bana söylüyordu. Binlerce dize! Ama bitirmemiz gerekiyordu çünkü ertesi gün kendi evime dönecektim. Ölü gibi yatağa yattım. Ağustos ayıydı, çok sıcaktı ve cırcır böceklerinin sesleri duyuluyordu. Karanlıkta ise hizmetçilerin sivrisinekleri kovmak için sıktıkları koku yayılıyordu. Odaya girer girmez ışığı söndürdüğümü hatırlıyorum çünkü dolunay bahçeye vuruyordu ve yaydığı ışık odanın içerisine de giriyordu. Uykuya teslim oldum. Bir ara derin uykudan uyanıp kendime geldim ve kuru gül ile tatlı, yoğun ayva karışımı kokunun yatağımı doldurduğunu hissettim. Sonra o kokuya alıştım ve yeniden uykuya daldım. Ama artık daldığım uyku o kadar canlı bir rüya gibiydi ki bugün, otuz sene sonra bile aklıma o anı geldiğinde çok güçlü bir heyecan duygusu hissediyorum. Rüyamın içinde, uykudaki tüm hislerimi uyandıran bir sıcaklık sardı her yanımı. Uzun bir süre o sarhoş gibi halin içinde salınıp durdum. Beni hoşnut eden o sıcaklık bir anda alevli bir hal aldı ve hoşnutluğum daha da arttı. Aniden bir salyangozun yavaşlığında yumuşacık bir şeyin tenimde kayıp gittiğini hissettim. Bir tek o an gerçekten yatağımda, aşktan kavrulup benim bedenimle bir olan dişi bir varlığın olduğunu fark ettim. Yanımdaki bedenden kuru gül ve ayva kokusu yayılıyordu. Yüzüm duvara dönüktü. Yanımda hareket eden şeye yavaşça yüzümü döndüm. O an sanki havada uçuyormuşum, nefesim kesiliyormuş sonra da yere düşüyormuşum ve sarhoşluktan başım dönüyormuş gibi hissettim. Dayandım ve o rüyanın bozulmasından korktuğum için gözlerimi açmadım. O mutluluk biter, rüyalarımı süsleyen kadın yanımdan gider diye korkumdan açmadım. Ama bir an gözlerimi açtım ve donakaldım. O ağustos sıcağında soğuk terler akıttım

7 Patience, mon amour!: Sabırlı ol, aşkım!

çünkü gerçek baş döndürücü ve büyüleyiciydi. Dolunayın ışıkları, bir kuzgunun kanatları gibi bedenime yayılmış simsiyah saçları aydınlatıyordu. Ah o saçlara hayran kaldım! Kara gözleri alev alev yanan güzel bir baş saçlarını geriye attı, yüzüme baktı ve şaşkınlığın karıştığı bir ifade ile dudaklarını dudaklarıma değdirdi. Yanımdaki Selime'ydi. Amcamın hizmetçisi! Nihayet bilincim yerine gelebilmişti. Yanımda sıcak bedeni ile duran Selime bana tatlı bir ifade ile bakıyordu. Bir türlü inanamıyordum. Kafamdan geçen şeyler beynimi yakıyordu. Selime gibi bir kız kendi rızası ile bana sokulmuştu. Ataerkil ve tutucu bir ailenin kızı olan Selime, nasıl böyle bir şeye cesaret edebilmişti. Bana gelmişti..."

Mithat Bey bir süre sustu. Anlattıkları öyle bir noktaya gelmişti ki Nineta o suskunluğa katlanamıyordu. Tam isyan edecekti ki hemen anladı.

"Sen *puceau*'din[8] değil mi Mimi?" diye sordu sakin bir tavırla.

"İkimiz de öyleydik. İnanılmaz değil mi? Selime bu anı benimle paylaşmaya karar vermişti. Ben kimdim ki böylesine bir şeyi benimle paylaşmıştı? Ben istiyor muydum? Aşk yolunu onunla gitmek istiyor muydum? Ama belli ki o çok istemişti. Kendi isteğine inanmış ve cesaret etmişti. O an, gözüme çok cesur göründü. Bir aşk macerasıydı bu!"

"Gerçekten inanılmaz!" dedi bu anlattıklarına şaşıran Nineta. "O geceden sonra konuştunuz mu? İlişkinize devam ettiniz mi?"

"Hayır asla! Ertesi gün ben onunla konuşmak için fırsat kollasam da o ısrarla benden kaçtı. Yeniden o tutucu tavırlarına dönmüş ve eskisi gibi gözlerini yere kilitlemiş, ağzını da kenetlemişti. Tüm o yaşadığımız andan sonra hem de! Tüm o muhteşem acıdan sonra! Bir şey kaldı aklımda! Gördüğüm ve ilk defa tattığım ama her seferinde beni şaşırtan bir şey! İki bedenin yan yana gelmesinden sonra böylesi bir aşkın

8 Puceau: Bâkir.

doğması... Kadının özü! Bu şaheser için Tanrı'ya yöneliyorum! Şafağın ışığı odayı doldurduğunda Selime, incecik beline kadar gelen kuzguni saçlarının örttüğü bedeni ile ayağa kalktı. Kirlenen çarşafı kaldırdı ve hızla yeni, beyaz ve gül kokan bir çarşaf serdi. Ondan geriye aklımda kalan son görüntü! Aylar sonra amcamın evine tekrar gittiğimde Selime yoktu. Onu Anadolu'da evlendirdiklerini söylediler bana."

Mithat Bey'in anlattıkları ikisini de sessizliğe gömmüştü. Mithat Bey eski anılara daldığı, Nineta ise sevgilisinin ona anlattığı gizli hikâyeden büyülendiği için sessizleşmişlerdi. Dışarıda yeniden kar yağmaya başlamıştı. Nineta yavaşça kalktı, vizon kürküne sarındı, tüylü pabuçlarını giydi ve verandaya çıktı. Mithat da peşinden gitti. Kar tozu hafif bir rüzgâr eşliğinde havada süzülüyordu ve olağanüstü şekiller oluşturuyordu.

"Muhteşem '*miellazë*'!" dedi Mithat Arnavutça ve "miellazë" kelimesinin "un gibi ince kar" anlamına geldiğini Fransızca olarak Nineta'ya anlattı.

Nineta'nın gözleri o ince kar taneleri arasında parlayan Arnavut bayrağında kaldı. Ayrıca hafızasına yerleştirebilmek için o kelimeyi birkaç defa kullandı.

"Sizin bayrağınız hem çok güzel hem de çok korkutucu Mimi! Kan denizinin ortasında iki başlı korkunç kara bir kartal!" dedi ve karlar arasında tepede salınan ve bir kalenin başındaymış gibi görünen bayrağı gösterdi.

"Güzel ve trajik!" dedi düşünceli bir şekilde Mithat Bey.

Kısa bir süre sonra Mithat Nineta'yı elinden tuttu ve elçiliğin misafir ağırlama alanı olan kütüphane odasına götürdü. *Bonheur du jour*[9] bir mobilyanın çekmecesinden kadife bir kutu çıkardı, kapağını açtı ve altın bir eşya çıkarır gibi içerisinden muhteşem bir Arnavut bayrağı çıkardı. Taze kan rengindeki saten zemine siyah sert kauçuk gibi iki başlı bir kartal, açık

9 Bonheur du jour: Bir tür küçük yazı tahtası.

kanatları ve kuyruğu ile muhteşem bir stil eşliğinde ustaca işlenmişti. Altın saçaklar etrafını sarıyordu.

"Oh, *quelle merveille*!"[10] diye bağırdı bayrağı eline alan Nineta ve ince işlenmiş o eseri yakından incelemeye başladı.

"Bu bizim bağımsızlığımızın bayrağı. 1912'de Avlonya şehrinde dalgalandı. Bunun hikâyesi çok ilginçtir. Birçok kişi kuzey Epirotların onu yaktığını düşünüyor ama kutsal bir gün onun kötülükten kaçıp benim elime ulaşmasını sağladı. Bu bayrak Akropolis'te dalgalandı."

"Gerçekten mi? Ne çok hikâyesi varmış!" dedi hayranlıkla genç kadın.

"Aslında bu bayrak büyük kapı soyundan gelen bir Kastriyotlunun emanetidir."

Nineta, onun ne demek istediğini anlayamıyordu.

"İskender Bey'in aşkım."

"Ah evet! Tabii ki, halk kahramanı, Hıristiyanlığın prensi!" diye onayladı Nineta.

"Don Aladro adında İspanyol bir soylu, soyunun köklerine kadar inmiş ve büyük dedesinin 1600 yılında Napoli'nin, İspanyol kökenli kralı olduğunu ve Kastriyot ailesinden markiz bir kızla, Auleta ile evlendiğini bulmuş. Paris'te yaşayan Don Aladro, bayrağı, kendi emanetiymiş gibi Arnavutların bağımsızlık kehanetini ve Kastriyotların bayrağının dalgalanışını anlatarak büyük bir vatansever Arnavut'a emanet etmiş."

"Ne kadar ilginç." dedi Nineta ve Mithat Bey'in kollarına uzandı.

Kendilerini mutlu hissediyorlardı. Mithat Bey, Nineta'nın kollarından ayrıldı, mutfağa gitti ve kısa bir süre sonra onu yanına çağırdı.

---

10 Quelle merveille!: Muhteşem!

Bir tepsiye, en sevdiği tatlı olan portakallı tatlıdan birkaç dilim, içinde süt olan porselen bir sürahi ve iki kişilik Türk kahvesi cezvesini koymuştu. O cezvedeki kahveyle fincanları doldurmuştu.

"Sen çok yoruluyorsun sevgilim. Ayrıca kendini çok da tehlikeye atıyorsun." dedi Nineta tatlıları yemek için oturduklarında.

"Çok zor zamanlardayız. Benim ülkem için tehlike dolu zamanlar. Yunanların ve Sırpların Arnavutları bölmek için şu an yaptıkları başka şekildeki haince, kansızca bir eylem. Bu eski bir şovenizm, ruhla birlikte çıkan eski bir kanca!"

Elinde kahve fincanı ile yazı yazdığı masaya gitti ve evvelsi gün hazırlamış olduğu belgeyi aldı.

"Bir göz atsana şuna! Eğer bir eleştirin varsa lütfen bana söyle." dedi.

Nineta Fransızca yazılmış el yazmasını aldı ve onun ne olduğunu gözleri ile sordu.

"Hükümete Yunanistan ve Sırbistan'ın, devletimizin ve özel çıkarlarımızın korunması adına Lahey Mahkemesi'ne sevk edilmesi için bir teklifte bulundum. Önünde duran şey, Arnavut nüfusuna karşı işledikleri suçlar için hazırlanmış bir temyiz dilekçesi."

"Gördüm!" dedi Nineta başını bile kaldırmadan.

"Birkaç sene önce böyle bir teklifi hükümetime yaptım. Hatta Arnavutların ve uygar ulusların kendi fikirlerini aktarmaları için bir basın kampanyası bile önerdim."

"Peki sonuç?" diye sordu Nineta yine gözlerini yazıdan ayırmadan.

"Hiçbir cevap yok. Bu yüzden bu memorandumu hazırladım. Artık geriye kalan tek şey hükümetin bunu Büyükelçiler Konferansı'na ya da Lahey Mahkemesi'ne iletmesi."

"Ya da ikisine birden sevgilim." dedi ve kısa bir süre sonra iç çekti. "Yunanların mahvettiği üç yüz Arnavut köyü var."

"Telafi edilmesi gereken! Ve Sırplar tarafından mahvedilen iki yüz Arnavut köyü." diye ekledi Mithat Bey.

"*C'est revoltant!*[11] Arnavutlara yapılan bu katliamlar ne zaman son bulacak?" diye patladı Nineta.

"Büyük güçler harekete geçtiği zaman! Hem Yunanların hem de Sırpların her geçen gün iddialarını arttırdıklarına ve Arnavutluk'u, büyük Helen ve Sırp bütünlüğüne katılmış olarak görme eğiliminde olduklarına inanabiliyor musun? Eylül ayında Milletler Cemiyeti'nde tam olarak bunu söylemiştim." dedi Mithat Bey.

"İnanılır gibi değil ama maalesef gerçek!" dedi Nineta üzülerek. "Bu *monstrueux*[12] yer değiştirmenin kaynağı nedir?"

"Türk-Yunan Savaşı ve o savaşın aldığı gidişat, mon amour." diye açıklamaya başladı Mithat Bey. "1922 yılının baharından itibaren İzmir'deki Yunanlılar, Yunanistan'da büyük bir çoğunluk oluşturmaya başladıklarında, bakan Dhoksiades Epir Arnavutlarının %75'inin evlerinin boşaltılması emrini verdi. Bu haber karşısında alarma geçen Arnavutlar, kararın askıya alınması için her şeyi yaptılar ve de başardılar. Buna rağmen bu emir aracılığıyla Yunan hükümetinin niyeti açıkça belli oldu. Yunanistan, Arnavutların bölgelerini terk etmeleri ya da en iyi ihtimalle tüm mal varlıklarının çalınması konusunda kesin bir karara varmıştı çoktan. Bu duruş bugün hâlâ mevcuttur."

Sustu.

"Yine de sen haklısın. Ben biraz yorgunum, birkaç gün Parnassos'a gitsek iyi olacak." dedi kısa bir süre sonra.

11 C'est revoltant!: Bu isyan ettirir!

12 Monstrueux: Canavarca.

Ama yeni gün beraberinde acil iki telgraf getirmişti ve bu iki haber onun o zamanlardaki hayatını ve planlarını tamamen değiştirecekti.

Tiran'daki Dışişleri Bakanlığı sekreterine o günden iki gün önce Belgrad'daki Arnavutluk'un Diplomatik Temsilcisi Ali Kolonya Paşa'dan bir telgraf ulaşmıştı. Kendisi telgrafta Zogu'nun Arnavutluk'a saldırmak için hazırlıklar yaptığını bildiriyordu. Aynı içeriğe sahip bir telgraf da Mithat Bey'e Belgrad'daki dostlarından ulaşmıştı. Aynı gün Paris'ten bir telgraf daha almıştı. Telgrafta, dostları o senenin ekim ayının sonunda Fransa'nın başkentinde, İngiliz-İran şirketleri Standard-Oil ve Aipa ile Arnavutluk'un yağlı bölgelerine ilişkin tavizler konusunda bir konferans gerçekleştirildiğini bildiriyorlardı.

Mithat Bey bu haberin arkasından gitti ve güvenilir kaynaklardan, Ahmet Zogu'nun kısa süre önce İtalyan siyasetinin önemli şahsiyetlerinden biriyle Lombardiya'da bir yerde gizli bir toplantı yaptığını öğrendi. O sıralar, birkaç gün önce Yugoslavya'nın Dışişleri Bakanı Nincic, ivedilikle Milano'ya gitmişti. Bu bilgiler sonucunda Mithat Bey tanıdıkları aracılığıyla daha derin araştırmalara girdi ve önemli bilgiler edindi.

Elindeki tüm verileri değerlendirdikten sonra, Arnavutluk'un Dışişleri Bakanı Süleyman Delvina Bey'e bir telgraf çekti. Telgrafta ivedilikle Tiran'a dönüp başbakanla görüşmesi gerektiğini bildiriyordu. Daha öncesinde telgraf aracılıyla başbakanın sekreteri ile görüşmüştü.

Acil olarak yola koyuldu. Geceyi geçirmek için Selanik'te konaklamaya karar verdi. O yer ile onu bağlayan o kadar çok anı, Arnavutluk için vermiş olduğu o kadar çok mücadele, o kadar çok iş, o kadar gerçekleşmiş arzular vardı ki! O şehri ikinci anavatanı gibi görüyordu. Hayatının beş senesini orada geçirmişti.

Şehre vardığında Odos Vasilikos Bulvarı'nda uzun bir yürüyüş yapmaya karar verdi. Hava soğuktu ama sakin suların

Ege'den getirdiği bir dalga ve ayın parlayan ışığı hava koşullarını yumuşatıyordu. 1905'te İçişleri Bakanlığı'nın Siyasi İşler Müdürü olarak İstanbul'dan Selanik'e transfer olmuştu ve bu görev ona anavatanı için birçok iş yapma olanağı sağlamıştı. Arnavutlar onu Prizren Birliği'nin başkanı Abdyl Frashëri'nin oğlu, Milli Uyanış savaşçıları ve fikir babaları Sami ve Naim'in yeğeni olarak karşıladılar.

O kutsal şehirde, on altı sene evvel, Arnavut dili ve kültürü için canla başla çalışan Selanik'in kültür kulübünün temellerini atmıştı. Çocuklar için gündüz, büyükler için ise akşam olmak üzere başka bir Arnavutça okulunu açmıştı. Sofya ve Bükreş'te basılan Arnavutça gazetelerin, dergilerin ve kitapların okunduğu bir kütüphane açmıştı. Elbasan'daki Eğitim Tarihi Kongresi'nin ilk adımları orada atılmıştı ve o kongrede Elbasan'daki ilkokulun açılması, her yerde Arnavut okullarının ve tüm Arnavutluk'ta kültürel kulüpler açacak olan Görice'deki "Gelişim" okul birliğinin kurulması kararı alınmıştı.

Sonra ayakları onu şehrin yeşilliklerin arasında filozofların ve eski bilim adamlarının heykellerinin bulunduğu güzel parkına götürdü. Düşünürler sanki hayattalarmış gibi bakışları ile özgürlük ruhunu yansıtıyorlardı.

Aklına *Özgürlük* gazetesi için yazmış olduğu o ilk satırlar gelmeye başladı. O gazeteyi yine aynı şehirde, Bastille baskınının yıl dönümü olan 18 Temmuz 1908'de kurmuştu. Fransız burjuvasının özgürlük çağını açtığı devrim gününde: "Özgürlük, gelişim ve uygarlığın geniş alanına girdiğimiz bir kapı, bir araçtır. Biz Arnavutlar hayat dedikleri bu alanın eşiğindeyiz. Uzun ve sabırlı bir çalışmaya ihtiyacımız var.

Bir sene sonra yine Selanik'te kültürel bir gazete olan *Bilgelik*'i kurmuştu. İzin almak için mecbur olduğu ve gazetesinin yazarlarına veda ettiği satırlar aklına geldi. "...insan durup öğrendikçe tatlı bir hisse kapılıyor ve bu his vatanı ile vatandaşlarına duyduğu aşktan başkası değil. Bu aşk benim için gazete

ve kulübün temel nedeni. Gözden ırak olanın gönülden de ırak olduğunu söylerler ama benim yüreğim, her ne kadar uzakta ve her nerede olursam olayım hep dostlarımla olacak. Nereye gidersem gideyim burada Selanik'teki vatandaşlarımdan hep iyi haber alacağıma, yüreklerinde umutla çalıştıklarına dair umudum var ve anılarım her zaman tatlı ve sevgi dolu olacak."

Bir yığın anı ile birlikte Mithat Bey, Agora Meydanı'ndaki Aya Dimitri Kilisesi'nin yanındaki konaklama yerine uykuda huzur bulmak için gitti. Gün aymadan Tiran'a gitmek için yola koyuldu.

Bazen kırağıya bazen yağmura bazen de insanın iliklerini bile donduran bir sise dönüşen yolun soğuğu arabada bile hissediliyordu. Sabahın ışıkları henüz tam belirmemişti. Araba ilerliyordu. Külrenginde ve donuk bir sis perdesi, yolun her iki yanındaki sonu gelmeyen alanlarda asılı duruyordu. Mithat Bey, arabanın Arnavut köylerinden geçtiğini hissediyordu. Tüm o donmuş ve karanlık tarlalar arasında ara sıra gözüne ışık ilişiyordu. "Hayat var, hâlâ hayat var." diye kendi kendine mırıldanıyordu. Sonra da içindeki o yarım yamalak umuda sinirleniyordu. "Sakat umudum, Arnavutlar burada ne hayatı yaşasın? Ellerinden her şeylerini aldılar, şimdi de canlarını da alıyorlar!"

Mithat Bey'in içi kan ağlıyordu. Beyni kalbi gibi atmaya başlamıştı. Yıllar önce yazdığı satırlar kalbinin ritminde can bulmaya başlamışlardı:

> *Dostum, şu karmaşıklığı görüyor musun? Bu, ruhumu acı ile dolduruyor, ağlamak ve bağırmak istiyorum.*
>
> *Ah şu karanlıklar! Sanki asırların eski mezarları açılıyormuş ve hayatın tüm karanlığı ortaya çıkıyormuş gibi hissediyorum. Uzun bir ömrün tüm ağıtlarının, gözyaşlarının toplandığı toprağın en derinliklerinden çıkıp gelen bir karanlık! Bu gölge, bu duman ruhuma işliyor! Sanki tüm umutlarımı tüm*

gülümsemelerimi kaybediyormuşum gibi hissediyorum. Işık gitgide sönüyor, bizi de karanlığa gömüyor...

Bir kuzgun, arabanın camına şiddetle çarptı, sonra arabanın küçük boşluğunda savruldu, korkunç gölgesi loş ışığı yırtmış gibi hissetti Mithat Bey. Ürperdi! Uzun bir iç çekti. Şoför Hasan ona döndü.

"İyi misiniz Mithat Bey?"

Mithat Bey cevap vermedi ama kendi kendine yüksek sesle düşünmeye başladı.

"Bu insanların yaşadıkları trajedilerin tarihte herhangi bir örneği yok. 12 yıldır her gün ölüm işkencesini çekiyorlar. Şu son yıllarda yaşadıkları tarif bile edilemez. En küçük rütbeli işçiden Atina'nın bakanlarına kadar Yunan makamlarının hepsi onları yok etmek için her yolu deniyorlar. Türk olduklarını söyletmek için uğraşıyorlar ve tüm mal varlıklarını aldıktan sonra ne dilden ne ırktan ne de gelenekten yana hiçbir bağları olmayan Anadolu'ya sürgün etmek istiyorlar. Çameryalılar[13] acı çekiyorlar, Kardhiqotlular[14] ve Dragumiotlular yollarda açlıktan ölüyorlar..."

Hasan onu dinliyordu, kafasını sallıyor ve ara sıra dilini damağının arkasına vurdurarak nt-ntı-ntı diyordu. Arabanın motorundan ses geliyordu ve altındaki kıvrımlı yol hızla akıp gidiyordu.

Sabahın ışıkları artık gözlerinin gördüğü her şeyi aydınlatıyordu. Mithat Bey'in sade, sert bir kahve içesi vardı. Arnavut bir ananın, bakır tepside beyaz bir fincanda kendisine kahve ikram etmesini o kadar çok isterdi ki! Yaşlı kadını siyah kıyafetleri ve beyaz tülbendi ile kahvenin çekirdeklerini kavu-

13 Çamlık, Çamerya veya Çamırya olarak da bilinen, Yunanistan ve Arnavutluk arasında yer alan güneybatı Balkanlar bölgelerinden biridir. Yunanistan'ın kuzeybatısında bulunur ve önemli Arnavut nüfusu bulunan Epir resmi bölgesinin bir parçasıdır.

14 Kardhiq, Çamerya bölgesinde bulunan bir köydür.

rurken sonra da bir el değirmeni ile o kahve çekirdeklerini öğütürken, taze çekilmiş kahveyi pişirirken hayal etti. Hasan yol boyunca dinlenme alanlarından birinde durmalarını teklif etti ama o kabul etmedi çünkü bir an önce Tiran'a varmak istiyordu.

Florina yokuşunu çıkmaya başlamışlardı. Karşılarında beliren manzara olağanüstüydü. Dağların baş döndürücü bir doğası vardı. İpsoder karlarla kaplı şekilde gitgide yükseliyordu ve yolun geçtiği çam ve meşe ağaçları ile doluydu. Mithat Bey arabanın camını açtı ve o dönem için mümkün olmayan reçinenin kokusunu içinde barındıran soğuğu burnundan çekti. O soğuk ciğerlerini kapladı. Ormanın diğer tarafında beyaz bir örtü ile kaplanmış göller vardı. Onların yanlarında da göl kenarındaki tarlalar gibi bir yere toplanan köylerdeki evler göze çarpıyordu.

Naim'in satırlarının kanatları üzerinde taşıdıkları gibi pastoral bir görüntüydü. Ama ahh! Muhacirler artık Anadolu'ya kovulan Arnavutların evlerini ele geçirmişlerdi. Daha önce mallarını nasıl çaldıklarını, erzaklarını, incirlerini, zeytinlerini, sebzelerini nasıl topladıklarını, ağaçlarını ve odunlarını nasıl kestiklerini, canlı olan her şeyi nasıl gasp ettiklerini hatırlayınca Mithat Bey'in yüreğine bıçak saplandı.

Arabanın camını kapattı ve başı ağrıyarak kafasını yasladı. Akmayan gözyaşları yüzünden gözleri yanıyordu. Sakinleşmeye çalıştı. Kafasını boşalttı. Alnının üzerine yavaşça bir ağırlık çöktü. O an bir özlem şarkısı duydu.

Ah Salo, Salocuk,
Hey gidi kuş, hey kırlangıç,
Ah Salo, kapın dolsun
Ah! Çalılarla, dikenlerle.

Uyukluyor muydu yoksa uyanık mıydı ayırt edemiyordu ama şarkının sözleri yüreğindeki özlemi gidererek tatlı tatlı akmaya devam ediyordu.

Babam beni getirmek için gönderdi,
Ama ben unuttum ve uyudum,
Uyandığımda hiçbir şey bulamadım,
Unuttuğum ve uyuduğum için.

Görice'ye yaklaştıklarında Mithat Bey pes etti ve Hasan'a şehre girmelerini söyledi. Sade bir kahve ve kehribar gibi sağlıklı bir bardak su içmek istiyordu. "Görice, mandolinlerin ve serenatların şehri. Arnavutluk'un güneyinin en güzel şehri! İngiliz bir gezgin Görice'nin bu yörelerin Paris'i olduğunu ve parmakta altın yüzük nasıl güzel duruyorsa bu şehrin de öyle güzel olduğunu söylüyor. Bulvar dedikleri geniş, pak ve düz yollar, temiz girişli, çiçekli ve ağaçlı bahçelerin olduğu taşlı güzel evler, Aziz Thanas Kilisesi ile Shëndëlli Dağı'nın manzarası, büyük sanatsal Mitropoli, Aziz Gjergj ve Vlleh Kiliseleri! Ulusal meseleler, milletin korunması ve uyanışı için bu şehrin çok büyük bir önemi var. 1887 yılında ilk Arnavut Okulu açıldığında Görice, Arnavut milliyetçiliğinin merkezi gibi oldu. Yunanların, daha doğrusu Grekomanyaların açgözlülükleri ile ulusal özlemlerin çarpıştığı yer oldu."

Pırıltılı bir akşamüstüydü. Güneş daha yeni çıkmış ve ışıkları iç yollardaki, kıyılardaki, çatılardaki karları elmas gibi parlatıyordu ki şehre girdiler. Kar şafakta dinmiş olmalıydı çünkü yolların temizlenmesiyle oluşan tepecikler hâlâ tazeydi. Mithat Bey, üzerlerine rengârenk hırka ve şapka giyip yanlarındaki cıvıl cıvıl delikanlılarla soğuk havaya rağmen uçar gibi bisiklet süren Göriceli güzel kızlara baktı. Yanakları ve burunları soğuktan kıpkırmızı olmuştu ama böyle daha da güzellerdi. Gerçekten orası Arnavut dünyasından başka bir dünya gibiydi. Başka bir şehirleşmeydi.

Büyük şehrin yanındaki Raqi kafesine girdiğinde jöleli saçları olan delikanlılar ve Roma, Viyana ya da Paris butiklerinden satın alınmış olan, modaya uygun Avrupai kıyafetler giyen

genç kızlar gördü. "Liseliler, öncü ideologlar!" diye düşündü. Pencerenin yanındaki bir masaya oturdu ve garson ona hemen *Umut* dergisi ile kafenin ikramı olan peynirli kreplerden getirdi. İki sene önce liseyle aynı isme sahip dernek tarafından kurulan dergiyi büyük bir ilgi ile incelemeye başladı. Yanılmamıştı. O kalabalık masadaki genç kızlar ve delikanlılar liselilerdi. İçlerinden biri, büyük Fransız şair Paul Verlaine'in şiirini sarı saçlı bir kıza okumaya başladı.

Ils me disent que tu es blonde
Et que toute blonde est perfide.[15]

Mithat Bey'in yüreği sızladı. Verlaine, onun yüreği ile altı yıllık güzel sevgilisi Ancela Romano'nun yüreğini birleştiren şairdi. Ona gönderdiği mektuplarda Ancela hep Verlaine'den şiirler yazardı. Mithat da her imkân bulduğunda kendisine yazarın kitaplarından gönderirdi. Ancela'yı, onun kadife bakışlı gözlerini, tatlı tatlı öpen dudaklarını görmeyeli neredeyse iki mevsim olmuştu. Onun Mumi'si! Beraber Venedik'te unutulmaz bir hafta geçirmişlerdi. Gizem dolu surlarda ve gondollarda aşklarını perçinlemişlerdi. Ama o Nineta! Ah kızıl saçlı Nineta! Onun beynini sulandırmıştı, gözlerini kör etmişti ve nefesini kesmişti! Öngörülemeyen bir volkan lavı ya da her şeyi yerle bir eden bir deprem gibi onu aniden ele geçirmişti.

Mithat ondan kurtulacak, başka birini, Rumen Ancela'yı sakin, güçlü, güzel ve sonsuz bir sevgi ile sevdiğini söyleyecek ne zamanı ne de imkânı bulamamıştı. Cenova'da Grand Hotel Savoia'da kalacağını söylediğinde Mithat Bey nefes bile alamamıştı. Ve ertesi gün bir köle, aptal bir âşık gibi onun arkasından koşmuştu. Ama Ancela onun için hâlâ yüreğinin limanında sarsılmaz sonsuz bir aşk ve acı heykeli gibi var olmaya devam ediyordu. Bir adamın yüreği aynı anda iki kişiyi sevebilir miydi? Bir erkeğin yüreği neden âşık olur? Hafızasında eski dizeleri belirmeye başladı.

15 Tüm dünya bana sarışınsın diyor / Ve tüm sarışınlar haindir.

Neden seni sevdiğimi sordun ve ben de güldüm.

Güldüm ama şimdi düşünüyorum ve "Neden seni sevdim?" diyorum.

Açık alnındaki derin gözlerini parlatan o güzel gülümsemen için seviyorum seni.

Gecenin tüm karanlığının saklandığı o saçların ve gündüzün tüm mutluluğun yer aldığı bakışların için seviyorum seni.

Mutluluğun bir yıldızı olan bakışların için seviyorum seni.

Konuşman için seviyorum seni. O ses yüreğimdeki, gizli kalmış tüm sesleri uyandırıyor...

Yeniden yola koyuldular. Hasan, Tiran'a kadar durmamaları için emir aldı. Mithat Bey tamamen arkasına yaslandı ve beyninde beliren o karmaşık anıları biraz da olsa düzene sokmaya çalıştı. Anılar bazen daha eski anıları canlandırıyordu bazen de onu derin düşüncelere daldırıp kendi kendine konuşmasına neden oluyordu.

Tiran'a en son iki mevsim önce gelmişti. Paris'ten dönüyordu. Washington'a diplomatik temsilci olarak atanmıştı, daha sonraysa Atina'ya atandı. Devlet dairelerinde, çözmesi gereken bir sürü işi vardı. Hava sürekli yağmurlu ve iç karartıcıydı. Misafirlik kanunlarına göre kimsenin onu rahatsız etmediği, akrabaları Kemal ve Ekrem Frashëri'nin evlerinde güzel olmayan ve rutubetli bir odası olduğu için çok mutluydu.

Devlet dairelerindeki işleri her gün bakanlarla, milletvekilleriyle, başkanlarla ve Arnavutluk üzerinde rolü olan ya da olacak olan herkesle, sözü geçen ya da geçecek olan kişilerle haşır neşir olmasını gerektiriyordu. "Arnavutluk'un başına kötü bir şey gelirse şüphe yok ki söylenen sözlerden gelecek!" diye düşünüyordu. Bakanlıklarda, parlamentoda, ofislerde, kafelerde, toplantılarda, dostlarda sürekli başarısızlığa uğrayan, çoğunlukla da acele, öfke, kıskançlık ve hainliğin de eşlik ettiği fikirlerden başka bir şey duymuyordu. "İşte koca bir

toplumun nefesi, yaşamı, güvenliği ve müzakereleri böyle yok oluyor!" diye düşündü kendi kendine.

Devlet adamlarının işleri çok basitti. Belki de hiçbirinin evinde ne masa ne kütüphane ne de kartları vardı. Yani devletin işleri ile sadece ofislerinde ilgileniyorlardı ve önemsiz konularda bile bakanlık tavsiyeleri verip sürekli konuşuyorlardı. Başkanın (dışişleri defterine de sahip olan) ofisine bir ya da iki bakan yerleştiriyorlardı, arkadaşlarına telefon açıyorlardı ve onları ağırlayıp sürekli boş muhabbet yapıyorlardı. Böylece günler geçiyordu.

Ofislerinden çıktıkları gibi de bakanlar, hiç bakılmamış bahçenin ortasında bulunan, İskender Bey karargâhının zıt tarafında yer alan köşkün kafesine gidiyorlardı. Akşam ve öğlen yemeklerini diplomalı bir hırsız olan Ergirikasrılı İsmet Kambur'un "Internacional" restoranında yiyorlardı. Akşamdan sonra kâğıt oynuyorlardı. Günler böylece geçiyordu. Milletvekilleri de aynı şekildeydi. Parlamento toplantıları Ziya Bey Toptani'nin evinin üst katındaki bir salonda gerçekleşiyordu. Parlamento beşte, altıda bazen de yedide bittiğinde milletvekilleri, okullu çocuklar gibi öbek öbek çıkıyorlardı. Sonra "Internacional", "Frashëri", "Adriatik" kafelerine akın ediyorlardı. Orada tavla oyunları, kâğıt oyunları oynanırdı ve parlamentodalarmış gibi sohbetler edilirdi.

Bir an uyukladığını hissetti. Arabanın sesi ve çukurlar onu kendine getirdi. Yine Tiran'da son kaldığı zamanı hatırladı. Tıpkı yavaş ilerleyen bir film gibi, Arnavutların başkenti detaylı bir şekilde gözlerinin önünden geçti.

Tiran çamurdan yapılmış. Zavallı Toptaniler boşuna hanedan diye adlandırılıyorlardı. Onun yerine çamurdan denmeliydi. Yollar, evler, duvarlar ve hendeklerin hepsi çamurdandı hem de pişmemiş çamurla, kireçsiz, kemersiz, çimentosuz! Kaldığı Said Toptani'nin evinde duvarlardan su akıyordu ve küçük çantası üç günde küften yeşil rengini alıyordu.

Yerle bir seviyede, yani çamurun üzerinde yer alan odaların olduğu evler çoğunlukla tek katlıydı. Aralarında çok nadir ikinci katı olanlar vardı onlara da "kule" deniliyordu. Tuvaletler ya bahçelerde ya da mutfak kısımlarındaydı. Bahçelerde ne çiçek ne de sebze vardı. Onların yerini çamur alıyordu. Bahçeden pis bir su akıntısı geçiyordu ve duvarın bir tarafından girip diğer tarafından çıkıyordu.

Bu akıntılar sonra yola çıkıyordu, evden eve, aileden aileye can sıkıcı bir hal alarak ve her yeri pisleterek şehri dolaşıyordu.

Tiran'ın sıcak bir havaya sahip olduğunu söylüyorlardı. "Zeytin ve portakal ağaçları insanı kandırıyor." diye düşünüyordu. Dayti'de ya da Lana'da hissettiği gibi bir soğuğu daha önce hiçbir yerde hissetmemişti. Yağmurlar, hem yaz hem de kış döneminde deli gibi gök gürültüleri ve şimşeklerle bir olup yağardı. Sonra da dolu, don, kar! Kurya'nın dağları ve Mat'a inen merdivenler ile Dayti, az da olsa İsviçre'ye olan özlemini gideriyordu. Tiran'ı çevreleyen dağları ve tepeleri, sabah ve akşam, şehri sis perdesi ile kaplanmış bir çukura dönüştürüyorlardı.

Burası, saygın, bölünmüş, dağınık, büyük bir yer; güzellik ve görünüş açısından onuncu kategoride yer alan bir köy idi. Merkezi çarşı olan, köpeklerin toplandığı, beyaz pantolonlu adamların üç kuruş bile etmeyen mallar bulunan dükkânlarının karşısında uyukladıkları bir şehirdi. Sonra yollarda gölge gibi ağır hareket eden insanlar, parmakları çamura batmış yalınayaklı, üstlerinde cübbeleri, öcü gibi görünmelerine sebep olan tek gözlerini dışarda bırakan kadınlar vardı.

Peki ya memurlar, işçiler, şefler ve görevliler ne yapıyorlardı? Hiçbir güzelliği olmayan, estetikten mahrum, pislik dolu, noksan bir hizmetin olduğu, teneke masaların ve odundan sandalyelerin yer aldığı *Internacional*, *Frashëri*, *Tomori*, *Adriatik* kafelerinde, duman ve toz altında pinekliyorlardı.

Hizmetçisinden bakanına kadar her kesimden insanın yer aldığı yirminci yüzyılın bu mağaralarında aynı tempoda her gün siyaset yapılıyordu, tavla oynanıyordu, rakı içiliyordu.

İkinci ve üçüncü sınıf diğer kafelerde yani gerçek yerlerde ise beyaz donlu yerliler toplanıyorlardı ve kafe görevini yapan minderler üzerinde bağdaş kurup oturuyorlardı.

Konserler, tiyatrolar, sinema henüz Arnavutluk'un başkentine ayak basmamıştı. Ömrü kısa süren ticari kulüp hariç hâlâ çok sayıda kulübe ihtiyacı vardı oranın. Artık başında Derviş Hima'nın[16] olduğu "Debreli delikanlılığı" adında bir topluluk var. Birkaç akşam kursu da açıldı, Fransızca dersler verildi, haftada iki kere konferanslar yapıldı ve bazıları tarafından bunlara şüpheyle bakıldı. Sonra yerli şarkılarla yarışma yapan yabancı şarkıcılar da getirdiler. Tiran'ın siyasi, sosyal, edebi ve entelektüel hayatının merkezi, Internacional Oteli ve restoranı oldu. Orada Dışişleri Bakanı'nın da yeri vardı. O mağarada kendisi İtalya ve İngiltere bakanlarını ağırlıyordu, poker oynanıyordu, akşam yemekleri de orada yeniyordu.

Gerçek bir topluluğa dair en ufak bir iz bile yoktu. Beyler çok muhafazakârlardı, herhangi bir öncü düşünceleri yoktu ve toplantıları sadece kâğıt oynamak ya da kutlama yapıp rakı içip hindi yemek için düzenliyorlardı. Fuat Bey Toptani şehrin dışında bir tepede yaşıyordu. Yerliler helva için "meclis" yapıyorlardı ama bu meclisler de dindar olmayanlara yasak olan mahrem toplantılardı.

Tiran'da hafızalarda yer edinen en önemli ayrıntı kadınların toplumda yer almamasıydı. Şehrin hayalet gibi yürüyüp giden çarşaflı Müslüman kadınlarından, İstanbul'dan gelen yüzleri peçeli, kıyafetleri vücutlarına oturan hanımefendilerinden hiçbirinin yeri yoktu.

16 Derviş Hima (1872-1928), Arnavut siyasetçi; Arnavutluk Bağımsızlık Bildirgesi'ne katılan delegelerden biriydi.

Hanımefendilerden bazılarının en azından ellerindeki örtüleri çıkarmaya hazır olduklarını söylüyorlardı. Kroniklere göre bunlar Fuad Toptani'nin kızlarıydılar, İstanbul'dan gelmiş hanımefendilerdi. Hıristiyan kadınlar da dışarı çok az çıkıyorlardı.

İnsanın Tiran sokaklarında karşı cinsten gördükleri hep çingenelerdi ve çoğu Toptanilerin akrabalarıydılar. Şalvarları ve ellerinde sigaraları ile çingeneler salına salına yürüyorlardı. Onlar kapalı değillerdi, ya hizmetçilerdi ya da eğlencelere çağırılan çalgı çengi grubundandılar; çoğunun sesi kötüydü, pek azının gözleri güzeldi.

Internacional Oteli'nin meydanında aynı zamanda Debreli kızların ve erkeklerin dilencilik yaptıkları bir grup da vardı. Ya da dışarıdan gelmiş bir parça ekmek için dilenen yerliler de mevcuttu.

Bu, gündüz ve gece, ışıksız yolları, çarpık taşların yer aldığı kaldırımları ve çamurlu zeminleri ile Tiran'ın çirkin fizyonomisiydi. Bu bataklığın insanları doğal olarak ahlaki açıdan daha da büyük bir karanlığın içerisindeydiler. İletişim kurmayan, ayrıştırılmış, kapalı, diğer insanların müdahalelerinden ve düşüncelerinden ürkmüş insanlar… Eğitimden nefret ederlerdi; Toskların bir zaferi, Avusturya'nın, Sırbistan'ın ve İtalya'nın yok oluşu gibi bir felaketmişçesine egemenliğe tahammül edemiyorlardı. Çünkü kanuna uygun, doğal ve normal olan egemenlik Türklerin elindekiydi. Peki, yeni fikirleri nereden alıyorlardı?

Çok az şarkı söylerlerdi, Arnavutça gazetelere ve dergilere ilgileri çok azdı. En çok beğendikleri şey, İstanbul'dan gelen gazetelerin okunmasıydı ve bir dükkânda şarkı söyleyen birinin etrafında toplanmış kişileri görmekti.

Mısır ekmeği yiyen ve yerde yatan bu millet haftada bir kere o da perşembe günleri pazara gitmek için Tiran'a gelirdi. Bu pazar bir sanat eseri gibiydi, çünkü insanın elinde kum gibi beyaz

peynir, kireç gibi lapa lor peyniri ve siyah ve sarı yün topları görürdün. Internacional Oteli'nin karşısında yer alan Karapici Camii ve caminin meydanından büyük pazar görülürdü. Çuvalların üzerine çoğunlukla da çamurlu çuvallara oturmuş, toz toprak içinde, yün çorapları, yamalı yelekleriyle kadınlar; onların hemen karşısında toprak sürahi satıcıları, çingeneler tarafından dövülmüş ve şekillendirilmiş tenekeler, pırasa satıcıları, hindi ya da olgunlaşmamış zeytin satan bir başkası!

İşte bu, sabahtan akşama kadar birçok alıcının geldiği ve köylü satıcının yer aldığı şehrin dehşet verici yüzüydü. Bu köylüler o perşembe kısa bir süre bulduklarında dükkânlara gidip eşya satın alıyorlar ve dükkândaki çıraklardan yeni fikirler, bilinmedik düşünceler öğreniyorlardı. "Böyle bir durumdan, haftada bir kere gözlerini ışığa bile açmamış muhafazakâr, köylü çıraktan nasıl bir fikir alabilirlerdi?" diye sordu kendi kendine.

"Hasan sen daha önce öğretmendin değil mi?" diye konuşmaya başladı Mithat Bey anılarına ve kafasını iki saattir kurcalayan düşüncelerine son vererek.

"Evet beyim! Bir sene Peşkopi'de yaptım öğretmenlik."

"Peki, hangi okulu bitirdin sen evladım? Ayrıca lütfen bana beyim deme 'bay' de."

"Nasıl emrederseniz Mithat Beyim, bay." diye acele ile düzeltti Hasan. "İki sene Elbasan Normale okuluna gittim."

Hasan'ın hiç kimsesi yok. Ne babası ne annesi ne kardeşi, hiç kimsesi... Çok kısa boylu ve tembel olmasına rağmen tam bir direksiyon ustasıydı.

"Bir gün siyaseti bırakıp, hayatımı garantileyeceğim bir iş yapmak istiyorum evladım. Benim çırağım, iş arkadaşım olmak ister misin?"

"İçimden bir ses siyasetin kazançlı olduğunu söylüyor Mithat Bey." dedi Hasan.

"Dinle Hasan. Ben İstanbul'da büyüdüm, orada yaşadım. Oradaki rahatlığımı Arnavutluk'ta asla bulamam, orada aldığım maaşı burada da almam imkânsız. Orada demiryolum, güzel bir vapurum, at arabam ve tramvayım vardı. İstanbul'da gördüğüm o evler, o tiyatrolar, o kütüphaneler, o eşyalar, o yaşama sevincini Arnavutluk'ta da görmem için yüz sene daha geçmesi gerekiyor. Yani ben özüm açısından kaybetmiş olabilirim ama ahlaki açıdan çok büyük bir şey kazandım. Arnavutluk'u mutlu görmek istiyorum. Bunun için uğraşıyorum ve nefesim tükenene kadar uğraşmaya, onun hizmetçisi olmaya devam edeceğim. Sen de kendi kazancını bulacaksın evladım. Bir devlet bulacaksın, bir hükümet bulacaksın, bir yolun ve bir köprün olacak, oğlunu okula götüreceksin ve oğlun adam olacak!"

"Ne iş yapacaksınız Mithat Bey?" diye sabırsızlıkla sordu Hasan.

"Tiran'da bir kütüphane açmak istiyorum Hasan. Arnavutların teşvik edilmeye ihtiyaçları var."

"Peki ben kütüphanede ne iş yapacağım?" diye sorarak öğrenmek istedi Hasan.

"'Lumo Skëndo' kütüphanesinin genel sekreteri yapacağım seni. Benim iznim olmadan da bu görevde kendi adına imza yetkin olacak."

"Tiranlıların da dediği gibi hayırlısı neyse o olsun." dedi Hasan.

İkisi de güldüler ama Hasan'ın gözleri parlıyordu. Tiran'dan uzakta zar zor yaşıyordu.

Hava kararmıştı. En fazla bir saat daha yolları vardı ve Tiran'a varacaklardı. Ertesi sabah Başbakan Fan Noli ile görüşecekti. Çabalamasına rağmen hiçbir zaman hafızanın ince mekanizmasını anlayamamıştı. O anlarda seneler evvel Fan Noli'ye gönderdiği mektup aklına geldi. Yapmış olduğu görevi övdükten sonra mektupta Noli'nin yaptığı, Şemsettin Sami'nin, Milli Uyanış Manifestosuna dönüşen "Arnavutluk neydi, nedir ve ne olacak" sözleşmesinin Yunanca çevirisine eleş-

tirilerde bulunmuştu. Uygun görürse yaptığı eleştiriler doğrultusunda çevirisini düzeltmesini rica etmişti. Hiçbir zaman cevap alamamıştı.

Aslında Noli, çok kültürlü, dereceli bir edebiyatçı ve Tosk diyalektini bitirmiş bir ustaydı. Tam bir vatanseverdi. Milletine büyük hizmetlerde bulunmuştu. En önemlisi de Güney Arnavutluk'u yok etmek isteyen Yunanların rüyalarını karanlık sulara gömerek Bağımsız Arnavutluk Kilisesi'ni kurmuştu. Aynı zamanda Arnavut delegasyonunu kurarak Arnavutluk'un 1920'de Milletler Cemiyeti'nin üyesi olmasını kabul ettirmesiyle büyük bir siyasi övgüyü hak ediyordu. 1919-1920 yıllarında Arnavutluk sınırlarının kaderinin de belirlendiği Paris Barış Konferansı'nın başlarında yaptığı hizmetler unutulmaz olarak kalacaktır. Noli, Amerika başkanı Wilson ile görüşmeyi, ona Arnavutluk'tan bahsetmeyi ve Paris Konferansı için yardım istemeyi başarmıştır. Wilson'un söyledikleri çok semboliktir: "Benim, gelecekteki Paris Barış Konferansı'nda bir söz hakkım olacak ve onu Arnavutluk'un lehine kullanacağım."

Mithat Bey, 1920 senesinin baharını hatırladı. Arnavutluk hükümetinin özel elçisi olarak, Amerikan siyasetini, yeni Arnavut devletinin lehine duyarlı hale getirmek için Amerika'ya gitmişti. Özellikle Boston'da yaptığı büyük işi, Arnavutluk hükümetinin oradaki önemli temsilcileri ile, en önemlisi de Vatra Federasyonu'nun yöneticileri ve Noli'nin kendisi ile yaptıkları iş birliklerini hatırladı. Arnavutluk devleti için toplanan fonu Arnavutluk'a çekmek için güçlü Amerikalı yatırımcılarla olan görüşmelerini, Tiran'da Amerikan-Arnavutluk Bankası kurmak amacı ile hatırı sayılır bankacılarla görüşmelerini anımsadı. *Güneş Gazetesi*'nde yazdığı yazıları ve yaptığı analizleri hatırladı.

Yeni Arnavutluk devleti için, dünyanın her yerinde, vatanseverler tarafından birçok iş yapılmıştı, kazançlar da olmuştu. Ama ne yazık ki Arnavutlar, siyasi hayata alışkın

olmadıklarından ve o ana kadar hükümetleri, devletleri ve bağımsızlıkları olmadığı için böyle bir hayatın gerektirdiği sorumlulukları, görevleri ve yükümlülükleri anlayamamışlardı.

"Bizim bir millet ve devlet olarak yaşayışımız çok dokunaklı." dedi kendi kendine. "Devlet güçsüz olduğunda eksikliğinin giderilmesi gerekir, yok edilmesi değil! Seçilmiş olan hükümet yeterince iyi olmasa bile iyileştirilmesi, tamamlanması ya da yeniden seçilmesi gerekir, isyanlarla çökertilmesi değil!" Bu son söylediklerini muhtemelen yüksek sesle söylemişti çünkü Mithat Bey'in tam olarak neyden bahsettiğini çok iyi anlayan Hasan, "Aferin, aferin!" demeye başladı. Daha sonra kendisini tutamayıp konuşmaya girişti.

"Mithat Bey, devletin başındakini, yani İlyas Bey'i deviren ayaklanmanın rahibini piyangodaki gibi kura ile seçtiklerini duydum. Acaba gerçekten doğru mu?"

"Ben de öyle bir şeyler duydum." diyerek Mithat Bey konuyu kapattı.

Tiran'a giriyorlardı. Yol buz tutmuştu ve Hasan hızını kesmişti. Mithat içerideki nemli havayı biraz olsun yumuşatmak için arabanın camını araladı. İyileştirici gücü olan dondurucu havanın ciğerlerini doldurmasını bekledi ve tam o anda müthiş, baş döndürücü bir kahve kokusu onu tümüyle kavrayıp arabanın içini doldurdu. Taze pişmiş kahvenin karşı konulmaz kokusu uzun bir süre onlara eşlik eti.

"Bu kahve kokusu da ne? Sanki kahve cennetindeyiz." dedi Mithat Bey kokuyu içine çekerek.

"Tiran'daki Lezhalıların kahve depoları yanalı iki üç hafta oldu. Birkaç gün önce Atina'da bir tüccar bana anlatmıştı."

Ethem Bey Camii'nden akşam ezanını okuyan müezzinin sesi duyuldu. Kısa bir süre sonra başka bir müezzin duyuldu ve birkaç saniye içerisinde akşam ezanını okuyan müezzinlerin

birbirleriyle harmanlanan sesleri her yeri sardı. Mithat Bey, arabanın camını kapattı.

Tiran'a girmişlerdi.

Tiran'ın o soğuk sabahında, Dajti beyaz takkesini taktığında Mithat Bey, başbakanın ofisinde hükümet kadrosunu gördü: Fan Noli, Luigj Gurakuqi, Stavro Vinjaun ve Koço Tasi. Devlet adamlarının kahvelerini getiren Internacional görevlisi, büyük bir kül yığını çıkardığı sobayı yakmaya çalışıyordu. Ama o kadar çok odunla doldurmuştu ki daha çok duman ve ateş çıkıyordu.

"Hoş geldin Frashërilerin soyundan Mithat Bey!" dedi ayağa kalkan ve el sıkıştığı misafirle karşı karşıya gelip gövdesini gösteren Noli. Diğerleri de kalkıp Mithat Bey'i selamladılar. Kısa bir süre sonra içlerinden ikisi, Mithat Bey'i Fan Noli ve Luigj Gurakuqi ile baş başa bırakıp gittiler. Luigj dumanın çıkması için acele ile pencereyi açtı. Dondurucu bir soğuk içeri girdi.

"Odun dumanı kitaplara, özellikle de eski yapraklı olanlara çok zarar veriyor." dedi Noli'nin ofisindeki duvarı kaplayan kitap raflarında gözü kalan Mithat Bey. Yılların eskittiği, dört ciltlik, deri kaplamalı eski bir basım görmüştü. 18. yüzyıla ait *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* adlı kitaptı. "Ah, La Mancha'lı Yaratıcı Asilzade Don Kişot!" dedi Mithat Bey, hayranlığına engel olmayarak. "Çok eski bir baskı!"

"Eminim ki bir gün onu evine geri götürecekler. Siyaseti geride bıraktığımda! 'Asilzade'nin maceraları için uzun süre çalışmalar yaptım. Bana, böyle hitap etmek yakışır. Sen nasıl dedin Mithat? Don Kihot mu? Çok özel biri! Ama Arnavutça Don Kişot sanki daha uygun oluyor. Ne dersiniz?" diye sordu Noli.

İkisi de omuz silktiler.

"Bu, beyler soyundan gelip de tarihin dümenini ters çevirmek isteyen kişinin kim olduğunu anlatan bir giriş yazacağım.

Arnavutlar ne demek istediğimi kolayca anlayacaklar ve kahkahalarla gülecekler çünkü kendi ülkelerinin yosun tutmuş beyleri gözlerinin önünde duruyor."

"Aslında şimdi 20. yüzyılda, insanların Cervantes'in zamanından 18. veya 19. yüzyıla kadar güldükleri şeylere gülmüyoruz. 17. yüzyıl şövalye romanlarının bir parodisi olan bu roman, birçok felsefi kavrayışa ve insan deneyimine sahip." dedi Mithat.

"Ben sadece ilk cildini Napoli'deyken İtalyancadan okudum." dedi Luigj kaytan bıyıklarını yaydırarak. Kendisini Fransız yazar Guy de Maupassant'a benzetiyorlardı. "Çok büyük ve fazlası ile değerli olan bu romanın Arnavutçasına da sahip olmakta fayda var."

İkisi de çok mutlu görünüyorlardı. İki gün önce Arnavutluk'un haklarını korumak için Arnavutluk hükümeti delegeleri olarak yer aldıkları Milletler Cemiyeti Meclisi'nden dönmüşlerdi. Delegasyon başkanı olarak Fan Noli'nin konuşmasına çok önem veriyorlardı.

"Noli, Milletler Cemiyeti ile biraz dalga geçti Mithat! Ama onlar da hak ettiler. Helal olsun dostum! Milletimiz için hiçbir şey yapmadılar. Aksine! Milletler Cemiyeti'nin eylemlerini Arnavutluk delegasyonu başkanımız boş işler olarak değerlendirdi." dedi Luigj Gurakuqi büyük bir gururla.

"Bu bir gerçek! Ama böyle bir zamanda bu söylem gerekli miydi? Milletler Cemiyeti'nin organlarında özellikle de Fransız ve İngiliz olanlarında iyi bir izlenim bırakmadığını önemli siyasilerden duydum." dedi Mithat.

"Milletler Cemiyeti'ndeki görevlerinin ne kadar önemli olduğunu nasıl anlamazlar? İsyanlarla oluşturulan bu hükümetin gayrimeşru olduğunu ve büyük güçlerin talep ettiği üzere henüz parlamento oylaması ile meşrulaştırma zahmetine girmediklerini nasıl olur da dikkate almazlar?" diye düşündü kendi

kendine Mithat. "Amerikalı İngilizlerin, Noli'nin Bolşeviklerin ve Sovyetler Birliği'nin maşası olduğundan şüphe ettikleri gerçeğini nasıl hesap etmezler? Çünkü bu şüpheleri kuşku yok ki duymuşlardır." diye düşünmeye devam etti ama tek kelime bile etmedi. Kendisi için üstlendiği görev hepsinden önemliydi.

Mithat'ın söylediklerini Noli'nin beğenmediği çok açıkça belli oldu ve hemen konuyu değiştirdi.

"Yunanistan'daki Arnavutların durumları ile ilgili Dışişleri Bakanı'na gönderdiğin tüm telgrafları dikkatlice okudum. Büyük endişelerim var. Bu mevzunun nasıl ilerleyeceğini düşünüyorsun, bana açıkça anlat."

Bu sırada Luigj Gurakuqi onları selamladı ve dışarı çıktı.

Mithat Bey, olayların kısa bir özetini Noli'ye anlattı.

"Devletimizin ve şahsımızın çıkarlarının korunması için Yunanistan'ın ve Sırbistan'ın Lahey Mahkemesi'ne verilmesi konusunda hükümete ve sizin şahsınıza yazılı, Fransızca bir öneride bulundum." dedi ve Arnavutlara yapılan zulümlerin yer aldığı memorandumu ona teslim etti.

"Tam zamanında! Çözmemiz gereken çok sayıda siyasi problemimiz var ama bu en önemlisi." dedi Noli memnuniyetini belirterek.

"Günümüzün siyasi sorunları eski efsanelerdeki sfenks ile eşit tutulabilir. Bir an önce çözmemiz gerekiyor yoksa bizi yutar." dedi Mithat.

"Türkiye Cumhuriyeti Konseyi Başkanı Felit Bey'e de ileteceğim. Şimdi Milletler Cemiyeti Çamerya topluluğunun sorununu ele almışken Türk hükümetinin, topraklarında yaşayan Çameryalıların değişime ayak uyduramadıkları ve bu nedenle Türkiye'de kabul edilemeyecekleri konusunda bir açıklama yapması şart."

"Tiran'a ivedilikle gelmemin sebebi efendim, Ahmet Zogu'nun Debre aracılığı ile Sırbistan'dan çıkıp Arnavutluk'a

zorla gireceğine dair aldığım duyum." dedi Mithat resmi ifade ile. Böylelikle görevinin önemini de vurgulamış oldu.

"Belgrad'daki büyükelçimiz Zogu'nun Yugoslavya'ya yaptığı birkaç hareket konusunda bizi bilgilendirdi." dedi Noli ve sustu. Bu habere ilişkin şüphesi hissediliyordu.

"Ön bilgilendirme önemli bir şey ama bir şeyleri engellemek daha da önemli! Ön bilgilendirme beklenmedik sürprizleri eliyor. Engelleme ise bu sürprizlerin hayata geçişini!" diye cevap verdi Mithat.

"Orası öyle! Ama Yugoslavya Zogu'ya yardım etmeye cesaret edemez. 1921 senesindeki olaylardan hemen sonra, senin de bildiğin gibi, Yugoslavya'da Arnavutluk'taki iç huzuru bozmayı amaçlayan silahlı müfrezelerin oluşumuna izin vermeyeceğine dair Milletler Cemiyeti'ne yemin etti." dedi Noli.

"Yugoslavya Dışişleri Bakanı Ninčić'in, Zogu'nun Yugoslavya sınırlarında silahlı çetelerini oluşturmasına izin verilmesi konusunda Mussolini ile anlaşmak için iki üç hafta önce Milano'ya gittiği haberini aldım." diye açıkladı Mithat.

"İyi ama İtalya ne diye Zogu ile aynı tarafta olsun ki?" diye sordu Noli şüpheci bir tavırla.

"Çünkü Ahmet Bey İtalya'ya, Fransa'ya ve İngiltere'ye Arnavutluk'taki kömürü vaat ediyor. Hükümetinizde bir zamanlar İngiliz toplumunun Arnavutluk'taki kömür tavizlerini oylama ile reddeden insanlar var. Çünkü Sovyetler Birliği'nin Dışişleri Bakanı'nın Tiran'a gelişi onları korkuttu. Çünkü başkaldırmalardan ödleri kopuyor, çünkü bu hükümeti gayrimeşru sayıyorlar... Çünkü o anı değerlendirmeyen ve göremeyen bir siyaset her daim bir basamak geride kalmaya mahkûmdur." dedi Mithat Bey keskin bir ifade ile.

"Hükümet, Milletler Cemiyeti'ndeki Arnavut temsilci Mehdi Frashëri'den Milletler Cemiyeti'nde gerekli çıkışları yapmasını ve bu çıkışların Yugoslavya'yı Arnavutluk'a karşı

yapacağı silahlı bir saldırıdan alıkoymasını sağlamasını istedi." diye açıklamaya çalıştı Noli, sonra da ekledi. "Mehdi'nin Lord Belfour ile görüşmesi onun da Arnavutluk-Yugoslavya sorunu hemen Londra'ya aktarması gerekiyordu."

"Yani sorunu Milletler Cemiyeti'ne Yugoslavya'nın Arnavut topraklarındaki bağımsızlığı ve bütünlüğü ihlal etmek için askeri müdahalesi olarak arz ediyoruz değil mi?" diye sordu Mithat ve şöyle devam etti: "Çok saygıdeğer Başbakanım, izninizle belirtmeliyim ki bu Zogu'yu zorla Arnavutluk'a girip hükümeti devirmesi konusunda engelleyecek olan yöntem değildir bence. Milletler Cemiyeti'ne de bu durumu olmadığı gibi aktararak bir sonuca varamayız."

Uzun bir sessizlik oldu. Piskopos ofis boyunca bir ileri bir geri gidip gelmeye başladı. Büyük sakalı düşüncelerden titriyordu. Bir an durdu ve sordu:

"Peki, sana göre Zogu'yu Arnavutluk'tan uzaklaştıracak olan asıl yöntem nedir?"

"Bence etkili bir koruma organize edilmeli. Yugoslavya sınırındaki postanenin tahkimatları! Jandarma, tüm askeri güçler, aynı zamanla acemi askerler toplanmalı ve ekipler düzenlenmeli. Tüm koruyucu hareketler için genel bir komuta merkezi olmalı. Devletin gücünün hissedilmesi gerek." dedi Mithat Bey.

Bu sırada Luigj Gurakuqi, Noli'nin ofisine geri gelmişti. Tam da Mithat Bey'in, Zogu'nun Arnavutluk sınırlarına girmesinin engellenmesi için öneride bulunduğu zamanda!

Noli yine uzunca bir süre düşündü, sonra Luigj Gurakuqi'nin gözlerine bakarak kendinden emin bir şekilde ama gülerek şöyle dedi:

"Breh! Milletler Cemiyeti Meclisi'ndeki konuşmamızdan sonra ne Yugoslavya ne de başkası asla böyle bir harekete yardım etmeye cesaret edemezdi."

"Başbakan koşulsuz şartsız siyasi anlamda Luigj Gurakuqi'ye itaat eder olmuş." diye düşündü Mithat Bey ve onlara veda etti.

Öğle olmak üzereydi. Kendisine görev edindiği vatansever misyonunun başarısızca sonuçlanmasıyla Mithat Bey'in Internacional'e gidip bakanların oturduğu sağ taraftaki ikinci masaya oturup yemek yemekten başka yapacak bir şeyi kalmamıştı. Sonra Atina'ya gitmek için yola çıkmadan önce Internacional meydanında dilenen dilenciler çetesi için, sıcak yemeklerin olduğu bir ziyafet vermeyi düşündü. Esmer, Debreli ve evleri Sırplar tarafından küle dönüştürülüp yerlerinden edilmiş, dilenmekten başka seçenekleri kalmamış onlarca küçük dilenci vardı. Hepsi de ya yerliydi ya da Teqe şeyhine doğru kollarını uzatmış yüzyıllık akçaağacın bitişiğinde bulunan, Lana yakınlarındaki Tabaklar mahallesinin çingeneleriydiler. Yemeğin baş davetlisi tabii ki herkesin "çingene köpeği" diye çağırdığı ve Mithat Bey'in kendi beyan ettiğine göre gerçekten sempati duyduğu Veli'ydi. 1922 senesinin Aralık ayında bu Veli'yi, Frashëri ailesinin en büyüğü, Ömer Viron Paşa'nın yeğeni ve ikinci masanın misafirlerinden biri olan Hüseyin Viron Bey'in huzurunu bozarak fiilen ve hukuken bey ilan etti. Her ne kadar hak ettiğini düşünse de kendisi ona verilen bu unvanı kabul edemedi.

Aynı zamanda diğer misafirlerden Moli, sarışın, beyaz tenli ve mavi gözlü olmasına rağmen çingene olduğunu iddia ediyordu. Onun gibi Lomi, Maluş, dişsiz Time ve birçok kişi de çingene olduğunu iddia ediyordu. Mithat Bey restoranın garsonu Koço'yu yakalayıp yemek organizasyonunu söylemek için acele etti.

BÖLÜM 2

Zaman olaylarla ölçülür ve İstanbul son üç yılda yaşanan olayların kanadında uçup gitmişti. İslam dünyasının en büyük imparatorluğunun başkentinin müttefikler tarafından işgal edildiği zamanlar geçmişti. Eski dünyanın, İstanbulluların gözleri önünde onlar anlamadan çöktüğü, hayatlarının artık başka bir boyuta ulaştığı ve İmparatorluğun Arap topraklarının ve Anadolu'nun kaderinin tehlikede olduğu, Osmanlı kozmopolitliğinin her şeye rağmen işgal kuvvetlerine karışarak hayatta kaldığı, şehrin Yunan-Türk nüfusunun değişim yaşadığı, İstanbul'un, Sultan'ını kaybettiği, sömürge birliklerini kaybettiği, başkent sıfatını kaybettiği, oraya sığınan çok sayıdaki siyasi göçmenini ve Boğaz gecelerini sarhoş eden beyaz Rusları kaybettiği zamanlar geçmişti!

Mithat Bey ile kızıl saçlı Nineta'nın onun kaçak yerlileri olduğu sıralarda, İstanbul'un imparatorluk tarihi, artık Atatürk rüzgârında yaşayan yerlilerin anılarında kalmıştı. Sanki bir melek tatlı, dolu ve güzel bir koruma ile aşklarını yüceltiyor gibiydi. Konstantinopolis'i ziyaret etmek Nineta'nın her zaman en büyük hayaliydi. Daha genç yaşlarında, Fransız deniz yüzbaşısı ve yazar Pierre Loti ile ilgili anlatılan hikâyelere âşık olmuştu. Daha sonra da birinci derece akrabası olan Lord Aubrey Herbert'in anlattığı Konstantinopolis hikâyeleri aklını başından almıştı. O yolculuğu yüreği ağzında beklemişti.

Sevgilisine, Ankara'daki görevi için eşlik edebilmesi konusunda neredeyse yalvarmıştı. O da kendisine Türk bakanla görüşmeleri iyi giderse onu İstanbul'da bekleyeceğine dair söz vermişti. Eğer kendisine lazım olan belgeyi İstanbul'un eski arşivlerinde bulması konusunda şansı yaver giderse Mithat Bey, oradan Lozan'a, Lozan'dan da Cenevre'ye yola çıkacaktı.

İstanbul'a vardığı gün Nineta, Mithat Bey'e, bir tiyatro sahnesi için iki üç ay kalacağı Paris'e oradan yola çıkacağını söyledi. "Lozan'a kadar beraber yolculuk edeceğiz. O eski belgeyi bulacağına eminim." demişti Nineta aşk dolu bir şekilde.

Nineta'nın hayali gerçek olmuştu. Doğu'nun kalbinde, Pera Palas Oteli'nin lüksü içerisinde, 411 numaralı odada, Amfitrion'un Mithat Bey olduğu şehrin yavaş, rahat, kaygısız ve telaşsız keşfinde birlikte heyecan verici bir macera yaşıyorlardı. İstanbul'da büyümüştü, 25 sene orada yaşamıştı ve ona bakan amcası Sami'nin ölümünden sonra diş hekimliği eğitimini yarıda bırakmıştı. Selanik vilayetinin İçişleri Bakanı olmak için o zamanların imparatorluk başkentini bırakmıştı. Ama yine de İstanbul ve Arnavut kulüpleri ile bağları çok fazlaydı ve imparatorluk başkentine gidip gelişleri de çok sıktı.

İstanbul'un ilk yaz günleri sıcak başlamıştı. Alacakaranlık büyük bir hızla ağır ve serin bir geceye dönüşüp tüm Pera mahallesini, şehri ve denizi kaplarken Garden Bar'ın çiçekli terasında oturuyorlardı. Konstantinopolis'in en eski gece kulüplerinden biriydi bu ve otelin kuzey tarafında, Winter Garden Tiyatrosu oyuncuları için kurulan Petits-Champs parkında bulunuyordu.

Mithat Bey, loş ışıkların az da olsa aydınlattığı terasın alacakaranlığında etrafı izleyen genç kadına bakmaya doyamıyordu. Nineta sonbahar renklerine bürünmüştü. Kızıl saçlarını portakal rengi ipek bir taçla süslemişti, çıplak kalan omuzlarının beyaz teninde ateş rengi göze çarpıyordu. Tarçın rengi ipek bir şal yarısını kaplıyor ve kalçasına kadar iniyordu, belinde

ince, portakal rengi ve örgü şeklindeki bir kemer ile sabitlenmişti. Kurumuş yaprak rengindeki geniş krepe pantolonu ise üzerinde altın rengi tokaları bulunan bir çift hafif ayakkabıyı örtüyordu.

"Benim çocukluğumda Konstantinopolis süt rengiydi. Şafağın beyaz rengine sahipti. Eski anılarımda ara sıra onun parladığını görürüm. Bugün ise pis ve kullanılmış bir beze benziyor." dedi Mithat Bey rakısını içerken. Nineta ise nar suyu içiyordu.

Nineta konuşmuyordu. Susamışlıkla önündeki meyve suyunu içiyordu ve sevgilisini dinliyordu. Bazen ikisi de konuşmuyordu, sessizliğin tadına varıyorlardı ve etraftaki sesleri duymak için pürdikkat kesiliyorlardı. Uzaktan, İstanbul'un sakin mahallelerinden, dünyanın o kısmı için yeni olan müziklerin sesleri geliyordu: orkestral caz! Müziğin sesini takip etmek için daha da dikkat kesildiklerinde, otelin köşesinde gördükleri Ermeni kör dilencinin sesini duyar gibi oluyorlardı ama Türkçe olmayan şarkılardan kesitler de yakalıyordu kulakları. Şehirdeki o ilk akşamüstünde Nineta, saatlerce ve amaçsıza yollarda yürümüştü.

İstanbul küçük camilerden ve tozlu çatıları olan tahta evlerden oluşan bir labirentti ve Nineta o muhteşem imparatorluktan izler bulmak istiyordu. Binalar, bir Anadolu kilimi gibi kırmızı ve kahverengi desen formlarında ortaya çıkan küçük yamaçlara kurulmuştu. Dönemeçli ve keskin dar yolları, çamurlu öküzleri takip eden renkli giysiler giymiş köylülerle doluydu. Tekerlekli arabalar, elektrikli tramvaylarla ve otomobillerle birlikte yollarda hareket ediyorlardı. Büyük yollar her zaman kapalıydı. Ama çeşit çeşit ticari galeriler ve bulvarlar da vardı. Tren istasyonu Sirkeci, Sarayburnu'nun aşağısındaki tepenin yamacında bulunuyordu. Bizans ve Osmanlı imparatorlarının krallık evlerini inşa etmek için seçtikleri saray noktasında! Şehri tanımak için onun denizlerini, iskelelerini, limanlarını vb. de bilmek gerekiyordu.

"Şehrin *şehvetli kokularından* biri de kürekli kayıklarıyla, her zaman Osmanlı beyefendisi örnekleri olarak gösterilen ve İstanbul'un en ateşli âşıkları unvanını alan Boğaz'ın kayıkçılarına aittir." dedi Mithat bir akşam sevgilisinin kulağına.

"Boğaz'da kayıkla bir gezi yapmalıyım mutlaka." diye cevap vermişti kızıl saçlı sevgilisi kahkahalarla.

"Bir zamanlar Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminde havada büyük bir umutsuzluk kokusu vardı. Alışılmamış bir düzensizlik söz konusuydu. Peçe, haremler, kızıl bayramlar yok olmaya başlamışlardı. Saatler ve tarihler artık eski takvime göre hesaplanmıyordu. Paris ya da New York saatine göre hesaplamalar yapılıyordu."

"Müttefikler işgal ettiğinde mi? Göçmenlerin akın ettiği zaman diliminde mi?" diye sordu Nineta.

"Evet, tam da bu bölgede, otelimiz Pera Palas'ın ilerisinde yabancı elçiliklerin etrafında göçmen grupları dolanıyordu. O güzel binaları gördün mü?" diye sordu Mithat ve Nineta kafası ile onayladı. "Oralar eskiden elçiliklerdi. Serbest bırakılan memurlar ise nişansız üniformaları ile giyinmiş bir halde sokaklarda dolanıp şehrin umutsuz ruhunu daha da arttırıyorlardı. Otelimizin yakınındaki meydandan bile mülteci vapurlarını görebiliyordun."

"Çok ilginç! Toplumların tarihinin yaşadığı keskin dönüşler inanılır gibi değil. Avrupalılar Ortadoğu'da mülteci! Bu, gerçekleşmeden önce hayal dahi edilemezdi."

"Sahiden de öyle oldu. Batılılar İstanbul'da, çaresiz ve muhtaç göçmenler halindeydiler. Çok sayıda Avrupalı grup buraya geldi. İstilacı ya da aydınlar olarak değil, sefil ve çaresiz mülteciler olarak geldiler. İstanbul sokaklarında nasıl dolaştıklarını, Pera Palas Oteli'nin önünden nasıl kovulduklarını kendi gözlerimle gördüm."

"Hangi millettendiler, nasıl insanlardı?" diye sordu Nineta.

"Her milletten insan vardı. Müttefikler zamanında İstanbul milletler cümbüşüne dönüştü. Onlarca dilde küfür eden sarhoş denizciler, batmış tüccarlar, ailesinin altınlarını satan hali vakti çökmüş aristokratlar, iç savaşlarda mağlup olmuş, Avrupa hükümetlerinin kovduğu, istenmeyen etnik azınlıklar görmek mümkündü."

"Evet, evet! Bolşeviklerden kaçan General Wrangel'in beyaz Rusları da!" diye ekledi Nineta. "İstanbul'a âşık olan akrabam Aurbey Herbert bana yağmurdan sonra ortaya çıkan ve özellikle müttefiklerin işgali sırasında daha da gürleşen mantar gibi Rus ve Yunan hayat kadınlarının olduğu genelevlerden de bahsetti.

"Milliyetçiler öyle diyorlardı. Hatta 17. yüzyıldaki meşhur tarihçi ve kronikçi Evliya Çelebi zamanında Konstantinopolis, Pera'nın bulunduğu, Altın Boynuz'un Kuzeyi ve eski şehrin bulunduğu, Altın Boynuz'un Güneyi olmak üzere ikiye ayrılırdı. Kuzey, alışkanlıkların, geri kalmışlığın yeriydi, Güney ise tam tersine hoşgörünün, ilerici düşüncenin ve İslam geleneğinin yeriydi." dedi Mithat Bey.

"Çok ilginç. Çok merak ediyorum daha önce Kasımpaşa mahallesini duydun mu? Pierre Loti'nin romanlarından aklımda hep orası kaldı." dedi Nineta.

"Evet. İstanbul'un eski mahallelerinden biridir. Neredeyse yıkılmış, iki siyah selvinin arasında beyaz bir kubbesi olan çok eski bir camiye sahip."

"Aa, evet! Pierre Loti de tam bu şekilde betimlemişti." dedi büyük bir hayranlıkla Nineta.

"O kadar çok anım var ki! Dervişlerin bulunduğu, Kasımpaşa mahallesinden çok da uzakta olmayan eski bir mahalleye okul arkadaşlarımla nasıl gittiğimi hatırlıyorum. Çok korkunçtu. Belki de bu yüzden bizi kendine daha çok çekiyordu. Kalın parmaklıkla çevrelenmiş pencerelerden izlediğimiz

mancınıklar hâlâ gözümün önündedir. Zamanın ve sarıkların üstünü örttüğü eski, küflü ve kurtlu savaş aletleri…"

Müezzinin namaza çağıran sesi duyuldu ve Nineta sustu. Gözlerini kapadı ve sevgilisine hiç konuşmadan sonuna kadar dinlemesi için işaret etti. "Osmanlı İmparatorluğu'nun eski başkentini hissediyorsun ya da ondan kalan şeyleri!" dedi. Müezzinin sesi eski İstanbul'u, sokaklardaki az sayıda peçeli kadınları, Konstantinopolis'in eski kedilerinin akşam miyavlamalarını hayal etmesini sağlıyordu. "İstanbul'u kedilerin akşam miyavlamalarından bile gözüm kapalı bulabilirdim." demişti bir keresinde Aubrey Herbert. O sabah Mithat Bey, tarçınlı sıcak salep, cezvede kalın telveli Türk kahvesi içip susamlı simit yemek için gittikleri bir kahvaltı salonunun camında yazan yazıyı kendisine çevirdiğinde çok hoşuna gitmişti. Duyuruda Sultan'ın haremindeki hadımların toplanması için bir çağrı vardı. Bir Avrupalının gözünden çok egzotik olan geçmişin parçalarını keşfetmiş olduğu için mutlulukla avuçlarını birbirine çarptı Nineta. Artık haremler dışında kaderlerini sürdüren hadımların nasıl yaşadıklarını sordu sevgilisine. Mithat Bey kahvaltı salonundaki orta boylu, bıyıklı, kırmızı yanaklı ve kafasına büyük beyaz bir şapka takmış olan salepçiye sordu.

"Çoğunluğu büyük otellerde, zengin ailelerde ya da yabancı elçiliklerde baş hizmetçi olarak çalışıyorlar. Bu iş için aslında çok aranan kişilerdiler." diye açıklamıştı salepçi.

"İstanbul gerçekten de bir Avrupa şehrine dönmüş. Ortadoğu'nun kalbinde olduğumuza neredeyse inanmayacağım. Tamamen yeni bir zaman." dedi Nineta düşünceli bir şekilde.

"Öyle! Bu şehir için yeni bir zaman geldi, başlangıçta hem Müslüman hem de modern olmak için bir çeşit doğaçlama gerekti. Aslında gerçek şu ki Türkler, geçmişe, iki sene önce 1923'te, laik bir cumhuriyet ilan etmek için İslam İmparatorluğu'nu bıraktıklarında hoşça kal dediler."

"Başkenti de 300 kilometre uzaktaki Ankara'ya kurdular." diye ekledi genç kadın.

"Ama İstanbullular Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Avrupai düşünce biçimini o kadar çabuk ve büyük bir tutku ile benimsediler ki inanamazsın. İstanbul'da Batı dünyasının yeniden kurulduğu söylenir."

Altın Boynuz'un diğer tarafında, Boğaz'ın Avrupa kısmında, Ayasofya'nın ve sultan sarayının karşısında "Pera" sokağı vardı ve orası entelektüel, sanatkâr ve bohem Türk hayatının yaşandığı efsanevi bir sokaktı. Tarihi açıdan bakıldığında orası Avrupalılar tarafından kurulmuştu ve onlar yaşamıştı orada. Cenevrelilerin ve Venediklilerin asırlık izleri Pera'nın fizyonomisini mühürlemişti. Leonardo Da Vinci'nin kendisi Altın Boynuz'daki Galata Kulesi'ni tasarladı. 19. yüzyılda Pera, İmparatorluğun Merkez Bankası'nın da yer aldığı Bankalar Caddesi'nde bulunan binalarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik merkeziydi. Eski elçiliklerin güzel binaları, Taksim Meydanı ile Galata Kulesi'ndeki Cenevrelilerin mahallesini birbirine bağlayan İstiklal Caddesi'ni süslüyor. Konstantinopolis'in Latin İmparatorluğu'nun hâkimiyeti esnasında 1233'te inşa edilen Aziz Paolo Kilisesi diğer bir önemli yapıdır. Daha sonra orayı Arap Camii olarak değiştirdiler.

19. yüzyıl boyunca Pera Avrupalı tüccarlar tarafından yeniden istila edilmişti ve birçok elçiliğin merkezi de orasıydı. Bu kadar çok sayıdaki Avrupalının ya da yerlilerin dediği gibi Türk olmayanların buraya kabulü Pera'nın, Altın Boynuz'un diğer tarafındaki şehrin eski kısmına kıyasla İstanbul'un daha batılı bir yeri olmasına neden oldu. Bu, modern teknolojinin, modanın ve sanatın da gelişini sağladı. Pera, İstanbul'daki telefon hattına, elektriğe, tramvaylara, belediyeye ve hatta bir metroya (1875'te inşa edilen Tünel) sahip olan ilk yer oldu.

Sabahları birlikte günün ilk kahvesini içmelerinin ardından Mithat Bey, neredeyse öğlene kadar çalıştığı Eski Saray'ın arşivlerine gitmek için yola koyulurdu. Nineta öğleden önceleri sevgilisi olmadan, öğleden sonraları ise onunla birlikte, her anının tadını çıkararak ve aşk dolu yüreği ile şehri ve kültürünü keşfe çıkıyordu. Pera'da gördükleri mağazalar Nineta'nın da en sevdiği yerlerdi çünkü geçmişten izlerle doluydular. Kızılsaçlı Nineta bir gün aniden ve bilinçsiz şekilde kendisini gümüşlerin, porselenlerin, mobilyaların ve ünlü ailelerin resimlerinin arasında bulmuştu. Zamanın çamurundan Osmanlı ev sanatları eşyaları, eski modaya ait kadın giyimleri, altın brokar işlemeli yelekler, oyalı gömlekler, süslü mendiller, makyaj kutuları vb. çıkardı. Aynı zamanda Rumenlerin arması olan sigara tutacakları, porselen yumurtalar, isimsiz bir ordunun süsleri, Kazaklara ait bıçaklar ve telkâri kolyeler, gümüş kutuların içinde süs eşyaları, eski giysilerden kesilmiş zengin nakışlı eşyalar, parşömen üzerine el yazmaları, Rusya'nın Büyük Katerina'sının favorisi olan, cariyelerin minyatürleri... Avrupalı göçmenlerin geride bıraktıkları bir yığın yaşam, zaman ve anı eşyaları.

Şehirdeki akşam vaktinde, Galata Kulesi'nin ilerisindeki Mezarlık Caddesi'nden Büyük Pazar'daki labirent gibi sokaklara kadar Rus sanatçılar eserlerini sergiledikleri açık galerilerle bütün mahalleleri doldurdular. Onların büyük çoğunluğunun İstanbul'dan ayrılmasının ardından büyük bir sanat ateşinin kalıntılarının olduğu az sayıda açık galeri kalmıştı.

Hava çok güzeldi ve Nineta Pera'yı keşfetmeye, yolları, binaları, yeni restoranları, tiyatroları ve müzikli kafeleri öğrenmeye devam ediyordu. Lüks otellerin olduğu Petits-Champs sokağını keşfetti; tiyatroyu, Royal Otel'i, Cropi binasını, Baudouy Apartmanları yazan muhteşem yapıyı, Bristol Oteli'ni, Fransız Birliği'ni, Aziz Helena Tapınağı'nı, Aziz Antoni Padova Kilisesi'ni buldu. Petits-Champs'ta çok sayıdaki geçiş yolunu tanıdı, Fresco'yu, Hazzopoulos'u ya da Turkuaz Restoranı'na çıkaran ünlü Carlmann'ı keşfetti.

Meyhaneler, halk yemekhaneleri ilgisini çok çekiyorlardı. Kokular, tatlar, baharatlar onu aradığı dünyaya götürüyordu. Hünkârbeğendi yemişti, imambayıldının tadına da bakmıştı ama hepsinden öte patlıcan kebabı için canını verirdi. İstanbul'da zaman hızla akıp giderken, bir akşam Nineta'nın mavi şapkasını ıslatmaya bile gücü yetmeyen bir yağmur çiselerken bazen de soluk ay ışıkları belirirken genç kadın, Eski Saray'ın arşivlerindeki arayışlarının başarı ile sonuçlanmasını kutlamak için sevgilisini Turkuaz Restoranı'nda yemeğe davet etti. Nihayet o çok aradığı belge artık onun ellerindeydi.

Turkuaz rengin içeride yaydığı ışıklar, objeler ve onlarca süs büyüleyiciydi. Sanki yüzlerin bile turkuaz rengini aldığı bir masal gibiydi. Şarap muhteşemdi. Nineta ilk başta İstanbul'da, eski İslam İmparatorluğu'nun kalbinde tüm alkollü içeceklerin olmasına çok şaşırmıştı. Aperatif olarak Alsace Tokay şarabı ile başlamıştı, daha sonra da o beyaz şarapla devam etmek istemişti hatta tatlısına bile eşlik edebilirdi. Taze ve aromalı şarap onları çarpmış ve yaşadıkları her anı bir hoş etmişti. Mithat Bey çok mutlu görünüyordu. Kendi deyimi ile "samanlıkta iğne aramak gibi" süren o arayış, gözlerini ve ciğerlerini yoran o tozlar içerisindeki mücadele, sonunda ona ödül olarak dönmüştü. "Daha çok şans işi!" dedi o gece birkaç defa. Sevgilisini bakışlarıyla seviyor ona şöyle söylüyordu.

"Sevdiğimiz gözlerin ışığında yaşadığımız günlerin hayatımızın tek beyaz günleri olduğunu anlıyorum..."

Nineta onun söylediklerini dikkatle dinliyordu, elini elinin üzerine koyup öpüyordu.

"Sen yorucu bir günün ardından ne isterdin, mon amour?" diye sordu Nineta.

"Her akşam, yorucu gezilerden sonra sıcak bir kucak bulup bazen donan ellerimi ısıtabilmek isterdim sevgilim."

"Bu kadar mı?" diyerek koca ve sürmeli gözlerini kırpıştırdı Nineta.

"Senin o kocaman gözlerinde durup yorgun bir yolcu, kavurucu sıcaklarda bir ferahlık gibi dinlenmek de isterdim. Senin gözlerinde tüm yorgunluklarımı ve tüm acılarımı unutmak isterdim. Anlat bakalım sevgilim bu akşam nasıl geçti?"

Polonya yolundaki Franz Liszt'in İstanbul'daki rezidansını ziyaret ettiğini anlattı.

"Franz Liszt, 1847 senesi boyunca İstanbul'da kaldığı sırada çok sayıda konser verdi. Paris'ten kaçışı ve buraya gelişi büyük bir kalp kırıklığı ve trajedi ile alakalıdır." dedi Mithat Bey. Şarabın buharında mutlu bir şekilde yüzen Nineta pürdikkat dinlemeye başladı. Ateş kırmızısı saçları artık sanki menekşe rengini almıştı ve masallarda yaşayan bir varlık gibi görünüyordu. "Bir sene sonrasında ölen Faslı sevgilisi Marie Duplessis'i terk etti."

"Ah, nadir güzelliği olan meşhur metres! Selvi boylu, hoş görünümlü, kömür gibi kara saçlı, mermer gibi beyaz tenli ve pembe yanaklı, kiraz gibi bal dudaklı ve bir Japon gibi parlak gözlü kadın!" diye Nineta şarabın buharından ayılıp şairlerin o kadının güzelliği için yazmış oldukları dizeleri okumaya başladı.

"Tam da o!" diye cevap verdi Mithat Bey.

"Mon amour, Marie Duplessis için birçok efsane anlatılıyor. O zamanlar tüm Paris'in onun ayakları altında olduğu söylenir. Çok genç yaşta öldü ama aşk acısından öldüğünü bilmiyordum." dedi ve bir süre susup derin bir iç çekti. "Ne kadar romantik! Gençliğinde aşk acısından ölmek!"

"Aslında tüberkülozdan öldü ama yaşadığı aşk acısı onun hastalığını ilerletti. Genç Alexandre Dumas, Marie Duplessis'i örnek alarak Marguerite Gautier karakterini oluşturmuştu."

"Evet! *La dame aux camelias.*"[17]

"Petits-Champs tiyatrosunda burada Pera'da 1904 senesinde Sarah Bernhardt'ın 'Kamelyalı Kadını'nı oynadığını gördüm." dedi Mithat Bey.

17 La dame aux camelias: Kamelyalı Kadın.

"Gerçekten mi?!" diye heyecanlandı Nineta.

"Yirmi yıldan daha çok geçmiştir ama onun oynadığı muhteşem, zarif oyun, olağanüstü yeteneği, tok sesi ve aurası hâlâ aklımdadır. O zamana kadar öyle bir oyunculuk görmemiştim. Üstelik altmış yaşında olduğunu da unutmamak gerekir. Marguerite Gautier'in aşkının ateşi, tüberkülozun onu yakalayışı ve aşkının onu terk edişi benim yüreğimi çok acıtmıştır."

"Sarah Bernhardt'ı Paris'te Racine'in *Fedra* adlı eserini oynarken sahnede gördüm ama o zamanlar daha da yaşlıydı, tek bacaklıydı ve oturur pozisyonda oyunculuk yapıyordu. Ama her şeye rağmen muhteşemdi. Sesi ve acıklı hali unutulmazdı."

"Onun İstanbul'daki başarısı büyüktü. Sultan Abdülhamit, özel tiyatrosu 'Yıldız'da da onun aynı piyesi oynamasını istedi."

"Okuduğum kadarıyla Marie Duplessis, Genç Alexandre Dumas'ın da sevgilisiydi." dedi Nineta.

"Liszt'in onunla ilgili söyledikleri anıtsaldır: 'Ne zaman zavallı Marie Duplessis'i düşünsem eski bir ağıtın gizemli teli kalbimde yankılanıyor.'"

"Ah, ne muhteşem sözler! İnsanın tüyleri ürperiyor!"

Masallar güzeli yavaşça eğildi ve kalp atışlarını dinleyip ciğerlerini onun kokusu ile doldurmak için başını adamın göğsüne koydu. Adam da onu sıcak bir kucaklama ile sardı. Nineta bir süre kuş gibi öylece oturdu. Sonra gözlerini çevirdi ve dikkatle onun baş döndürücü mavi gözlerine odaklandı ve o an anladı. Sevdiği adamın her hücresinden, saçlarından, kıyafetlerinden yayılan, onun rüyalarına bile giren, onu adamın kölesi haline getiren parfümü sonunda çözmüştü. Çok orijinal ve egzotik bir kokuydu. Dünyanın en güçlü doğal afrodizyak kokusuna sahipti ve adamın gözleri gibi mavi zambak notaları barındırıyordu. Arka fonda da baş döndürücü bir tarçın kokusu vardı.

"Kalkalım mı, mon amour?" diye sordu Mithat Bey, Nineta'yı yavaşça kendinden uzaklaştırarak.

"*Ah, nuit est encore jeune.*"[18] dedi Nineta Fransızca ama daha çok İngiliz aksanıyla. "Şimdiden Pera Palas'a dönmek istemiyorum, bu saatte otelin holü casuslarla dolu." diye söylendi ve gülmeye başladı. Mithat Bey de güldü.

"Şimdi sakin ama birkaç sene önce otel müttefiklerin merkezi haline gelmişti. Casuslar o kadar çoktular ki otel tarafından holde toplanmamaları ve müşterilerin yerlerini işgal etmemeleri konusunda duyurular olduğu söyleniyor."

"Ah ne kadar da kötü!" dedi Nineta.

"Buralarda yakında, bir sokak aşağıda bir şarap kileri var. *Chez Koki et Niko.*"[19] dedi Mithat Bey.

Nineta ayağa kalktı. Dışarı çıktılar. Gece hava aniden serinlemişti ve soğuk bir iyot kokusu vardı.

Koki ve Niko, Rus Prenslik ailesi soyundan olan iki kişiydiler. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından ve göçmenlerin yerleşimi ile ilgili çıkan yeni kanunlardan sonra oraya yerleşmişlerdi. İstanbul'da yaşamayı tercih etmişlerdi. İkram ettikleri muhteşem şarapları dışında kilerlerini büyüleyici kılan, St. Petersburg'un kabare sahnesinin efsanelerinden biri olan çingene gitarist Sasha Makarov'du.

Kenevir kokan kilere girer girmez, güzel Nineta, Rus müzikali "Büyülü Gitar"dan bir bölüm çalan gitaristin ustalığına hayran kaldı. Siyah çizgili, kolsuz beyaz bir yelek giymişti sadece ve beyaz bir zambak iliştirmişti yeleğine. Siyah saçları, parlak gözleri, soluk teni ve ince bıyıkları ile bir müzik tanrıçası gibi gitarını çalıyordu. Çok genç görünüyordu. Yorumunu yarıda kesmeden yeni gelen misafirlerin önüne gelip "*Dobro pozhallovat!*"[20] dedi ve onları ters duran şarap vazosu formundaki masaya yönlendirdi.

18 Nuit est encore jeune: Daha çok erken.

19 Chez Koki et Niko: Koki ve Niko'da.

20 Dobro pozhallovat!: Hoş geldiniz!

Nineta ateş rengi saçları ile tezatlık oluşturan kaşmir ve inci-li bir şalı uzun elbisesinin üzerine atmıştı. Gösteri bittiğinde Sasha Makarov onların masasına yaklaştı, yeleğindeki çiçeği çıkardı ve önünde eğilerek Nineta'ya armağan etti. Nineta onun o çiçeği elbisesinin büyük yakasına koymasını istedi. Çingene ona o kadar yakındı ki çiçeği elbisesine yerleştirme-ye çalışırken Nineta'nın, mahzenin romantik ışığında onun eski bakır nüanslarını almış soluk cildini incelemek için fırsatı oldu ve ondan gelen hoş kokuyu hissetti.

Çok geçmedi ve kızıl saçlı Nineta sarhoş oldu.

"Şarap başıma vurdu Mimi." dedi şirinlikle. Ama bu durum Pera Palas'taki casuslar konusuna dönmesine engel olmadı.

"Sanırım gitarcı senin başına vurdu." diye takıldı Mithat Bey ama son söyledikleri duyulmadı çünkü Sasha Makarov'un gi-tarı meşhur "Kalinka" şarkısı ile yankılanıyordu ve gitarına adamın sesi eşlik ediyordu. Üç Rus genç ise ayağa kalkmış ve meşhur şarkının dansını yapıyorlardı.

Sanki Nineta o günlerin mutluluğu, şehrin güzelliği ve aşkın büyüsü ile doymuş ve yüreğini kadehe akıtıp ona içirecekmiş gibi görünüyordu.

"Bütün bunların bir rüya olmasından çok korkuyorum sev-gilim! Mutluluktan ölecekmişim gibi hissediyorum!" diyordu ve göğsüne yaslanıyordu. Mithat ise saçlarını okşuyor, ona küçük buseler konduruyor ve asla ayrılmayacaklarına, "aşk-larının ve mutluluklarının kutsal koruyucusu" olacağına dair sözler veriyordu. O an Nineta onu gafil avladı ve kulağına fı-sıldadı. "Cher ya ben 'kutsal koruyucuysam'? Ya casussam?"

Mithat, onun gözlerine baktı. Bir aşk tanrıçası gibi baş dön-dürücüydü. Mithat Bey'in uzun öpücüğü Nineta'nın başını döndürdü. Sonra fısıldamaya başladı.

"Sevgilisini, ikisinin mutluluğunu ve aşkını korumak için sa-vaşan ve uğraşan bir casus!"

"Zamanın felsefesine uygun!" dedi ve güldü Mithat Bey. "En büyük casusların oyuncular, şarkıcılar, balerinler ve komedyenler olduğunu varsayarsak çok doğal bir durum. Onlar kraliçenin, Fransa'nın, İtalya'nın, Mısır'ın ve daha kim bilir nerelerin muhteşem hizmetçileri."

"Ya da aşkın hizmetçileri! Aşkı için ölmeye hazır bir kadın!" dedi Nineta.

"Benim küçük şeytanım, beni kimden koruyacaksın?" diye sordu Mithat Bey.

"Ah! Ne yazık ki senin düşmanların her gün artıyorlar mon amour! Atina ve Belgrad'daki durumlar çok ciddileşti. En kötüsü de senin kendi kralın Zogu. Seni sırtından vurabilir." dedi Nineta bir anda ciddileşerek.

Mithat Bey sustu. Yeniden Nineta'nın ateşli bir aşk sözü veren, sarhoşluktan parlayan huzur dolu kocaman gözlerine baktı ve Nineta'nın yapmış olduğu o ön uyarıyı anında unuttu. Bundan sonra yaşanacak olaylar ve bu olayların yaşanacağı, karanlık, kan ve ihanet dolu zaman dilimi unuttuğu bu şeyleri ona hatırlatacaktı. Sremska Mitrovica'daki efsanevi hapishanenin hücresindeki soğuk zeminde zorluklarla geçen uzun saatlerde hatırlayacaktı. Yalnızlıkta, Nineta'nın, yaralı beyninde çınlayan sözlerini tespih taneleri gibi birer birer irdeleyecekti ve trajedinin anahtarını o uyarılarda bulacaktı.

Kısa bir süre sonra mekândan çıktılar. Daha birkaç adım atmışlardı ki dışarıda büyük bir kargaşa koptuğunu duydular. Kollarında su bidonları ile dar sokaklarda deliler gibi koşuşturan ve yangın var diye avazlarının çıktığı kadar bağıran yarı çıplak adamlar gördüler. Nineta dehşete kapılmıştı.

"İtfaiyeciler!" diye sakinleştirdi onu Mithat Bey.

"Bunlar Aubrey Herbert İstanbul'a seyahate geldiğinde bir keresinde onun ödünü koparmışlardı." dedi Nineta kendisini topladıktan sonra. "İstiklal Caddesinde gezerken itfaiyecilerin

koşuşturmasını ve bağırışlarını, yarı çıplak bir grup insanın, kendi düşüncesine göre dinsiz olduğu için kendisini linç etmek için üzerine doğru koştuklarını sanmıştı."

İkisi de gülmeye başladılar.

Pera Palas, karanlık denizin ortasındaki göz kamaştırıcı bir gemi gibi parlıyordu. O saatte holde sessizlik hâkimdi. 1892 yılında, Doğu Ekspresi'nin son durağı olan Konstantinopolis'e gidecek olan zengin yolcular için vagon şirketi tarafından yapıldı. Açılışı 1895 yılında otelin zengin ve muhteşem salonunda büyük bir balo ile yapılmıştı. Pera Palas, dünyanın en büyük, 19. yüzyılda imparatorluğun en lüks batılı oteliydi. Onu tasarlayan Türk-Fransız mimar elektrikli bir tarz kullandı, neoklasik, modern ve Doğulu bağları birleştirdi. Balo salonundaki beyaz ve siyah arasındaki güçlü kontrastlarla, telkâri korkuluklarla, kadife kanepeler ve koltuklarla, Murano kristal avizeleriyle, Carrera mermerleriyle, kubbeler şeklinde göklere kadar çıkan cam tavanlarla masalımsı lüks ile oryantal esintiler özellikle iç mekânda görülürdü.

Barok sanatına göre çalışılmış olan ve Eyfel tarafından inşa edilen ahşap ve demirden yapılma asansörü Avrupa'nın ikincisiydi. İstanbul'daki ilk elektrikli yapıydı ve konaklayacak misafirlerine sıcak su sunan tek oteldi. Burası Nineta ile Mithat Bey'in hayatlarının on gününü geçirdikleri aşk yuvalarıydı. Oradan sevgililer, önce Pera'da sonra da tüm İstanbul'da ışıkları yanan evleri ve fenerleri izleyip hayatlarının o anının mutluluğunu yaşıyorlardı. Pera Palas'taki her akşama müzik eşlik ediyordu. Cuma ve cumartesi günleri ise saat 5:00'te Orient Bar'da "*the concert*" gösterisi oluyordu.

O saatte onlar her zaman yaptıklarının aksine son bir içki içmek için Orient Bar'da durmadılar ve hemen odalarına çıktılar.

Alkolün ve bulanıklığın içinde kendilerinden geçmiş gibiydiler. Nineta sürekli, dans edermişçesine küçük ayaklarının parmakları üzerinde yürüyordu. O gece birbirlerine duydukları

aşk, bir rüya gibiydi. Hem kuştüyü gibi hafif hem de cennet-kuşunun güzellikleri ile taçlanmış gibiydi. Nineta, üzerinde el bileklerini, tenini, parmaklarını, alnını ve ayak bileklerini güzelleştiren ağır Osmanlı takılarıyla büyük yatakta oturuyordu. Takılar, zarif bedeninin güzelliğini taçlandırıyordu. Etrafında Lebon Pastanesi'nden aldığı, ağızda dağılan küçük, yuvarlak çikolatalardan vardı. Boynuna, sevgilisine bir tatlıyı anımsatır gibi bal ve pudra karışımı bir koku sürmüştü.

"Gel sevgilim, aşkla kapla Aziyadeni!" diyordu Nineta, Pierre Loti'nin, genç bir Fransız subayının trajik aşkı olan, Çerkez cariye karakterine bürünerek sarhoşluğunun en uç noktasında.

Mithat Bey, artık kendisini Morpheus'un[21] kollarına bırakıp uyuyan güzel kadının yüzüne bakmaktan kendini alamıyordu ve aşktan büyülenmişti. Uykulu halinin arasında Nineta yeniden ona fısıldamıştı. "...ben artık burada olmadığımda, gel ve benim ruhumu aşkımızın İstanbul'unda ara..." Mithat Bey onun hâlâ Pierre Loti'nin aşk fantezilerinden birini sayıklamakta olduğunu anlamıştı. Masanın üzerinde Pierre Loti'nin *Doğudaki Hayalet* kitabının Fransızcasını buldu. Kitabı açtı ve ilk sayfasında, Nineta'nın ona söylediği cümleleri okudu. Gülümsedi! Sevgilisinin dedektifli aşk oyunlarını seviyordu.

Hayatını değiştiren canlıya bakarak ve aşklarını düşünerek uzun bir süre geçirdi. "Aşkın gözü kördür derler!" diye kendi kendine söyleniyordu. "Ama görülmeyeni, açıklanamayanı ve yargılanamayanı görür. Aşkı yargılamak istemek yargının kuralları dışına çıkmak demek! Aşk ya yüceltir ya da düşürür. Yani olduğumuz gibi kalmamıza izin vermez." diye söylenmeye devam ediyordu. Kendisini yücelmiş hissediyordu. O durumu kaplayan gizem çok büyüktü. Nasıl olmuş da Nineta, onun için kalp atışlarını bile dikkatle dinleyecek kadar önemli bir hale gelmişti?

Daha önce hiç tatmadığı bir ahenkle ama aynı zamanda tanrı korkusu ile hayatını dolduran o sihir neydi? Kafası

21 Morpheus, Yunan mitolojisinde düşler tanrısıdır.

karışmıştı, dengesi şaşmıştı ama aynı zamanda mutluydu da çünkü "Doğru ve net olan aşk sona yaklaşmış demektir." diye düşünüyordu ve Mithat Bey, Nineta'ya olan aşkının bitmesini asla istemiyordu. Ama aynı zamanda korkuyordu da! Duyduğu tutkudan korkuyordu. Kızıl saçlı adına duyduğu aşk büyük bir tutkuydu ve herhangi bir şüpheye yer yoktu. "Ortalama duygular kalıcıdır." diye konuşuyordu kendi kendisiyle "Ama gereğinden fazla sevmeye başlayınca... İşte buna katlanmak çok zor!"

Ay ışığı pencereden içeriye giriyordu, Nineta'nın yüzünü aydınlatıyordu ve eski tanrıların heykelleri gibi görünmesini sağlıyordu. Mithat Bey, yatağın yanında diz çökmüş mırıldanıyordu. "Taşa ya da oduna yontulmuş bir yüze tapan, basit özellikleri ya da düşünceleri olan uluslar gibi, güneşe, aya tapan, yıldızlara derin bir hayranlıkla bakan, tanrılar için kendilerini kurban eden eskiler gibi ben de güzelim, her şeyden daha güzel olan iki yıldıza, senin gözlerine tapmak ve senin küçük ayaklarının altında küle dönmek istiyorum!"

Konstantinopolis'in gökyüzündeki korkunç derecede kanlı ay gitgide soluklaşıyordu. Günün ilk ışıkları yavaş yavaş doğuyordu. Bitkin bir halde sevdiği kadının yanına yavaşça uzandı. Doğmakta olan gün, aşklarını doya doya yaşadıkları o şehirdeki son günleriydi. Ertesi gün Nineta'nın "mavi tren" dediği Doğu Ekspresi ile yolculuk yapacaklardı. Mithat Bey o günü Nineta'ya ve Ayasofya'ya adamayı düşünmüştü. Uykuya dalmadan önce şehre saldıran bir yağmur sesi duydu. Gerçek bir su istilasıydı bu ama onun için beklenen huzuru getiren bir çeşit özgürlüktü de.

Balkon kapısının camından içeri giren ışık, gün aydıktan sonra iyi bir uyku çeken Mithat Bey'i kendine getirdi. Sakin bir sabahtı ve otelin alışılmış gürültüleri yoktu. Nineta odada değildi. Saat on olmak üzereydi ve Mithat Bey sabah hazırlığını tamamlamak için acele ediyordu. Komodinin üzerinde duran katlı bir not kâğıdı gözüne ilişti. Açtı ve bomboş yazısız bir

kâğıt olduğunu gördü. Dikkatle ve şaşkınlıkla inceledi, sonra da Nineta'nın şifreli yazısını fark etti. Nineta'nın bu tarz gizemli oyunlarına gülümsedi. Kâğıdın yanında duran kalemi aldı ve çapkın Nineta'nın ona bıraktığı notu okudu. "Seni holde bekliyorum, mon amour! Yakışıklı ol!"

Sakallarını düzelttikten ve cildine iyi gelen, sıcak sudan sonra aldığı soğuk duşun ardından giyindi, odadan çıkmadan önce her zaman sürdüğü kolonyayı hatırladı. Biraz avuçlarına döktü ve yanaklarına sürdü. Penhaligon markasının "*Blenheim bouqet*" isimli çam, yosun ve karabiber aromalarını barındıran kokusu tüm odayı doldurdu. Yirmi yıldan fazladır, ilk defa 1903 senesinde Londra'nın 33 St. James's Street'te satın aldığı andan beridir tıraş olduktan sonra aynı kokuyu kullanıyordu. Nineta'nın, kokusuna nasıl şiirler okuyacağını düşündüğünde gülümsedi.

Uzun boy aynasında genç delikanlı gibi sportif giyinmiş kırk beş yaşındaki adama baktı. Ceketli, yelekli ve beyaz gömlekli açık gri kumaş bir takım elbise giymişti. Gömleğinin yakasına külrengi bir eşarp bağlamıştı. Bilekten sıkan pantolon, gri renkte çorap, hafif siyah ayakkabı giymiş ve balıksırtı desenli koyu gri "*newsboy*" bir şapka takmıştı. Asansöre binmedi, atlayarak merdivenleri inmeye başladı. O geniş mermer, rahat ve ayağa hoş bir his veren halı ile kaplı merdivenleri çok beğeniyordu. Katları birer birer inmeyi seviyordu ve gözlerine etraftaki zariflikle şölen sunuyordu. Dinlenme yerlerindeki harika mobilyaları, heykeller, çeşitli süslemeler, güzel kaplamalar, büyük tablolar (duvarları süsleyen gerçek sanat eserleri), Osmanlı dönemine ait küçük minderlerin ve koltukların kabarık kadife kumaşları, ahşap masalar, kolonlar her şey unutulmaz bir lüks tadı veriyordu.

Son basamakta kalakaldı çünkü otelin geniş holünde, muhteşem döner kapının önünde Nineta'yı yanında bir beyefendiyle gördü. Nineta ışıldıyordu. Ayak bileğine kadar uzanan, vişne renginde, ince kadife bir palto giymişti ve önünde büyük

siyah bir kurdelesi olan, gömleği gibi krem rengi pantolonunun bir kısmı görünüyordu. Saçlarını kiraz rengi, tüylü zarif bir şapka ile toplamıştı ve şapkasının arkasında kan rengi bir taş vardı. Düz ayakkabıları kiraz rengi kadifedendi. Osmanlı harflerine benzeyen siyah işlemeleri ve beyaz incileri vardı.

Ona eşlik eden beyefendinin ajan olduğu uzaktan bile belli oluyordu. Otelin holünde o saatte, dikkatli olanlar için çok sayıda İngiliz, Fransız, İtalyan, Mısırlı vb. kişinin gözü vardı. Mithat Bey, Nineta'nın yanındaki ajanı değerlendirecek olursa en iyi ihtimalle Kraliçenin adamı derdi. Uzun boylu, güzel giyinmiş, otuz beş yaşlarında, keskin hatlı bir yüzü olan, saçları jöle ile yapılmış, küçük gri renkli gözlü ve büyük taşlı bir yüzüğün olduğu korkunç derecede beyaz elleri olan bir adamdı. Ve üzerinde kusursuz İngiliz amblemi vardı.

"*Ravissante!*"[22] dedi Mithat Bey, Nineta'ya doğru yaklaşırken.

Nineta, yanındaki İngiliz'i tanıtmak için acele etti.

"Bay Ashenden." dedi İngilizce. "Herbert ailesinin dostu bir yazar. Güzel bir tesadüf sonucu o da yarın mavi tren ile Londra'ya seyahat ediyor." diye açıkladı Nineta, ünlü Arnavut yazar ve siyasetçiyi de aile dostlarına takdim ettikten sonra.

"Tanıştığımıza memnun oldum!" dedi Mithat Bey İngiliz adama ve onu sabah kahvaltısını beraber yapmaları için davet etti. Ama Bay Ashenden kahvaltısını çoktan yapmıştı bu yüzden onlarla vedalaştı.

"Bu akşam Orient Bar'da bir içki içmek için buluşalım ya da yarın trende de sohbet etmek için vaktimiz olacak." dedi ve uzaklaştı.

Hava güneşli ve çok güzeldi. Gece yağan yağmur havayı yumuşatmıştı, serin bir rüzgâr esiyordu. Mithat Bey ile Nineta, Taksim Meydanı'na kadar yürüdüler ve daha sonra Sultanahmet'e gitmek için tramvaya bindiler. Oraya vardıklarında

22 Ravissante!: Işıldayıcı!

tramvaydan indiler ve etrafın tadına vararak yavaş yavaş yürüdüler. Dokuz asır boyunca Doğu'nun kilisesinin en büyük bazilikası ve 15. yüzyıldan itibaren İstanbul'un en büyük camisi olan muhteşem Ayasofya'ya doğru yöneldiler.

"Bu sefer ilginç bir izlenimim var." dedi Mithat Bey, Ayasofya'nın karşısına geldiklerinde. "Kanla ve zorla camiye dönüştürülen bu muhteşem bazilika bana İlir-Arbıreş Hıristiyanlarının kaderini hatırlatıyor."

"Buraya en son ne zaman geldin?" diye sordu Nineta. Dışarıdan bakıldığında herhangi bir Bizans izi taşımayan muhteşem yapının önünde ağzı açık kalmıştı.

"Sanırım on beş sene önce. Bir zamanlar buraya çok sık gelirdim. Burası için çok şey okudum. Muhteşem mimarisi hep başımı döndürmüştür. Yıkılmış, gizli kalmış, değiştirilmiş yerleri, silinmiş renkleri, üstü kapatılmış resimleri, gömülmüş mozaikleri araştırırken büyük bir zevk alıyordum. Elimde tuttuğum eski gravürleri, resimlerin üzerinde ressamların yapmış oldukları düzeltmeleri, kendi gözlerimle gördüğüm kroniklerin detaylı anlatımlarını karşılaştırıyordum. Her seferinde bazilikaya ait olan, dört yüzyıl boyunca dönüşmeden sağ çıkabilmiş, Hıristiyanlığa ait değiştirilmemiş ufak bir öğe bulmayı başarıyordum. Şuraya bak lütfen!" dedi Mithat Bey ve Nineta'ya Hz. İsa'nın kuzusunun resminin olduğu bir köşeyi gösterdi. Onu daha iyi görebilmek için yaklaştılar. "Ama benim dikkatimi her şeyden çok çeken şey ışıktı."

"Hangi ışık?" diye sordu merakla Nineta.

"Ah, mon amour! Justinianus'un büyük bazilikasında mucizevi bir şekilde neredeyse bin beş yüz yıllık halüsinasyon etkisi olan doğal bir bale oynanır."

Mithat Bey ses tonunu alçaltmış, masalımsı bir havada konuşuyordu. Bir süre duraklamıştı.

"Hangi baleden söz ediyorsun?" diye sordu fısıldayarak Nineta.

"Işık ve gölgenin büyüsü! Formlara dolanan sarmaşık gibi ikisinin birbirine harmanlanmış dansı... Bazilikanın dev kubbesinden giren ışığın iç mimarisinin büyüsünde birleşmesinin, iç içe geçmesinin, hücrelerin, tozların harmanlanmasının!"

Nineta, pürdikkat onu dinliyordu.

"*O mon Dieu*[23] ne harika bir şey!" dedi bir süre sonra. Sonra da sözlerine devam etti. "Peki bu bazilikanın İlir-Arbıreş Hıristiyanlarının tapınakları ile ne alakası var?"

"Ortak bir kaderleri var. Onları ezdiler, yok ettiler ve katlettiler. Tarihlerini, kimliklerini çaldılar, değiştirdiler, bozdular, sildiler, üstlerini örttüler..." dedi hırslanarak Mithat. Nineta'nın gözlerinde tuhaf bir şaşkınlık ifadesi gördüğünde açıklamaya başladı. "Kosova'daki eski Hıristiyan kült nesnelerinin Slavlaştırılmasından, Arbıreş ve Arnavut nüfusunun asimile edilmesi amacı ile ulusal ve siyasi olguların verilmesinden bahsediyorum."

Ayasofya'daki dua seremonisi henüz bitmemişti, Mithat Bey, Nineta'yı elinden tuttu, taş bir sandalyede beklemeye başladılar.

"Üsküp, Mitrovica, Priştine, İpek, yani Kosova'nın büyük bir kısmına seyahat ettiğimde müfettişlik görevi ile İstanbul İçişleri Bakanlığı'nca milletvekilleri seçimi için gönderildiğim 1912 senesiydi. Eşikte olan savaşın ağır havasındaki huzursuzluk hissediliyordu. 'O hareket ediyor mu?' sorularında ve her yerde, Arnavutların alnının ortasında hissediliyordu."

"Balkanlar savaşı!" dedi Nineta.

"Tam da o! Tesadüf o ki İlir Dardania'sının merkezi olan Ulpiana'nın bazilikasının kalıntılarını ziyaret etme fırsatım oldu. Sonra da Priştine'ye çok yakın olan Graçaniça Manastırı'nı! Ortodoks manastır kilisesi 1321 yılında Meryem Ana'nın eski Latin İlir-Arbıreş kilisesinin kalıntıları üzerine kurulmuş.

23 O mon Dieu!: Aman Tanrım!

Üsküp'te aynı şekilde Niş'te de paleo-Hıristiyan kiliseleri bulunur. Dardanya'nın her yerinde! İliryalıların yaşadığı tüm bölgelerde olduğu gibi. Hikâyelerini araştırdım, nereden aktığına baktım ve bugünkü Slav daha doğrusu Sırp siyasetin kökenlerini anladım."

"Akrabam Aubrey Herbert, İlirler'in kökenlerinden bugünkü Arnavutların Avrupa'nın en eski toplumları olarak bahsediyordu."

"Nineta, aşkım, MS yaklaşık 53. yılda Havari Pavlus ve Havari Matthias, Egnatia yolu üzerinden kendi topraklarına gelerek İlirya'da Hıristiyanlığı yaydılar. 2. yüzyılda Dardan kökenli ikiz kardeşler Florus ve Laurus, Ulpiana'da ilk Hıristiyan tapınağını inşa ettiler."

"İlk Slavlar hangi yüzyılda Balkanlara geldiler? MS 7. yüzyılda mı?" diye sordu Nineta.

"6. ve 7. yüzyıllarda! Balkanlardaki Slav istilası sırasında İliryalılar en azından beş asırdır Hıristiyanlaşmış bir halk olarak varlıklarını sürdürüyorlardı. Slavlardan neredeyse sekiz asır önce havariler tarafından Hıristiyanlaştılar."

"Peki, o zaman Slavlar tarafından Hıristiyan İliryalıların tapınaklarının gaspı nasıl gerçekleşti?"

"Ortaçağda başlayan eski bir hikâye. Ortaçağda Stefan Nemanja adındaki Sırp bir feodal Hıristiyan İlir-Arbıreş kiliselerini ve tapınaklarını silah zoruyla gasp etti, yerli papazları kovdu ve oraları zorla Ortodoks kiliselerine çevirdi. Katolik Arbıreşler ve Ortodoks Slavlar arasındaki dinî, etnik ve politik çatışmayı ilk o yarattı. Hatta daha da ileri gitti!"

"Nasıl daha ileri?" diye böldü Nineta.

"Eski çağlardan beri kendi topraklarında yaşayan Arbıreş nüfusunu vaftiz etmek için kampanyalar düzenledi. Vaftizin ne olduğunu anlıyorsun değil mi? Muhtemelen anlıyorsun! İsimlerini değiştirdi. Bu asimilasyondu!"

"Ve bu politika hâlâ devam ediyor!" dedi üzülerek Nineta.

"Asimilasyon ve yok etme Sırp politikasının temeliydi. Bu, bugün de devam ediyor. Her durum ve koşulda Arbıreş-Arnavutluk topraklarının sahibi olarak tanınmak istiyorlardı. Balkan savaşları boyunca ne kadar çok Arnavutu yeryüzünden sildiler biliyor musun? Yarım milyon Arnavut öldürüldü, katledildi, süngülere gönderilen çocuklar, anlatılamayan zulümler, yüzlerce yerle bir edilmiş köy..."

"Benzeri görülmemiş bir barbarlık!" dedi Nineta.

Bu sırada Ayasofya boşalmıştı. Mithat Bey içeri girdi ve yaşlı imamla konuştu. Dünyanın farklı yerlerinden bu nadir güzelliği görmek için gelen kadınların sayısı çok azdı. İmam, Nineta'nın Müslüman kadınlar gibi kapanmadan da camiye girmesine izin verdi. "Bir gün bu sanatsal güzelliği herkes görmeli!" dedi Mithat Bey.

"Tüm fırtınalar arasında bu şaheser ayakta kalabilmeyi başarmış." dedi Ayasofya'nın kapısından geçerken. "Kötü kader, bir lanet gibi üzerinde gezmiş. Yangınlar, depremler, kuşatmalar, devrimler, Vandalizmler duvarlarını sarsmış ama yıkamamış."

"*Majestueux!*"[24] dedi Nineta bir zamanların bazilikasına girdiğinde ve 50 metre yukarıda bulunan ana kubbenin altındaki uçsuz bucaksız, muhteşem boşlukların karşısında ağzı açık kaldı. İkisi benzersiz anıtın geçmişini, bugünü umursamadan yaşarlarken güneş ışınları binlerce altın iplik gibi sızıyordu. Nineta ışığın, mimarinin karmaşık şekilleri ile oynadığı oyuna baktı. Çok yavaştı, çok boyutluydu, baş döndürücü ve gerçek bir bale dansıydı.

"Bir efsaneye göre Justinianus'a bu şaheserin planını rüyasında bir melek verdi." diye anlatmaya başladı Mithat.

"Bu şaheser gerçekten de meleklerin ilhamı olmalı." diye cevap verdi Nineta.

---

24 Majestueux!: Muhteşem!

"Bizanslı imparatorlar, özellikle kiliselerin inşaatına ağırlık verdiler çünkü kilise şehrin ana unsuruydu. Ayasofya şüphesiz Bizans mimarisinin en yüce ifadesidir. Bu bazilika ile İmparator Justinianus yeryüzünde ikincisi olmayacak bir eser yapmak istedi. İnşa ettiği bu sanat eseri yüzyıllar boyunca Hıristiyanlığın gururu oldu ve artık neredeyse beş asırdır İslam'ın kutsal bir tapınağına dönüştürüldü. Tarihi ve sanatsal açıdan bakıldığında Ayasofya olağanüstü bir ilham kaynağıdır."

"Bir yerde Ayasofya'nın eski dizelerde detaylı olarak yazıldığını okumuştum." dedi Nineta.

"İnşaat kısmı ve yapının kendisi Justinianus'un yakın danışmanı Paulus Silentiarius tarafından yazılmış olağanüstü bir şiirde anlatılıyor." diye açıkladı Mithat Bey. "Ama ma chérie, fethedenler, İslam kültürüne ait bir unsura dönüştürülen bu bazilikanın takdire şayan ve görkemli iç dekorunu değiştirdiler. Fresk içeren tüm yüzeyler alçıyla kaplandı çünkü İslam'da insan ve hayvan figürü içeren resimler pek uygun karşılanmıyor. Çıkarılan süs eşyalarının yerini, Kuran'dan, büyük levhalara yazılmış bölümler aldı. Bunun dışında iç mimarisi aynı kaldı."

Yeniden elinden tuttu ve şöyle söyledi:

"Birlikte kilisenin her yerini gezeceğiz. Sessiz görünüyor ama biraz dikkatli bakarsan bu kozmostaki gürültüleri algılayabilirsin. Şimdi gözle göremediklerini ben sana fısıldayarak anlatacağım çünkü ya artık yok oldular ya da gözün göremeyeceği şekilde kaplandılar. Ama sen gerekli şekilde gerekli yerlerde onları algılayacaksın. İşte o an hayal gücünle görüp gerçek Ayasofya'ya yaptığın bu gezinin tadına varacaksın."

Nineta sanki sevgilisinin kendisi için kurmuş olduğu bir zaman, ışık ve ahenk akışında kayıyormuş gibi hissediyordu.

"Zamanın delilleri, iç dekorasyonun emsalsiz büyüklüğünün en yüce hayal gücünü bile zorladığını gösteriyor." diye anlatmaya başladı kısık sesle. "Büyük güçten ve zenginlikten sar-

hoş olan Justinianus bu tapınağı muhteşem bir cömertlikle süsledi. Kubbeler için üzerlerinde kazınmış bazı işaretler olan son derece hafif beyaz tuğlalar kullanıldı. On iki tuğlalı her katmandan sonra kalıntılar ekleniyordu. Bu sırada rahipler, onu daha da yükseltmesi ve kilisenin asırlar boyu yaşaması için ilahiler söyleyip Allah'a yalvarıyorlardı."

Nineta ilahilerin müziğini duyuyordu.

"Sunak için altın ve gümüş bir amalgam, inciler, değerli taşlar ve cevahirli süsler kullanıldı. Burada, yukarıda kule şeklinde bir mesken yükselir." dedi Mithat Bey ve tam olarak o yeri işaret etti. "Tepesi inci ve pırlantalarla yaldızlı altın ve gümüşten iki sütuna dayanan siboryum aralarında saf altın haç kürelerin olduğu zambaklarla süslenmiş. Kubbenin altına bak sevgilim, Kutsal Ruh'un güvercini nasıl sallanıyor. Bedeninde ayinlerin ekmekleri saklanıyor. Yunan ayinine göre sunak, azizlerin buradaki süslemeleri ile insanlardan ayrı duruyor. On iki altın sütun tarafından tutuluyor."

Gitgide büyüyen ve sonsuzluk içinde uzanan tapınağın içinde yavaşça hareket ediyorlardı. Ve dur durak bilmiyorlardı. Zaman sinsice akıp gidiyordu ama onlar bunu fark edemiyorlardı.

"Kamufle edilmiş bu üç kapı Panagia'ya çıkıyor. Bak Nineta, kilisenin ortasında, tam da göbeğindeyiz. Katedral'in dairesel şekilde nasıl yükseldiğine ve çitlerle nasıl çevrili olduğuna bak. Yukarıda altın ve incilerle kaplı sekiz mermer sütun üzerinde duran değerli metallerden yapılma bir gölgelik var."

"Ah!" dedi Nineta.

"Bu mermer merdivenler podyuma çıkıyor." diye heyecanla anlatmaya devam ediyordu Mithat Bey. "Görüyor musun aşkım? Merdivenlerin yüzeyi ve bu yerin tepesi mermer ve altından parlıyor. Büyük resmi bayramlar sebebiyle dinî otoriteler orada toplanıyorlardı ve tribünler kuruluyordu. Tüm kutsal kaplar, kâseler, tabalar, havzalar vb. hepsi saf altındandır. Şamdanları, değerli taşlarla süslenmiş tören bıçak çatal

takımlarını saymazsak eski Ahit ve Yeni Ahit kapakları bile altından yapılmadır."

Nineta, Mithat Bey'in büyülü sözlerinden doğan büyük eserin mükemmelliği içinde, hayal gücünün pırıl pırıl sularında yüzüyordu.

"Kapılar fildişi, kehribar ve sedir ağacından. Altın kaplama ile yapılmış olan kapı da..." diye konuşurken sustu Mithat Bey.

Kısa bir an sonra hipnoz halindeki, başı dönmüş Nineta'yı göğsüne bastırdı ve şöyle söyledi:

"Eğer biraz daha böyle zaman ve mekâna aldırmadan devam edersek kendimizi Kudüs'te bulacağız."

Mithat Bey'in göğsüne yaslanmış olan Nineta kekeledi.

"Neden Kudüs sevgilim?"

"Ayasofya bazilikası Kudüs'e bakar sevgilim. Biz de o yolda ilerliyoruz." diye cevap verdi adam.

Pera Palas'a vardıklarında akşamüstü olmuştu. Nineta, Ayasofya'nın güzelliğinden hâlâ sarhoş gibiydi. Sanki başka bir zamandan ve başka bir dünyadan çıkmış gibi hissediyordu kendini. Otelin yemek salonunda akşam yemeklerini yediler ve sonra da dinlenmek için odalarına çıktılar. Nineta akşam boyunca tek kelime bile etmemişti. Sanki tenini bile kaplayan bir soğuk onu soluklaştırmıştı, ağzını bıçak açmıyordu. Elleri sıcaktı. Alnının üzerinde ter damlaları vardı. Et suyu çorbası ve kırmızı şarap içmişti. Ana yemek tabağına ise hiç dokunmamıştı. Çok sevdiği kaymaklı helva tatlısını da yememişti. Çok derin düşüncelere dalmıştı.

Mithat Bey sakince akşam yemeğini yemiş ve sevgilisini hiç rahatsız etmeden kendi haline bırakmıştı. Odaya gelince Nineta gün içinde giydiği kıyafetleri çıkarıp, açık kanatlı siyah kelebek deseni olan bir sabahlık aldı üstüne. Saçlarını açtı,

taradı ve Mithat Bey'in yanına uzandı. Mithat Bey de üzerini değiştirmişti ve günün gazetesini okuyordu. Kısa bir süre sonra Nineta uyudu. Mithat Bey, onun düzenli nefes alışverişini hissetti ve yataklarını dolduran parfümünün kokusunu aldı. Mithat Bey gözlerini kapatıp, aşk ve mutluluk için bir "idil" yazacak olsa o an hissettiği şeyleri yazacağını düşündü. Ancak çok uzun zaman geçmeden Nineta sanki elektrik çarpmış gibi irkildi ve korkarak uyandı.

"Mimi!" diye bağırdı ve Mithat Bey onun terler içinde kalmış olduğunu gördü.

"Kötü bir rüya gördün herhalde. Sakinleş lütfen. Bir şey yok! Ben buradayım." dedi.

Nineta kalkmış, yatağın üzerinde oturuyordu.

"Lütfen, sana yalvarıyorum yarın Atina'ya dönelim. Lozan'a gitme! Ben de Paris'e gitmek istemiyorum. Senden ayrılmak istemiyorum."

Mithat Bey, onun saçlarını okşamaya başladı.

"Aşkım, Cenevre'ye gitmem gerektiğini çok iyi biliyorsun. Arşivden çıkardığım belgeyi teslim etmem gerek. Bu belgenin Arnavutluk için ne kadar önemli olduğunu biliyorsun. Sonra Atina'ya döneceğim. Sen benimle Cenevre'ye gel. Oradan da birlikte Atina'ya döneriz. Paris'e gitme. Doğu Ekspresi ile Lozan'da durup Cenevre'ye gideriz. İşlerimizi bitirir sonra da Atina'ya yola çıkarız."

Mithat Bey çocuk gibi birkaç defa anlatmaya devam etti. Ama Nineta diretiyordu.

"Biliyorum Mimi biliyorum! Ama Milletler Cemiyeti Meclisi Aralıkta! Lütfen aşkım yarın Atina'ya dönelim. Belgeyi Cenevre'ye götürmek için vaktin var. Yarın mavi tren ile yolculuk etmeyelim. Aşkımızın hatırı için!"

Mithat Bey, Nineta'nın yüzünü avuçlarının içine aldı ve gözyaşları ile yüzünün ıslandığını gördü.

"Tatlım Nineta! Sen Yunanların Pargalıları kovmaya şimdiden başladıklarını biliyorsun. Bu belgenin bir an önce Cenevre'ye gitmesi gerek." diyordu Mithat Bey. Nineta ise ağlıyordu. "Neyin var böyle Nineta? Ne kadar iyiydik, mutluyduk! Yılbaşını birlikte kutlamak için plan yaptık. Zaman çabucak geçip gidecek aşkım. Ben önemli görevimi, sen de Paris'teki tiyatronu bitirince yine beraber olacağız."

Nineta onun kollarında ağlarken titriyordu.

"İçimde kötü hisler var." diyebildi en sonunda.

"Gördüğün kötü rüyadandır. Ama bak, göreceksin zaman çabucak akıp gidecek ve biz yine birbirimizin kollarında olacağız. Lütfen görevimin aşkımızdan daha önemli olduğunu söylemek zorunda bırakma beni sevgilim." dedi Mithat Bey üzülerek ve Nineta'yı öpmek istedi ama o öpmedi.

"Senin bana olan aşkın ne kadar derin Mimi? Sonsuz değil mi? Ben olmadığımda da beni sevecek misin?"

Nineta'nın gözlerinde yeni bilinmedik bir bakış vardı ve dudaklarına acı bir tebessüm oturmuştu.

"Neden aşkım? Neden o güzel kafana böyle kötü düşüncelerin girmesine izin veriyorsun? Sen bu dünyadaki her şeyin bir gün yok olacağını bilmiyor musun? Yeryüzünde her şeyin bir sonu olduğunu bilmiyor musun? Yine de bunları düşünüyorsun. Bu soruları bir daha sorma. Seni tüm kalbimle, derin bir aşkla seviyorum. Bugün seni bir ömür kadar seviyorum. Bugünün güzelliğini yarının çirkinliğini düşünerek bozma lütfen. Bir daha benim aşkımın ne kadar derin ve ne kadar sonsuz olduğunu sorma!"

Nineta susmuştu. Sevgilisinin koynuna kuş gibi tünemişti ve onun kalp atışlarını dinliyordu.

BÖLÜM 3

Gün daha tam aydınlanmamıştı ki Mithat Bey'in uykusu kaçtı. Nineta'yı uyandırmamak için yavaşça kalktı ve odanın balkonuna çıktı. Gökyüzü maviydi. Marmara denizi ise safir taşı gibi parlıyordu. Hava soğuk ve kristal gibi keskindi. Mithat Bey'in bakışları Altın Boynuz'un olduğu alana kaydı. Sabahın o az ışığında gözleri, sanki ısınmak için dans eder gibi görünen martı ve güvercin sürüsünü gördü. Çalıların altında siyah heykeller gibi duran ve soğuğa aldırmayan kargalar ve yarasalar gördü. Selvi ve yaldızlı ağaçları eski bir tür ihtişamla sahilin sessiz tepelerini süslüyorlardı. İstanbul'un kurşun kubbeleri ve üzerlerinden çıkan yaldızlı okları kendilerine has parlak bir ışık yayıyorlardı.

Ciğerlerini açan deniz havası ile göğsünü doldurdu. Daha sonra serin havayla rahatlamış olarak uçsuz bucaksız alanda bir yol buldu ve İstanbul'un sayısız fırınlarından gelen efsanevi, kusursuz simitlerin kokusunu duydu. Gözünün önünde simitlerin çıtırları üzerindeki susamları gördü ve büyüdüğü şehir ile bağdaştırdığı kokunun bu olduğunu kendi kendine söyledi.

Sabahın âşıklarını odanın karanlığı aydınlatmıştı. Mithat Bey, sakince nefes alıp veren sevgilisinin yanına tekrar uzanmak istedi ama bu imkânsızdı. Nineta tüm yatağı kaplamıştı. Bir ayağını yana uzatmış, elini ise kafasının üzerine dolamıştı. Uzaktan bakınca sanki uykusunda dans ediyor gibi

görünüyordu. Mithat yanına yaklaştı ve aşkla onu izlemeye başladı. O an içeri sızan ışık, Nineta'nın beyaz boynunu sardı ve Mithat Bey'e sanki ince bir kesik varmış gibi göründü. Hemen kalktı ve perdeyi kapatmak için acele etti. O akşam saat 19:00'da Doğu Ekspresi ile olan yolculukları başlıyordu.

Odada her yer dağınıktı. Yatağın yanındaki komodinlerde, masada, iki koltukta, halıda Nineta'nın o günlerde sadece Pera'nın indirimli dükkânlarından değil aynı zamanda İstanbul'un özellikle en çok bilinen ve dünyanın en çeşitli kokularının olduğu meşhur pazarları Kapalı Çarşı ve Mısır Çarşısı'ndan aldığı sayısız eşya vardı. Antika eşyaların, egzotik tatlıların ve içeceklerin arasında Mithat Bey, çok nadir ve değerli bir şey gördü. Sapının her iki tarafı cilalı oniks taşlar, mermer ve gül kuvars ile işlenmiş, bıçak kısmı metal ve hafif kemerli kısmı yarı değerli taşlarla lamine edilmiş bakır, eski bir Osmanlı hançeri vardı. Âdeta bir başyapıttı!

Eline aldı, kınından çıkardı, henüz yeni uyanmış olan Nineta'nın tatlı sesini duyduğunda hançeri hayranlıkla inceliyordu.

"Bu sana aldığım hediye, mon amour! Aşkımızın İstanbul'unu hatırlaman için."

"Muhteşem bir öldürme aleti. Zulmün bu kadar muhteşem bir görüntüsü olabilir mi?"

"Onu satın aldığım antikacıda eski bir vezire ait olduğunu söylediler. Bir yere yazmıştım adını."

"Muhtemelen bu yapıtla hain sevgilisini öldürmüş olmalı." dedi şaka yaparak Mithat Bey.

"Tam da öyle!" dedi Nineta. "Bu yüzden o vezir tarihte biliniyor. Sultanın kız kardeşi olan karısını öldürmüş. İhanet yüzünden muhtemelen! Nasıl öldürdüğünü bilmiyorum ama antikacı adam bana böyle anlattı."

Mithat Bey uzun bir süre hayranlıkla o eski hançere baktı.

Öğleden sonrası soğuk olmuştu. Hava aniden değişmişti ve soğuk, İstanbul'u sarmıştı. Nineta kısa ve mavi renkte, tilki kürkünden yapılma bir palto giymişti. Kafasına da kızıl, kıvırcık saçlarını sakinleştiren vizon renginde bir bandana takmıştı. Üzerine de muhteşem ve gizemli paçuli aroması olan yeni bir parfüm sıkmıştı. Mithat Bey de kaşmir, kahverengi, kürk yakalı büyük bir palto ve siyah kısa çizmeler giymişti.

Saat 18:00 civarı Sirkeci tren istasyonuna vardılar. İstasyon binası muhteşem bir mimari yapıttı. Mithat Bey, Nineta'ya oranın Avusturya-Macaristan kökenli ünlü bir mimar tarafından 1890 senesinde inşa edildiğini ve İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan en önemli istasyonu olduğunu anlattı.

"Temelinde Doğu Ekspresi'nin son durağı olması sebebi ile ünlenmiş bir istasyon. Bu tren İstanbul'a kralları, prensleri, devlet adamlarını ve Paris'in yüksek sosyetesini getiriyor." dedi Mithat Bey.

"Viyana, Budapeşte, Belgrad ve Sofya'dan da geçerek oralardaki Avrupalı yüksek sosyeteyi de topluyor." dedi Nineta. Sonra da "Bak." dedi.

Ayaklarının neredeyse dibinde, parlak cila ile boyanmış oryantal, ahşap ve harika çiçek süslemeleriyle üniformalı taşıyıcılar tarafından tutulan iki araba durdu. Pera Palas Oteli'nin çay salonunda sıklıkla gördükleri ve kendi aralarında Fransızca konuşan orta yaşlı, mücevherlerle donanmış iki İstanbullu kadın, taşıyıcıların yardımı ile indiler ve Sirkeci'ye girdiler.

"Sadece tiyatro sahnelerinde bu arabalardan görmüştüm. 20. yüzyılda dünyanın herhangi bir yerinde hâlâ kullanıldıklarını düşünmüyordum." dedi şaşkınlıkla Nineta.

İki saat kulesiyle oryantal tarzda bir girişe sahip olan tren istasyonunun cephesi egzotik motiflerle dolu olan fayans dekoru ile parlıyordu. İstasyonun içi de fayanslarla, rozetlerle ve renkli cam eşyalarla süslenmişti. Bavullarını teslim ettikten

sonra Doğu Ekspresi adını taşıyan restorana girdiler. Restoran da tıpkı istasyon gibi, fayans ve egzotik süslemelerle dekore edilmişti. İçeride insanlar vardı. Bay Ashenden onları eliyle selamladı ve restoranın başına doğru bir masada onlara yer açtı. "Hızlı bir akşam yemeği için vaktimiz var." diyerek davet etti.

Platformda üzerinde Simplon-Orient-Express yazan tren duruyordu. Artık metalik olan vagonların rengi o zaman gece mavisiydi ve meşhur trenin isminin yer aldığı yerde altın renginde çerçeveleri vardı. Birbirlerinin karşısında duran iki altın aslan "WL" harflerini pençeleriyle tutuyordu ve yine altın defneyaprakları ile çevrelenmişlerdi.

Uluslararası bir vagon şirketi tarafından kurulan lüks tren Doğu Ekspresi, 1883 senesinde birçok Avrupa başkentine hizmet ederek Paris, Viyana, Londra, Venedik, Konstantinopolis ya da İstanbul arasındaki bağlantıyı sağladı. Oryantalizm, Avrupa'daki büyülü gücünü kullanmaya devam ediyordu. Bunun dışında büyük güçler, Fransa ve İngiltere, imparatorluğun Avrupalı son kalıntılarını da açıkça kontrol edebilmek amacıyla Rusya ve Avusturya-Macaristan'ı engellemek için Boğaz'ı destekliediler. Bu yeni treni Avrupalılar, "Konstantinopolis'in Batı dünyasından ilhakı" olarak görüyorlardı. Osmanlılar için ise "Batı Ekspresiydi". Jeopolitik yapı, diplomasi ve savaşlar tarafından söylenmiş, farklı güzergâhları olan yıllar boyunca Doğu Ekspresi adını taşımış sayısız tren vardı.

Sirkeci istasyonunun platformunda muhteşem bir şekilde duran gizemli Simplon-Orient-Express'in, lokomotifi dışında güvenlik amacıyla her iki tarafında da iki minibüs, altı yataklı vagonu ve bir restoran vagonu vardı. Cilalı tahtaların her yerde göze çarptığı iç kısmında eşi benzeri görülmemiş bir lüks, rahatlık, sıcaklık vardı. Zarif ve zengin dekorunda ise kaplama, mobilya ve döşeme kısmında dönemin en ses getiren sanatçıları Albert Dunn ve Rene Prou tarafından, cam ve kristal işçiliklerinde ise zanaatkâr Rene Lalique tarafından yapıldığını hissettiren bir sanat ilhamı vardı. Platformda Doğu

Ekspresi'nin mavi renginde üniforma giymiş olan tren kondüktörü, yüksek sesle, geçeceği Avrupa başkentlerindeki tüm istasyonları söylemeye başladı. En sonunda da "*En voiture!*"[25] diye bağırdı ve düdüğü çaldı.

Yolcuların büyük bir kısmı Avrupa'nın farklı yerlerinden Doğu Ekspresi ile İstanbul'a gelmişlerdi. Birçoğu bir hafta önce Londra ve Paris'ten gelmişlerdi ve şimdi ise geri dönüyorlardı.

Yolcuların arasında yedi kadından oluşan haremi ve bir düzine hizmetçisi ile birlikte yolculuk yapan bir mihrace de vardı ve yataklı bir vagonun hepsini tutmuşlardı. Bay Ashenden'e göre ellili yaşlarında, minyon tipli, uzaktan çok gurur duyduğu belli olan sivri uçlu bıyıklarıyla Costandinople-Trieste-Calais vagonunda seyahat eden adam, Belçikalı ünlü bir dedektifti. Doğu Ekspresi treninin durağındaki restoranda, uzun siyah paltoları ve görünmez olmak için kullanmaya çalıştıkları alçak kasketleriyle iki adam görmüştü. Ama belli ki görünmeme çabaları yüzünden daha çok göze batıyorlardı. Biletlerini ve pasaportlarını kondüktöre verdiklerinde Mithat Bey'in önündeydiler ve Mithat Bey, içlerinden birinin biletini görebildi. Biletteki Duroviç yazısını okudu.

Restoran-vagonda Fransız hoş geldin şampanyasını ikram ediyorlardı ki düdüğün keskin sesi üç defa duyuldu ve sonra da tren yola çıktı. Salı günüydü ve Konstantinopolis'te keskin bir rüzgâr vardı. Herkes pencerelere gitti ve gözlerinin önünden ışıklı platformun nasıl kaydığına, trenin o keskin soğuğu delerek nasıl gittiğine baktılar. Üç misafir de ayrılana kadar yaklaşık bir saat birlikte durdular. İkisi birinci sınıf, iki yataklı, 16 sayılı, Costandinople-Paris vagonuna gittiler. Bay Ashenden ise yine birinci sınıf, tek yataklı Costandinople-Trieste-Calais vagonuna gitti. Yolculuk sakin, monoton, trenin sarsıntıları olmadan başladı; pencereden görülen, ara

25 En voiture: Trene binin!

sıra bahardaki ateş böcekleri gibi ışıkların seçildiği uçsuz bucaksız alanların görüntüsü olağanüstüydü.

Akşam saat dokuz civarında, tren personeli salon kompartımanlarını yatak odalarına çevirmeye başladıklarında, Bay Ashenden, Nineta'ların odasını tıklattı ve onları briç oynamaya davet etti. Vagon şirketinin yöneticilerinden biri olan ve aynı zamanda eski arkadaşı olan Boug Bey diye birini oyun ortağı olarak getirmişti. Tecrübeli bir briç oyuncusu olan Nineta daveti memnuniyetle kabul etti ve Mithat Bey de restoran-vagonun penceresi tarafındaki masaya kadar ona eşlik etti.

Trendeki hava sıcaktı. Nineta, boynunu ve omuzlarının kusursuz kıvrımlarını sergileyen cömert ipek, uzun mavi bir elbise giymişti. Saç teli kadar ince bir zincir ile damla şeklinde bir elmas boynunu süslüyordu. Masada tam karşısında oturan Boug Bey, gözlerini ondan alamıyordu ve bu Mithat Bey'in gözünden kaçmamıştı. Belçikalı adam uzun boylu, sarışın, güler gözlü, düzgün briç oynayamayan ama Hennessy konyağının tadına varmayı bilen biriydi. Garson da bardağını hiç boş bırakmıyordu. İpek kıyafetler giymiş ve ışıldayan takılar takan mihracenin yedi karısı da kelebek düzineleri ya da küçük parlayan güneşler gibi restoran-vagona girdiler ve birleştirilmiş iki masaya oturdular. Garsonlar onlara piramit formunda, krema ve karamelle bezenmiş Fransız tatlısı *croquembouche* ikram etmeye başladılar. Kendi Hintli garsonları ise onlara, vagonun her yerini kaplayan muhteşem baharatların kokusuna sahip olan ve bir mayışma havası oluşturan *masala* çayı hazırladı. Ashenden-Nineta ve Mithat Bey-Boug Bey arasındaki kırılmaz üstünlük iki saatin sonunda oyuna son verdi ve dört oyuncu ancak o zaman sohbet etmeye başladılar. Beyler konyak içiyorlardı, Nineta da bademli, vanilyalı ve kuru meyveli dondurma olan *glace plombiere* yedikten sonra ünlü *Benedictine* likörünü içmeye başladı. Boug Bey, gençliğinin büyük bir kısmını Floransa'da geçirmişti ve her fırsatta oradan bahsediyordu.

"Floransa, İtalya'nın en güzel şehirlerinden biri, Toskana'nın başkenti, Dante'nin anavatanı, dünyada en çok ses getirmiş olan sanatların, mozaiklerin diyarı..." diye anlatmaya başladı. "Bu şehirde Medici hanedanının en güzel sarayları, sadece İtalyan Rönesansı'nı değil aynı zamanda Avrupa Rönesansı'nı da destekleyenler ve savunanlar yer alıyor."

"1453 yılında Konstantinopolis Türklerin eline geçtiğinde orada bulunan Yunan bilgelerin çoğu Floransa'ya gittiler. Oraya gittiklerinde ilk önce Latinceye çevrilen daha sonra da tüm Avrupa'ya yayılan eski Yunan eserlerinin orijinallerini de götürdüler." diye açıkladı Mithat Bey.

"Bu doğru!" dedi coşkuyla Belçikalı. "Çünkü Aristoteles'in ve Platon'un eserleri ilk önce İspanya'daki Araplar tarafından Arapçaya çevrilmişlerdi ve Katolik Kilisesi de kendi dinî dogmalarına göre onları Arapçadan Latinceye tercüme etmişti."

"Zaten bu eserlerin doğru ve düzgün çevirisi sayesinde felsefi ve edebi Rönesans geldi." dedi Mithat Bey.

Bay Ashenden Amerikalı mühendis Pullman'nın icat ettiği yatılı vagonlarla bu vagonları baz alarak mühendis Nagelmackers'ın yaptığı yataklı vagonlar arasındaki farkı öğrenmek istedi. Bay Ashenden, Boug Bey'in annesinin de Nagelmackers ailesinden olduğunu açıkladı. Belçikalı öylesine uzun ve detaylara dayanan bir açıklama yapmaya başladı ki Bay Ashenden'in kendisi bile sıkıntıdan esnemeye başladı. Boug Bey'in konuşmasına ara verdiği bir anda Nineta, hemen konuyu Balkan savaşlarına, küçük Arnavutluk'un sınırlarına, büyük güçlerin onlara yaptığı haksızlıklara getirdi. Diğer ikisi de Balkanlar ve Arnavutluk hakkındaki ayrıntıları hevesle öğrenmek istediler.

Restoran-vagon boştu ve vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Kendi ülkesi ile alakalı dönemin politikası hakkında açıklamalar yaparken Mithat Bey, kendi kendine "kuzgunlar" adını taktığı ve kendilerine doğru dikkatle bakan, Sirkeci'deki

iki siyahlı adamı gördü. Muhtemelen Nineta da fark etti onları çünkü elini Mithat Bey'in elinin üzerine koydu ve anlamlı bir şekilde gözlerine baktı. Ama uyumak için vagonlarına gittiklerinde onlardan hiç bahsetmediler. Nineta, sakince ranzanın üst katındaki yatağa çıktı ve Mithat Bey'e aşağıdaki yatağı bıraktı.

Tren bilinmedik gecenin karanlığında yolculuğuna devam ediyordu, çıkardığı çuf çuf sesleri tatlı tatlı uykularını getirmişti. Mithat Bey, uykusunda birinin kendisini izlediği hissi ile uyandığında yaklaşık üç saat uyku uyumuştu. Yatakta oturur pozisyona geldi ve trenin ritmik sesleri ile dışarıdaki karanlığın gürültüsünü dinleyerek birkaç dakika öylece kaldı. Pencerenin perdeleri kapalıydı bu yüzden dışarıyı göremiyordu. Yavaşça yatağından kalktı ve yine yavaşça kapıyı açtı. Muhteşem bir şekilde kristal Lalique fenerleri ile aydınlanan vagonun sakin, puslu koridoruna baktığı anda lokomotif tarafındaki bir kapının aniden kapandığını gördü. Bir şey göğsünü sıkıştırdı.

Sabah garson, zengin kahvaltılarını odalarına getirdiğinde Mithat Bey, lokomotif tarafındaki iki oda ileride bulunan odada kimin kaldığını sordu.

"İki beyefendi kalıyor." dedi Provenceli olan Fransız garson. "Birinin adı Drazha. Diğerinin ona ismi ile hitap ettiğini duydum. Biraz önce kahvaltılarını götürdüm. Bozuk bir İngilizceleri var ama daha fazlasını bilmiyorum beyefendi."

Yalnız kaldıklarında Mithat Bey, uykusundan izleniyormuş hissi ile uyanıp kalktığında vagonun koridorunda gördüğü şeyi Nineta'ya anlattı.

"Yanıldığımı düşünmüyorum *cherie*! Bu iki 'kuzgun' gerçekten bizi takip ediyorlar. Sırp olduklarına eminim. Drazha ismi ve içlerinden birinin pasaportunda gördüğüm Duroviç soyadı bunu kanıtlıyor. Saatlerdir düşünüyorum. Hafızamı zorladım ve onları geçen gün Ayasofya'dan Pera Palas Oteli'ne döndü-

ğümüzde de gördüğümü hatırladım. Holdeki resepsiyonun önünde duruyorlardı. Sonra Sirkeci'de, dün akşam restoran vagonda ve sabaha karşı da vagonun koridorunda!"

Nineta, düşünceli bir şekilde dinliyordu. Mithat Bey'in gözlerine baktı. Korkmuyordu ama endişeliydi.

"Belki de haklısın. Ben de bir şeyler sezdim." dedi en sonunda.

"Belgeyi garantiye almamız gerek." dedi acele ile Mithat Bey.

"Bay Ashenden!" dedi bir anda Nineta. "Onunla ben konuşurum!"

"Ona güvenebilir miyiz?" diye sordu Mithat Bey.

"Tabii ki!" dedi Nineta.

"Öğle yemeğinde sakince konuşuruz. Birlikte yemek yemek için davet edelim." dedi Mithat Bey.

Her biri kendi düşüncelerine dalarak sessizlik içerisinde durdular. Bir süre sonra Nineta konuştu.

"Sırpların bu Parga belgesi ile ne alakaları olabilir? Yunanların çıkarları ihlal edilmiş oluyor..."

"Sırplar da Yunanlar da şovenistler ve her iki tarafın da Arnavutluk üzerindeki amaçları aynı. Bir tek bu bile onları müttefik yapar." diye cevap verdi Mithat Bey.

Mithat Bey, Sofya durağından garsonların getirmiş oldukları gazeteleri okumaya başladı. Nineta onun omzuna yaslandı. Pencerenin dışında, doğuya doğru hızla hareket eden kasvetli gökyüzü görünüyordu. Çok geçmeden hafif çiseleyen bir yağmur odalarının camına vurmaya başladı.

"Ne kadar üzücü!" dedi Nineta.

Mithat Bey, gözlerini gazeteden ayırmadı.

"Zamanı gelmişti!" diye cevap verdi.

"Yağmurdan bahsetmiyorum! Mezarlardan bahsediyorum." dedi Nineta.

Mithat Bey gazeteyi bıraktı.

"Hangi mezarlardan bahsediyorsun aşkım?"

"Perşembe günü öğleden önce eski İstanbul dedikleri, neredeyse kimsenin yaşamadığı, yıkılmış mahallelerde dolaştım. O sokaklarda uzun süre dolaştıktan sonra karşıma şehrin o kısmının tamamını kaplayan ve bedenlerle çevrili kiklop duvar geldi." diye anlatmaya başladı Nineta.

Mithat Bey, hiçbir şey anlamadan onu dikkatle dinliyordu.

"Eski İstanbul'da tek başına mı dolaştın? Saraçhane duvarlarına kadar mı gittin?" diye sordu.

"Hayır, tek başıma gitsem orayı bulamazdım. Otelden bana eşlik etmesi için birini istedim. Tercüman Abidin'i verdiler yanıma. Karanlık bir kubbenin altında birbiri ardına gelen kemerli demir kapılardan o duvara çıktım. Önünde ova uzanıyordu. Mezar çölüydü."

"Eski İstanbul'un mezarlığında ne arıyordun Nineta?" diye atladı Mithat Bey.

"Bu şehre ayak bastığım andan itibaren ölüme atfedeceğim bu gezintiyi sürekli düşündüm." diye cevap verdi sakince ve anlatmaya başladı. "Arkamda sanki terk edilmiş devasa bir şehri kapatmak için yapılmış duvarlar kaldı. O duvarlar inanılmayacak derecede yüksekti, keskin dikenlerle çevrelenmişti, büyük kuleler vardı... Önümde ise söylediğim gibi ölümün sonsuz âlemi uzanıyordu. Tıpkı kiliselerin mızrakları gibi Bazı yerlerde siyah selvilerin olduğu toprak, kırmızımsı gri renkteydi. Mezarlar tüm alanı dolduruyordu. Her yaştan, tarihin her döneminden taşlar vardı. Kadınların mezarları mavi açık renkteydi ve yaldızlı harflerle yazılmıştı. Tabii ki çoğu silikti."

"Mezarlıkta ne arıyordun sevgilim?" diye ısrarla sordu Mithat Bey, Nineta'nın lafını bölerek.

"Anlamadın mı? Pierre Loti'nin Aziyade'sinin mezarını arıyordum." dedi Nineta şaşkınlıkla.

"Ah! Şimdi de edebiyat karakterlerinin peşinden mi gidiyorsun?" dedi Mithat Bey.

"Kitaptaki betimlemeler o kadar ayrıntılı, o kadar melankolik, o kadar güçlü, o kadar net ki onu gerçekten bulmak istedim ve bir an güzel Çerkez kadının, o cariyenin, Pierre Loti'nin zavallı sevgilisinin mezarını bulduğumu sandım. Ah, *Doğudaki Hayalet* romanını okuduğunda Mimi, aşkım sen de bu acıklı, insanın içini parçalayan, korku dolu yolculuğa çıkıp aşk acısından, terk edilmenin verdiği ıstıraptan ölen kadının mezarını bulmak isteyeceksin. Ah ne çok acı!"

Sessizlik oldu.

"Aslında İstanbul'da kendi mezarımı arıyordum. Aslında sonsuz bir acının verdiği hissi hissetmek istemiştim." dedi en sonunda Nineta.

"Bu ayrılık seni ne kadar çok etkilemiş sevgilim. Ama yeniden birleşme günü çok çabuk gelecek. Yeni yılda yine birlikte olacağız. Sana söz veriyorum." dedi Mithat Bey yumuşak bir sesle.

"Ya bir daha asla görüşemezsek!" diye isyan etti Nineta.

O anda kapı çaldı ve garson öğle yemeği listesi ile içeri girdi. Bay Ashenden ile birlikte yemek yiyeceklerini söylediler ve bernez soslu dana fileto, yer mantarlı ördek tava, patatesli köfte ve kuşkonmaz sipariş ettiler. Kendileri için ise bir şişe *Cotes du Rhone* istediler.

Yağmur dinmişti ve parıldayan bir güneş dünyayı aydınlatıyordu. İkisi restoran-vagona girdiklerinde tren, mavi bir ok gibi havayı deliyordu ve kısa süreliğine donla kaplı olan insan diyarları, Doğu Ekspresi'nin pencerelerinin önünden hızla geçiyordu. Vagonun ortalarına doğru, pencerenin yanında duran bir masada Bay Ashenden, onları bekliyordu. Sadece gömlek ve yelek giymişti ve yüzüğün taşının parladığı elinde hoşuna gittiği çok belli olan içkisini tutuyordu.

"Hoş geldiniz!" dedi ve bir aperatif almalarını söyledi.

Nineta onun ne içtiğini sordu.

"*Hypocras*! Hayatın eksikliklerini gizleyen ve var oluşu kendinde barındıran içki!" dedi İngiliz.

Mithat Bey güldü. Nineta da güldü.

"Tahmin etmeliydim! Tarçının, karanfillerin, kakulenin ortaçağdan kalma kokusu duyuluyor..." dedi Nineta espri ile.

"*Very Good*!" dedi Ashenden.

Nineta gülmeye çalışsa da yüzü, sanki günlerdir ağlıyormuş gibi soluk görünüyordu. Boyun kısmı fildişi bir toka ile tutturulmuş ipek bir gömlek giymişti ve bu, yüzündeki solukluğu daha da belli ediyordu. Aynı zamanda onu daha olgun gösteren siyah, dar ve uzun bir etek giymişti. Öğle yemeği boyunca çok konuşmadı. Mithat Bey daha ağır içmesi için ona işaret edene kadar birbiri ardına birkaç bardak şarap içti. Mithat Bey, Sofya istasyon gazetesine sarılı belgenin bulunduğu siyah deri dosyayı yanında getirmişti. Restoran-vagonda sakinlik hâkimdi. Sadece üç masa doluydu. Masaların birinde ünlü dedektif büyük bir zarafetle hardallı fileto etini parçalayarak tek başına yemek yiyordu. Öğle yemeği boyunca "kuzgunlar" görünmedi. En sonunda, ayrılmadan hemen önce Mithat Bey, Bay Ashenden'e belgeyi teslim etti ve şöyle söyledi:

"Sakin olun. Lozan istasyonundan önce size onu geri vereceğim."

Ayrıldılar. Kendi vagonlarına dönerleren yolda garsonların "kuzgunların" vagonuna bir telgraf götürdüğünü gördüler.

Nineta, alkolden hafif çakırkeyf olmuştu, odalarına girdiklerinde, hayatında yapacağı son şey bile olsa Mithat Bey ile birlikte olmak istediğini söyledi. Sanki öğle yemeği, şarap ve belgenin garantiye alınması o gün kaybettikleri mutluluğu geri getirmiş gibi görünüyordu.

Odanın kadife, bordo renkli perdelerini açtıklarında günün çoktan bitmekte olduğunu gördüler. Gecenin sisi yavaş yavaş dünyanın üzerine yayılıyordu, tren Niş İstasyonu'nda durdu.

Saat 15.40'tı ve karmaşık bir perşembe günüydü. Nineta, vagonun koridoruna çıktı, istasyonda Bay Ashenden'in sigara içtiğini gördüğünde üzerine paltosunu aldı ve kendisi de sigara içmek için indi.

Saat 17.00 civarı garson odalarına girdi, içi krema ve çikolatalarla, ton balıklı ve mayonezli sandviç ve tarçınlı, vanilyalı bisküvilerle donatılmış zengin bir tepside çaylarını servis etti. Mithat Bey sade bir kahve, Nineta ise boş iki likör bardağı istedi. Garson Mithat Bey'in kahvesi ve boş likör bardakları ile geri döndüğünde Nineta, elmas gibi parlayan bir içki şişesini bavulundan çıkarmıştı.

"*Ah! La chartreuse!*" dedi bir anda garson.

"Kendin için de bir bardak getir Marcel." dedi Nineta.

"*Merci, madame*[26] ama bana yasak. Size afiyet olsun!" dedi garson ve uzaklaştı.

Mithat Bey gözleri ile soru sordu.

"La chartreuse dünyanın en ünlü likörlerinden biridir. Lüksemburg keşişleri tarafından 17. yüzyılda üretilmiş. Bu likörün üretimi çok sınırlıdır ve şişeleri sayılıdır." diye anlatmaya başladı, tuğla rengi, ipek ve rahat bir pantolon, beyaz yakalı kaşmir bir gömlek ve beyaz ayakkabı giyip tamamen rahatlamış olan Nineta.

"Gerçekten mi? İçindekiler ne?" diye sordu Mithat Bey ve sade kahvesini yudumlamaya başladı.

"İçerisinde yüz otuzdan daha fazla bitkinin olduğu söylenir ve 'uzun ömrün iksiri' denilirmiş. Ama asıl içeriği gizlidir. Yüzyıllardır hep içeriği koruyan üç keşiş oluyor. Her biri içeriğin bir kısmını saklıyor." dedi Nineta ilk kadehini içip ikincisini doldurarak.

Mithat Bey ise kahvesini içerken Nineta'nın ona armağan ettiği Pierre Loti'nin *Doğudaki Hayalet* romanını karıştırmaya başladı.

---

26 Merci, madame: Teşekkürler hanımefendi.

"Şimdi değil mon amour." dedi Nineta ve kitabı elinden aldı. "Benden uzakta olduğunda onu incelemek için vaktin olacak. *Doğudaki Hayalet* sana Nineta'nı hatırlatacak, sayfalarında ışık göreceksin ve bu beni İstanbul'un '*Elizian alanlarında*'[27] bulman için pusulan olacak."

"Benim sevgili sfenksim tümüyle muammasın." dedi kitabı yanına bırakan ve meşhur likörün olduğu bardağı alan Mithat Bey. "Şu ömrü uzatan iksiri bir deneyeyim." dedi ve kadehi dikti. "Sertmiş ama mükemmel." diye yorum yaptı.

"İçindeki alkol çok sert, 50 derece." dedi Nineta.

Mithat Bey, Nineta'nın sesini buğulu gibi duydu çünkü bedenini bir anda kuş gibi yapan tatlı bir uyku bastırmıştı.

"Biraz kestireceğim." diyebildi o içinde bulunduğu uykulu dünyadan.

18 sayılı vagondan zil sesi duyulduğunda ve iki yolcusu koridora fırladıklarında bir çalışan, trenin yirmi dakika sonra, yani 18.45'te Belgrad'n Glavna İstasyonu'na varacağını haber ediyordu. Anında kondüktör de oraya geldi.

"Bir kadın çığlığı duyduk." dediler bozuk İngilizceleri ile neredeyse bir ağızdan ve 16 sayılı vagonu işaret ettiler. Kondüktör, odanın kapısını çalmaya başladı. Hiç kimse cevap vermiyordu. Büyük bir sessizlik vardı. Birkaç dakika içerisinde odanın önünde insanlar birikti. Boug Bey bir anda oraya geldi ve kondüktörün anahtarla ya da "zorla" kapıyı açmasını istedi. Kondüktör koşarak kendi kabinine gitti ve kısa bir süre sonra 16 sayılı odanın anahtarı ile geri geldi. Anahtarı çevirdi ve kapıyı yavaşça açtı.

Etraftaki insanlardan çığlıklar yükseldi. Karşılarına çıkan o görüntü, insanın kanını donduruyordu. Odanın zemininde

27 Yunan mitolojisine göre insanların sonsuzluğu tattığı ölümden sonraki alanlar.

kadın, kan gölü içerisinde yatıyordu. Yarı kıvrılmış şekilde duruyordu, diğer tarafa dönük duran yüzü, kandan donmuş kızıl kıvırcık saçları ile örtülmüştü. Boğazı, pıhtılaşmaya başlayan kalın bir kan iziyle kaplanmıştı ve beyaz kazağı tamamen kana bulanmıştı. Bir içki şişesi yere yuvarlanmıştı; her yerde o kadar çok kan ve bardak kristalleri vardı ki kimse bir an bile kadının ölmüş olduğundan şüphe etmedi. Kanepede, onun yanında, olduğu yere çivilenmiş adam duruyordu. Donuk bakışlı gözbebekleri gri birer cama dönüşmüşlerdi. Dehşetle sıktığı dudakları üç gündür ölü olan bir insanın dudaklarının rengini almıştı. Giysileri kan ile ıslanmıştı ve kanepede duran elinde hâlâ eski kanlı Osmanlı hançerini tutuyordu.

Kısa bir süre sonra trenin güvenlik görevlileri geldi ve insanlara, hiçbir şeye dokunmamalarını ve kendi odalarına gitmelerini söylediler. Birkaç kadeh içtiği, bir şişe konyaktan getirseler de dehşetten kendisini toparlayamayan Boug Bey, Bay Ashenden, olayı ihbar eden iki Yugoslavyalı yolcu ve çığlıkla birlikte Belgrad'ın Glavna İstasyonu'nda tren durduğunda anında oraya koşan ünlü Belçikalı dedektif, orada kaldılar.

Sanki yoktan var olmuş gibi iki Yugoslav polisi ve bir adli tıp uzmanı trene bindiler ve olayın yaşandığı vagona gittiler.

"Olay bizim yetkimizde." dedi adamlar, onlara kendisini ve olayın yaşandığı odadaki iki yolcuyu tanıtan Boug Bey'e. "Kurban Elisabeth-Lousie Herbert, ona eşlik eden beyefendi ise Mithat Frashëri Bey."

"Lütfen müsaade edin, olay yeri incelemesi yapalım."

Bay Ashenden'in, paltosunu giymesine yardım etmesinin ardından polisler, Mithat Bey'i tutukladılar ve polis karakoluna götürdüler. Bay Ashenden, İngiliz krallığının armasını taşıyan ve görünüşe göre önemli olan bir kimlik belgesini onlara gösterdikten sonra söz konusu beyefendinin Arnavutluk'un Atina'daki diplomatik temsilcisi olduğunu, diplomatik

dokunulmazlığa sahip olduğunu ve Ankara'ya resmi bir seyahatte olduğunu açıklamaya çalıştı.

"Yugoslavya topraklarındayız beyefendi. Beyefendinin burada diplomatik bir dokunulmazlığı yok." dedi polislerden biri keskin bir ifade ile.

Adli tıp uzmanı, kapısı kapalı halde yaklaşık 7-8 saat olay odasında kaldı ve kapıyı yeniden açtığında cesedin Belgrad adli tıp morguna taşınması için istasyona bir ceset torbası istedi. Bay Ashenden, Bayan Elisabeth-Louise Herbert'in İngiliz vatandaşı olduğu ve otopsinin ancak kendi ülkesinde yapılabileceği konusunda yeniden diretti. Boug Bey de cesedi Londra'ya varana kadar trenin içerisinde bir gün korumak için imkânlar olduğunu söylemek amacıyla araya girdi ama Yugoslav polisler onların söylediklerini umursamadılar bile. Bay Ashenden ceset torbasının ardından merdivenlerden inmeye kalktığında iki Yugoslav asker tüfeğin namlusunu göğsüne dayadı. Bunun üzerine Bay Ashenden, Londra'ya acil bir telgraf gönderdi.

Belçikalı dedektif trene gelenlerin hiçbir hareketini, gözlerine ve tecrübelerine dayanarak yakaladığı hiçbir detayı kaçırmamaya çalışıyordu. Büyük bir dikkat gösterilmiş olsa da odanın adli tıp uzmanı tarafından arandığını birkaç saniye içinde anladı. Üstelik bu kadar da değil. Yerde duran kırılmış bardak parçaları sanki büyü ile yok olmuşlardı. Yakından ancak birkaç dakika görmeyi başarabildiği cesedi torbaya koydukları anda odaya hızla girdi, Mithat Bey'in oturduğu yerin yanında duran *Doğudaki Hayalet* kitabını kaptı ve hızla kıyafetine sakladı. Kapının yanında unutulmuş bir cam parçası gördü ve o parçayı daha sonra Boug Bey'in yardımı ile alabildi.

Glavne Karakolu'nda Mithat Bey'i elleri kolları kelepçeli olarak iki saat beklettiler. O yerde ürkütücü bir terk edilmişlik hüküm sürüyordu. Burası eski duvarları olan alçak tavanlı bir odaydı. Siyah bir iple tavandan aşağı kadar uzanan bir lamba

vardı ve loş bir ışık süzülüyordu. Dışarıdaki rüzgâr pencereleri sallıyordu ve kapalı tahta kapı, yaralı bir köpek gibi inliyordu.

Mithat Bey, başının üzerinde duran ağır ve karanlık bir sis hissetti. Bedeni buz gibiydi. Acaba damarlarındaki kan akıyor muydu? Birkaç dakika öncesine kadar adını bile söyleyebilecek durumda değildi. Kötü bir rüyanın ortasında korku ile uyanan ve o kâbusun gerçek olduğunu fark eden bir insan gibi derin bir şaşkınlık içerisindeydi.

Nineta artık yoktu. Ellerinde, kıyafetlerinde, teninde, dudaklarında Nineta'nın kanı bulunuyordu. Âşık olduğu kadının canına kıymıştı. Karşısında oturan polis ona bunları söylemişti ve eskilikten sararmış sayfaları verip tutanak olarak yazması için ondan yaşananları genel olarak anlatmasını istemişti. Nasıl öldürdüğünü ya da başka ayrıntıları sormadı. Mithat Bey de herhangi bir şey için karşı gelmedi.

Daha sonra yolda birkaç defa istop eden bir araba ile yaptıkları yolculuk, sonu olmayan bir kâbus gibi gelmişti. Mithat Bey'in kafasının üzerindeki karanlık sis, gitgide ağırlaşmıştı ve gözlerinin önüne hep aynı sahne geliyordu. Kanlar içindeki Nineta ve kendi elindeki Osmanlı hançeri! Hayal meyal hatırladığı sahnede Nineta onlarca, yüzlerce kez can veriyordu. Ya delirmişti ya da kontrolünün dışındaki bir güç onu insanlık dışı işkencelere maruz bırakıyordu. İstop eden arabanın motorunu çalıştırmak için ne zaman bir asker arabadan inse Mithat Bey, çıkan gürültü sanki o Osmanlı hançeri bağrını deşiyormuş gibi hissediyordu.

Düşünmeye çalışıyordu ama beyni o fonksiyonunu yitirmişti ve beynini her çalıştırmaya uğraştığında Nineta'nın can verdiği sahne gözlerinin önünde yeniden beliriyordu. Her şey onda büyük bir dehşet, nefesini kesen ve uzun bir süre cansız bırakan bir korku yaratıyordu. Dünya tepetaklak olmuştu.

Birkaç saatlik seyahatten sonra nihayet vardıklarında ayaklarındaki demirleri çıkardılar ve Mithat Bey sanki cam tozuyla

kaplanmış gibi gıcırdayan sert bir zeminde zar zor kıpırdamaya başladı. Soğuk gecede onu geceden daha karanlık olan binanın silueti bekliyordu; onu oraya yönlendirmişlerdi. Büyük demir bir kapıdan geçirdiklerinde ve o binanın içine girdiğinde yarı karanlık ve sonu görünmeyen, fayanslarla kaplı ve her iki yanında da demir parmaklıklarla çevrili kapıların olduğu bazı koridorlardan geçmesi gerekti.

Arkasındaki bir ses, Sremska Mitrovica Hapishanesi'nde olduğunu söyledi. Hiçbir canlılık belirtisi yoktu. Koridorlardaki güvenlikler cansız heykeller gibi duruyorlardı. Terk edilmiş bir hapishane gibiydi. Binanın ağır kokusu hissediliyordu ve havada ürkütücü esaretin ve rutubetli taşların kokusu vardı.

Gündüz olduğunda ona giysi ve yemek getireceklerini söylediler.

Hücre dardı ama sanki bir kuyunun içerisindeymiş gibi hissetmesine neden olan yüksek tavanı vardı. En azından yattığı yerden izlediğinde ona böyle gelmişti. Ellerindeki kelepçeleri çıkarmışlardı. Ellerinin hareketini yeniden kazanması için biraz zaman gerekmişti. Sert bir zemine oturdu. Uzun bir süre o pozisyonda kaldı. Sonra yavaşça yattı ve uyku uyumadığı ama kendisini kaybettiği bir boşluğa daldı çünkü bilinci yerindeydi. Ama bir dinlenme hali de söz konusuydu çünkü kasları, derisi, beyni nihayet rahata kavuşmuştu. Bir an şafağın gelmeye başladığını, yağmur yağacağını anladı çünkü hücrenin tavanına düşen bir su damlasının ritmik sesini duydu. Sonsuza kadar süren o gürültü onu sinir etmek yerine hasret getirdi. Nineta'ya duyduğu hasret.

Dudaklarından "Ah, aşkım benim! Neredesin Nineta? Seni seviyorum." diye sözler döküldü. Sonra da dudaklarından "Seni sonsuza dek seveceğim." sözleri çıktı.

O anda Nineta'nın beyaz gölgesi gözlerinin önünde belirdi. Onun yattığı yerin yanına oturan masum ve utangaç bir hayalet. Mithat Bey bir anda oturur pozisyona geçti. Anında o şaş-

kınlıktan kurtulup konuşmaya başladı. "Ne oldu mon amour? Ne yaptın bana Nineta? Neden gittin aşkım? Benden ayrılmak mı istedin canım?" diye sordu sakinlikle, onu korkutmak istemediği için. Utangaç hayalet konuşmuyordu. Işık saçan koca gözleri ile ona bakıyordu ve susuyordu. Mithat Bey beyaz hayalete yüz kere daha soru sordu ama o cevap vermiyordu. Çok geçmedi ve hayalet yok olmaya başladı. Adam onun gidiyor olduğunu anladı. Belki de sonsuza dek! O an konuştu. "Öylesine sevdiğim o gözlerin, o bedenin kül olacağı zaman geldi. Benden kaçabileceğini düşünme sakın! Ruhum mezara kadar seni takip edecek çünkü ruhum senin ruhunla bir ve bedenim seni her zaman arayacak. O zaman karanlık ve soğuk mezardaki kemiklerin sızlayacak çünkü ben aşk konusunda her zaman sana sadık kalacağım!"

Yeni gün Nineta'nın hayaletini kovmuştu. Artık sebep zamanı gelmişti. Katı mantıkla yüzleşme saati. İmparator Franz Joseph zamanında Voyvodina'da inşa edilmiş olan kasvetli Sremska Mitrovica Hapishanesi'ndeki hücrenin derin yalnızlığında Mithat Bey'in düşünmek için zamanı ve sükûneti vardı. Günler solmuş bir monotonluk bataklığında birbirini takip ediyordu.

Korkunç olayın ve sonrasında yaşanan her şeyin bağlantısını analiz etmek için zamana zaman verdi. Artık sefaletin zehrini çoktan içmişti ve dehşeti öyle derin yaşamıştı ki onunla yaşamaya alışmıştı. Ve gizemi çözmek için artık büyüteçle bakması lazımdı. Ama görünen o ki gerçekler onun bilincinin açık olmadığı zamana, silinen hafızasının ardına gizlenmişti. Aklını kaybettiği o dakikalarda ne yaşanmıştı? Nasıl olmuştu da üzerinde kanlar ve elinde Osmanlı hançeri ile bulmuştu kendisini? Neden bilincini kaybetmişti? Odanın kapısı içeriden kapalıydı. Bunu ona Glavna Karakolu'nda yaşanan olayı anlatmasını isteyen Yugoslav polis de söylemişti.

Hayatının aşkını neden öldürebilirdi? Kıskançlık böylesi bir cinayetin ana sebeplerinden olabilir. Ama o Nineta'yı

kıskanıyor muydu? Bay Ashenden ve Boug Bey ile birlikte briç oynadıkları Doğu Ekspresi'ndeki ilk akşam aklına geldi. Boug Bey'in Nineta'nın dekoltesine nasıl takılıp kaldığını anımsadı. Ama hayır, Mithat Bey, Boug Bey'in bakışları ile eğlenmişti.

Gerçekte ne olmuştu? Bu soru onun her detayı, her işareti, Nineta'nın gizemli ya da alkolün rahatlığı ile söylediği her sözünü hatırlamaya çalışarak yorulan beyninde yüzlerce, onlarca şekil aldı.

Hiç kimse onu sorgulamak için gelmiyordu kimse onu hatırlamıyordu. Belli ki sadece onu orada tutmak önemliydi. Kapalı, felç olmuş, dünyadan ve görevinden uzaklaştırılmış olarak! "Cinayet işleyen bir tutuklu değilim rehin alınmış bir kişiyim!" diye düşünüyordu Mithat Bey. Peki ya cinayet? Cinayet nasıl yaşanmıştı? Şüphe yok ki onu Yugoslav hapishanesinde kapalı tutmaya hizmet etmişti. Ama nasıl yaşanmıştı? Kim o hançeri onun eline tutuşturmuştu? Bilincini nasıl kaybetmişti? Nineta'yı kim öldürmüştü? Şahsi olmasa da düşmanları olduğunu biliyordu. Ülkesindeki düşmanları hâlâ ona karşıydı.

Ne yazık ki senin düşmanların her gün artıyorlar! Atina ve Belgrad'daki durumlar çok ciddileşti. En kötüsü de senin kendi kralın Zogu. Seni sırtından vurabilir. Bunlar Nineta'nın ona söylediği sözlerdi. Hafızası ona bunları büyük bir eminlikle hatırlatıyordu. Mithat Bey uzun süre o söylediklerini tartmaya çalıştı. Kralı tarafından gelebilecek bir tehlike için Nineta'nın onu uyarması inanılır gibi değildi. Atina ve Belgrad için anlaşılabilirdi. Nineta'nın sözlerini birer birer irdelemeye başlayan Mithat Bey, daha fazla soru sormasın diye Nineta'nın alkollü olarak söylediğine kendisini inandırdığı sözlerde bir uyarı olduğunu anladı. Amacı onu uyarmaktı.

Uğraştırılan, işkence edilen ve Yunan hükümeti tarafından Anadolu'ya sürgün edilen Arnavutları korumak için yaptığı işlerle alakalı analizler yapmaya çabalıyordu. Ve Zogu hükümetinin endişe verici ilgisizliği. Hiçbir cevap almadığı Dışiş-

leri Bakanı'na gönderdiği sayısız ve ısrarcı telgraflar. "Tabii ki Zogu'nun Yunanlarla arayı bozması işine gelmez." dedi kendi kendine derin düşüncelerin ve analizlerin sonuna geldiğinde. Peki, Atina'daki diplomatik temsilciyi sırtından vuracak kadar ileriye gidebilir miydi?

"Sen kimsin Nineta?" diye söylendi. "Sen kimdin Nineta?" diye söylenmeye devam etti. Nineta biliyordu. Nineta muhtemelen çok şey biliyordu. Belki de gizemin anahtarı kendisinde ve yaptığı uyarıda gizliydi. Bu şüphe gittikçe emin olduğu bir düşünce halini aldı. Ama artık Nineta ölmüştü. Onun öldürülmesi Mithat Bey'i hapsetmeye, görevinden uzakta o ıssız yerde tutmaya hizmet etmişti. Bu düşünce kanlı bir ana motif gibi başından beri kafasında dolanıyordu. Peki, bu cinayette onun rolü neydi? Çünkü artık Nineta'yı kendisinin öldürmediğine emindi. Kafasındaki tereddütlerin ve endişelerin yarattığı işkenceler artık durulmuştu. Ama bir düşünce vardı ki ara sıra aklına geliyordu ve içindeki huzuru bozuyordu. Odanın kapısı içeriden kilitliydi. O trajik olayda bir tek o ve Nineta vardı. Ve elindeki kanlı Osmanlı hançeri!

Olayların gidişatı meşhur La Chartreuse likörünü içmesinden sonra kesiliyordu. Tüm bedenini kuş gibi hafifleten hoş bir uyku haline kapılmıştı ve anında uyumuştu. Bilincini de hafızasını da kaybetmişti.

Zihninin karanlık kısmını, çığlık dolu ve korkutucu boşluğu aştıktan sonra gözleriyle görebildiği ama aklı ile düşünemediği o dehşeti hatırlıyordu. İki uzvu ona itaat etmiyordu ve beyni işlevini kaybetmişti. "Uyuşturucuya maruz kaldım." diye bağırdı. "Bana uyuşturucu verdiler." diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu ve hücrenin yüksek tavanından sesi geri yankılanıyordu.

Nineta'nın utangaç hayaleti o gece ve sonraki üç gece boyunca hiç gelmedi. Mithat Bey, ölüyü sorguya çekmek için yanıp tutuşuyordu. Konuşmak için birkaç şekil düşünmüştü. Ama

o gelmekte gecikiyordu. Dördüncü günün gecesinde Mithat Bey gece yarısı olduğunu fark ettiğinde, Nineta'nın hayaletinin yavaşça içeri süzülüp her zamanki gibi utangaç hali ile köşeye oturduğunu gördü. Konuşmuyordu. Mithat Bey de konuşmadı önce. Bir an elini onun parlayan eline uzattı, kendisine çekti ve yavaşça göğsüne yasladı. İlk başta kış donu gibi göğsünü soğutan bir şey hissetti. Bir an korktu ama elini göğsünden uzaklaştırmadı. Ta ki bir sıcaklık bedenini sarana ve sevgilisi adama sevgisini göstermeye başlayana kadar.

Her gece yarısı Nineta'nın hayaleti sevgilisinin ağır yalnızlığını hafifletmek, onu sevmek ve biraz da olsa aşkın ışığı ile onu aydınlatmak için hücresine geliyordu. Zamanla Mithat Bey yeniden konuşmaya, sorular sormaya başladı. Onun soru dolu sesini duyan hayalet, çekingen oluyordu, yavaş yavaş soluyor ve yok oluyordu ama bir sonraki gece yarısı yeniden geliyordu. Sanki sessizlik yemini etmiş gibi asla konuşmadı. Mithat Bey bir gece yarısı Nineta'nın ışık saçan gözlerine odaklanıp gerçeği keşfedene kadar onun gerçek durumunu anlamak konusunda gecikmişti. O suçlu bir hayaletti.

BÖLÜM 4

David Lambert Londra'dan Torquay'a gitmek için trene binmişti. Belçikalı dedektif Agatha Christie ile görüşmek için acele ediyordu ama Sunningdale'deki evinde geçen günün akşamında görüştüğü kocası Archi, Agatha'nın annesi Clara Miller'in bir hafta önce öldüğünü ve onun da doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği eve, Ashfield'e gittiğini söyledi. "Orayı düzene sokmam gerekiyor." demişti Archi. "Bir gün satmak isterlerse o eski evde yapılacak çok iş var." diye de ekleyerek eşinin Ashfield'de uzun süre kalacağını ima etmişti. Sonra da her zamanki gibi dedektife gülümseyerek *delage*'nin[28] kapısını açmış ve selam vermişti. "Hoşça kal, Hercule Poirot!" Lambert de onu eli ile selamladı.

Kendisini üstün gören ve her şeyden öne kendi mutluluğunu koyan o bakımlı adamı hiçbir zaman sevmemişti. Üstelik Agatha'nın ona âşık olması gibi de bir şansı vardı. Belçikalının gözünden hiçbir şey kaçmıyordu. Her ne kadar küçük olursa olsun hiçbir detay onun gri gözlerinde analiz edilmekten kurtulamıyordu ve o güne kadar Agatha'ya, Archibald Christie ile ilgili düşüncelerini söylemediyse bunun sebebi ona olan aşkını gözlerinde görmesindendi.

Sırrını, ikili, gerçek ve romansı hayatını çok az kişi biliyordu. Başlangıç hiç kolay olmamıştı. Agatha Miller ondan yardım

28 Delage: 1909 senesinde çıkmış lüks, Fransız araba.

istediğinden ve ardından onu sadece yakın iş ortağı değil aynı zamanda hem yakın dostu hem de romanlarındaki ana karakter yaptığından beri dokuz sene geçmişti.

Agatha Miller hazırlık diplomasını alıp hastanenin eczane laboratuvarında çalışmaya başladığında 1915 senesiydi. Laboratuvardaki serbest saatler ve onda bir çeşit büyülü iz bırakan zehirli deneyler, polisiye roman yazma konusundaki ilhamı oldular. Üstelik bu durum bir zamanlar kardeşi Madge ile üzerine iddialaştıkları bir olaydı. Bir dedektifin işlerini öğrenmesi gerekiyordu çünkü tanıdığı tek dedektif kitaplardan fırlayan Sherlock Holmes idi. Madge'den, Tor'daki akrabalarından Belçikalı bir göçmen olan emekli polis müfettişinin, savaşın başlamasından kısa süre önce Londra'da özel bir dedektiflik bürosu açtığını öğrenmişti. Ve ismi duyulmuştu. David Lambert daha ilk görüşmede yirmi beş yaşındaki kızın mizacından, görsel zekâsından ve iş görüşmesi için yapmış olduğu orijinal tekliften dolayı çok etkilenmişti. Gerçek suçlar arasından seçtiği bu suçu birlikte araştıracaklardı.

O, sahada çalışacak, Agatha ise kendi atölyesinde romanı için gerçekleri analiz edecek, sanatının araçlarıyla tamamlayacak ve mükemmelleştirecekti. Daha sonraki seçimler ise ya ikisi tarafından ya da sadece Agatha tarafından yapılacaktı. Ancak onun saha araştırmalarındaki çalışmaları da göz ardı edilemezdi. Bazen romandaki hayal gücünün gerçeğin üstüne çıktığı oluyordu ve o zaman onun suç ve çözüm tercihi edebiyata ait oluyordu. Agatha onu, Sherlock Holmes'un, bilincinin derinliklerine yerleşmiş bir yansıması olarak Hercule Poirot adı ile vaftiz etti ve o da istekle ve inançlı birinin pazar günü kiliseye gitmek için giydiği kıyafet gibi o ismi üzerine giydi. Bu işbirliğinin ilk eseri, *Ölüm Sessiz Geldi* romanıdır. Ve bu roman kendi çapında bir başarı yakalamıştır.

Doğu Ekspresi'ndeki ses getiren, Londra yüksek sosyetesini sarsan, İngiltere ve birkaç Avrupa ülkesinin gazetelerinin say-

falarını işgal eden ve devlet meselesine dönen cinayetin üzerinden bir seneden fazla zaman geçmişti. İngiliz siyasetçileri ve Avrupalı siyasetçiler bu olayın Arnavut diplomat Mithat Bey Frashëri'ye yapılmış olan bir komplo olduğunu anladılar. Leydi Carnarvon, İngiliz gezgin Edith Durham[29] ve Avrupa'nın diğer siyasi şahsiyetleri, Mithat Bey'in yakın dostları ona Yugoslavya kralı I. Aleksandır'a serbest bırakılması için dilekçe gönderdiler. Mithat Bey'in tutuklanması ile ilgili Arnavut hükümeti daha önce Yugoslavya hükümetine protesto notu göndermişti ve onun bir an önce serbest bırakılmasını istiyordu. Siyasi yollar dışında Lord Robert Cecil'in[30] araya girişi gibi dostane yollar da denendi. İki ay hapsin ardından kasım ayının ortasında Mithat Bey, Sremska Mitrovica Hapishanesi'nden serbest bırakıldı.

Ne yazık ki Doğu Ekspresi'nde yaşanan cinayet tümü ile aydınlanmamıştı. Cinayetin yaşandığı trende bulunduğu ve cesedi de görme fırsatı yakaladığı için David Lambert, Londra Emniyet Müdürlüğü tarafından bu soruşturmada görevlendirilmişti. Çok kısa bir süre görmüş olsa da daha sonra Bayan Elisabeth-Louise Herbert'in (Londra'nın Yugoslavya Krallığı'na gönderdiği acil bir telgraf otopsiyi durdurmuştu.) cesedinin otopsisini yapan adli tıp uzmanlarının ortaya çıkardığı, ölüm saati ile ilişkili olan ve işine yarayacak olan detaylar yakalamıştı.

Lambert, cesedi, saçlarını, kıyafetlerini ve ölünün sevgilisi olan diplomatın eşyalarını, odanın her yerini kızıla boyayan bol kanın hava ile temas ettiği anda okside olarak kararmaya başladığını fark etmişti. Kan pıhtılaşmıştı, bazı yerlerde pelteleşmişti. Kadının boynunu saran pıhtılaşmış kalın kanın üzerinde hem oldukça taze kanın kızarıklığı fark ediliyordu hem de kesikten hâlâ kan akıyormuş gibi gelmişti ona. Kısa

29 Antropolog, ressam, İngiliz yazar, gezgin ve Arnavutların dostu. Balkan gezileri ile ilgili en ünlü eseri *High Albania* adlı eserdir.

30 İngiliz siyasetçi, diplomat ve avukat. Arnavutların dostu.

bir anda kurbanın boynunda fışkıran kanın izi gibi görünen taze kanın yerde duran el bagajına sıçrayan parıltısını da görmüştü. Bu veriler ışığında Londra Emniyet Müdürlüğü adli tıp uzmanları ölüm saatini kesin olarak belirleyebilmişlerdi. Cinayet 18 sayılı vagonun yolcularının 16 sayılı vagondaki kadının çığlığını duydukları kondüktörü çağırışından yaklaşık 30 ya da 35 dakika önce işlenmişti. Yani tren Glavne İstasyonu'na vardıktan ve iki Yugoslav polis, adli tıp uzmanı ile birlikte cinayet vagonuna girdikten sonra.

İhbarda bulunan yolcuların kimlikleri, bir zamanlar Kara El Örgütü üyeleri olan gizli Yugoslav servisinde hizmet veren subaylar olarak Londra Emniyet Müdürlüğü tarafından belirlendi. İngiliz adli tıp biliminin bir sonraki önemli keşfine göre ölümcül yaraya neden olan kama şeklindeki beyaz hançerin keskin kısmının katil olduğu iddia edilen adamın elindeki Osmanlı hançerinin kesici kısmından neredeyse bir santimetre daha genişti. Toksikoloji uzmanlarının cam parçasının üzerindeki likörde insanı kısmi olarak felç eden ve halüsinasyon görmesine sebep olan afyon izlerine rastlamaları için zaman ve çok çalışmak gerekti.

Sunningdale'de, Victoria döneminden kalma evinde Agatha Christie, ses getiren cinayet için yaşıyordu. David Lambert ile birlikte cinayetin yaşandığı trenle Londra'ya varışının ertesi gününden başlayarak her veriye, gerçeğe, ayrıntıya, detaya, gözleme, önseziye, hafızaya büyüteç takarak, olayı çözmek için geceler ve gündüzler geçirmişlerdi. Suç yazarı, Lambert'in ilk anlattığı andan itibaren bu korkunç, gizemli ve ses getiren cinayetin kendi başyapıtının çekirdeği olacağını hissetmişti.

"Hayal et David." dedi bir gün Belçikalıya. Ona bazen vaftiz ettiği isimle bazen de edebi ismi olan Hercule Poirot ile sesleniyordu. "Ben buna 'Doğu Ekspresi'ndeki Cinayet' adını vereceğim. Canavarca bir cinayetin, çılgın bir tutkunun ve yok edici bir aşkın romanı. Katil bir âşığın romanı... Son sayfasına kadar yoğun ve karanlık bir gizem! Okuyucu, Arnavut

diplomatın gerçek katil olup olmadığını yüzlerce kez düşünmekten yorulana kadar gerilim ve nefesleri tutuş!"

"Sen Bay Frashëri'den hiç şüphe etmiyor musun?" diye sordu dedektif.

Londra Emniyet Müdürlüğü'nden henüz bir sonuç çıkmamıştı.

"Bu bir tutku cinayeti değil. Sevgilisi onun katili olamaz." dedi emin bir şekilde.

Agatha, Londra'da ilk karşılaştıkları andan itibaren verdiği tüm detayları tekrar tekrar inceledi. Yugoslavya polisinin hemen trene gelmesini, tam da Belgrad İstasyonu'na varmadan önce 16 sayılı vagonda olan olayı kondüktöre haber eden yolcuları, adamların Slav olmasından duyulan şüpheyi, Yugoslav adli tıp uzmanının aniden gelişini, cinayetin işlendiği odada sadece cesetle tek başına durmasını, odada yaptığı kontrolleri, ki bu da somut bir şey aradığına dair şüphe uyandırmıştı, yerdeki cam parçalarının yok oluşunu, ölümünden kırk dakika sonra cesedin üzerinde bulunan taze kanı...

"Her şeyden öte cesedin önünde uyuşmuş ve tepki verme yetisini kaybetmiş, kurbanın kanına bulanmış Arnavut diplomatın görüntüsü ve hali tavrı var! Sarsıldığı için değil, yaşanan olaydan değil. Cinayet işleyen bir adamın görüntüsü bu değil. O, kim olduğunu bilmeyen, uyuşturucuya maruz kalmış bir adamın görüntüsüne sahip. Bundan neredeyse eminim. Ayrıca taş kesilmiş elinde kanlı Osmanlı hançeri! Gösterinin doruk noktası! Sana da mükemmel bir mizansen gibi görünmüyor mu Poirot?"

Aslında gri gözleri ile gördüğü detayları yüzlerce kez eleyip sık dokuyan David Lambert de onun gibi düşünüyordu. Tüm bunlara ek olarak hatırasında kalan adamın dehşetten sımsıkı sıktığı moraran dudaklarını ve buz gibi donuklaşan bakışlarını da eklerse uyuşturucuya maruz kalmış bir adamın görüntüsünün tablosu tamamlanıyordu. Ama Poirot izlenimleri ve

topladığı verilerle Agatha'nın değerlendirmesine gereğinden fazla müdahale etmiş ve onu etkilemiş olmaktan çekiniyordu.

Ancak Londra Emniyet Müdürlüğü'nün araştırmaları, kurbanın otopsi sonuçları, Doğu Ekspresi'ndeki iki yolcunun kimlik bilgileri, cinayet silahı ve Bayan Elisabeth-Louise Herbert'in ölüm saati Agatha Christie'nin sarsılmaz çıkarımlarını haklı çıkarıyordu.

Yine de muammalar vardı. Odanın kapısı içeriden kilitliydi. Kapıyı sadece Boug Bey'in değil, Nineta'nın yerde ölü olarak kanlar içinde yattığını ve elinde hançerle şok geçirmiş sevgilisini kendi gözleri ile gören tren yolcularının da önünde, trenin kondüktörü kendi anahtarı ile açmıştı. Odanın kapısı ve perdeleri de kapalıydı.

Boug Bey ve Bay Ashenden'in yönlendirmesi ve ricası ile Belçikalı dedektif ilk araştırmaları yapmıştı. Cinayetin işlendiği odanın yan odalarla herhangi bir bağlantısının olmadığını onaylamıştı. 15 sayılı vagonda İstanbul'dan Londra'ya seyahat eden yaşlı bir Rus Kontes vardı. 17 sayılı vagonda ise elli li yaşlarında, Prusya kökenli, otuz yılı aşkındır Rus kontesin hizmetçiliğini yapan hizmetçi kalıyordu. Dedektif, iki kadını da sorguya çekti ve ikisi de herhangi bir kadın çığlığı ya da öncesinde herhangi bir gürültü duymadıklarını söylemişlerdi.

Kontesin hizmetçisi, hanımının vagonuna aspirin almak için gittiğini çünkü başının çok ağrıdığını ve odasına dönerken de tepside bir fincan kahve ile iki boş likör bardağı ile 16 sayılı vagona girmekte olan garsonu gördüğünü anlatmıştı. Kendisinden çok emindi. 17.30'u 2-3 dakika geçmişti. Garsonun tepsisinde ne olduğunu çok net hatırlıyordu çünkü garson 16 sayılı vagonun kapısını çaldığı anda o da garsondan, kendi odasına aspirinini içmek için bir bardak su getirmesini istemişti. Diğer yandan hem yaşlı kontes hem de hizmetçisi, hizmetçinin odasının bitişiğindeki odadan çalan zil sesini ve paniklemiş yolcuların gürültüsünü duyduklarını söylemişlerdi.

Kondüktörün oraya gelişini, diğer gürültüleri duymuşlardı ve insanların bir kadın çığlığı duyduklarına dair bozuk bir İngilizce ile konuştukları olay yerine ilk gidenlerden olmuşlardı.

18 sayılı vagonda olan ve 16 sayılı vagondaki kadının çığlığını duyan yolcular ise artık trende değillerdi. Glavna İstasyonu'nda büyük bir hızla inmişlerdi.

"Hiç kimse cinayetin işlendiği odaya girmedi." diye tekrarladı Poirot, havaların ısınmaya ve Sunningdale'daki evin bahçesindeki saksılarda çiçeklerin açmaya başladığı bir mayıs akşamı Agatha'ya.

"Bu dram bir tek onların arasında oynanmış." diye ekledi kısa bir süre sonra.

Agatha susuyordu. Saatlerdir düşünüyorlardı. Agatha, hardal rengi elbisesinin üzerine uzun bir şal atmış ve boynundaki, her zaman taktığı inci kolyeyle yaylı bir sandalyede düşünceli bir şekilde sallanıyordu.

Altı yaşındaki kızı Rosalinda küçük bir masada, sallanan koltuğun yanında oturmuş resim çiziyordu ve ara sıra renkli kalemlerini bırakıp yaptığı çizimi annesine gösteriyordu. Annesinden övgüler aldıktan sonra yine çizim masasına dönüyordu. Ama Agatha çok derin düşüncelere dalmıştı ve kızının resmine bakmıyordu bile. Annesinin kayıtsızlığını fark eden kızı ağlamaya başlamıştı.

Hem küçük kızın dadısı hem de Agatha'nın sekreteri olarak görev yapan Charlotte Fisher ya da kısaca Carlo önlerine dolu çaydanlığı ve fırından yeni çıkmış bisküvilerle dolu bir tabak koyduktan sonra Rosalinda'yı kucağına aldı ve içeri girdi.

"Odaya tabii ki yabancı biri girmedi." diye cevap verdi sonunda Agatha. "Gizem tam da bu noktada zaten! Bay Frashëri'ye kurulan tuzak da tam olarak bu gizemde saklı. Çünkü her şeye rağmen o suçsuz." diye ekledi mırıldanarak. Sonra Carlo'dan

sigara tutacağını istedi. İnce, zarif ve fildişinden yapılma sigara tutacağına sigarasını koydu ve yine sessizliğe gömülerek tüttürmeye başladı. Aslında sigara içmiyordu. Bunu sadece aklına ilginç bir fikrin gelmesine hız vermek istediğinde yapıyordu. Ve sonunda söyledi. "Doğu Ekspresi'nin 16 sayılı vagonunda oynanan tiyatroda kurban, ana roldeydi!"

"Bayan Elisabeth-Louise Herbert mi? Öldürülen kadın mı? Gözlerimle akan kanı, boynundaki ölümcül yarayı gördüm. Yok, bu mümkün değil! Sen onun rol yaptığını ve aslında ölmediğini mi söylüyorsun? Sevgilisine tuzak kurmak için kendi ölümünü mü canlandırdı yani? Arnavut diplomatını? Peki, ya otopsi? Yooook!" Belçikalı dedektif bir türlü susmuyordu. Titreyen parmakları ile bıyıklarını o kadar çok kıvırmıştı ki bıyıkları komik bir hal almıştı ve iki kanca gibi görünüyordu.

"Ama algılayamadığım bir şey var. Aklıma mantıklı bir açıklama olarak gelen, suçun doğasını araştırırken kullandığımız mantığa uyan ama son anda şaşırtan bir şey. Tıpkı elinde sıktığın kum taneleri gibi akıp gidiyor. Bu yüzden bir türlü tam oturtamıyorum."

"M16'nın parmağı olabilir mi?" diye düşündü Poirot.

"Bilinmez, belki de başkalarının parmağı var." dedi Agatha düşünerek.

Trenin ritmik hareketleri ve lokomotiften gelen çuf çuf sesleri Poirot'u bedeninin ve aklının gerginliğinden alıp sakinleştiren bir havaya sokuyordu. Trenle yolculuk yapmaya hayrandı. Babası makinistti. Küçükken bile dünyayı trenle gezmeyi hayal ederdi. Asıl büyünün onu çocukluğuna götüren trenin hareketlerinden kaynaklandığını anlıyordu artık.

Akşamüstü Ashfield'de, Miller'ların rezidansında olacağını hesap etti. Agatha'nın da söylediği gibi ailesi, evlendikten sonra bir daha ayrılmamak üzere o eve yerleşmişlerdi. Agatha

orada doğmuş, çocukluğunu ve gençliğinin bir kısmını Ashfield'de geçirmişti.

Tren Torquay'a ya da dedikleri gibi İngiliz nehrine yaklaşmaya başladığında görüntü büyüleyici olmuştu. Londra'nın kasvetli ve sisli havası yok olmuştu ve parlak bir kış güneşi gökyüzünü aydınlatıyordu. Artık lokomotifin çuf çuf sesleri bile mutluluk veriyordu.

Poirot, birkaç sene önce Agatha'nın erkek kardeşi Monty de oradayken ve Bayan Miller onu misafir ettiği zamanki Ashfield'e yaptığı ziyareti hatırladı. Şehrin Tor Mohun denilen eski kısmında duruyordu. Ashfield'deki bahçe onda çok büyük bir etki bırakmıştı. Orası çok ilginç ağaçların olduğu hafif bir yokuştan inen çok geniş çimenli bir alandı. Dev bir yeşil meşe ağacı, bir sedir ağacı, iki güzel ladin ve bir de terebentin ağacı vardı. Bir de defneler, deniz incirleri, manolyalar, kamelyalar ve Atlantik akıntılarının ısıttığı Torquay'ın ılıman iklimine adapte olmuş diğer bitkilerle subtropikal çiçekler mevcuttu. Manş'ın kumlu güzel ve büyük plajlarında geçirdiği günleri, harika deniz manzaralarını ve egzotik bitki örtüsünü aklına kazımıştı.

Belçikalı dedektif, Tanrı'nın lütfuyla çözülemez görünen gizemi çözdüğünde Agatha'nın vereceği tepkiyi ve coşkuyu hayal etti. Umutları bu sefer çok büyüktü. Baş eserinin gerçekleşme imkânı vardı. Tüm gizemin yanından geçip de onu nasıl fark edemediğini her düşündüğünde bıyıklarını ısırıyordu. Bunca aydır onu çamur içinde bırakan gri gözlerine içerliyordu.

Akıllı olduğunu ve cinayet odasında Mithat Bey'in yanında duran kitabı kimsenin gözüne batmadan oradan alacak kadar çevik olduğunu biliyordu ve bunun hakkını veriyordu. Yugoslav polisler onu almadan önce gözleri ile oradaki her şeyi fotoğraflamıştı. Kitap, kanlı Osmanlı hançerinin bulunduğu donuk ve açık duran elinin yanındaydı ve bu detay onu birden çekmişti. Ama kitabın her harfini ve her sayfasını

incelemeden geçirdiği anlar için kendisine kızıyordu. Kurbanın, sevgilisi için kitabın ilk sayfasına yazmış olduğu anı yazısını okumakla yetinmişti, diğer sayfaları dikkatsizce çevirmişti ve herhangi dikkat çeken bir iz ya da görünür bir işaret görmediği için onu kenara atmıştı.

Ashfield sanki yıkılacak bir yapı gibi terkedilmiş görünüyordu. Poirot, Agatha'yı, okyanusun ortasında devrilmiş bir tekne gibi orada buldu. Karışıklık çok fazlaydı. Birçok oda ve salon, evin koridorları ile birlikte eski eşyaların, yüzyıllık bir ninenin sandığı, bir ömrün belgeleri ve kartpostalları, birkaç kuşağa ait giyim kuşam eşyalarının olduğu bir çöplük yerine dönmüştü. Bu karmaşık dekorun ortasında, dağınıklık imparatorluğunu düzene sokmayı üstlenmiş olan Agatha, on yıl yaşlanmış gibi görünüyordu. Onun oraya varacağına dair telgraf almış olsa da o gün karşısına tamamen salaş bir görüntü ile çıktı. Yüzünde günlerce uyumamış bir insanın soluk ifadesi vardı. Gözleri şişmiş ve kızarmıştı. Uzun zamandır düzgün yemek yememiş gibi görünüyordu. Teni solmuştu ve yorgunluğu her halinden anlaşılıyordu. Saçlarını uzun zamandır hiç ellememişti. Giydiği eski püskü giysiler ve geri kalan her şey bir çeşit depresyonda olduğunu gösteriyordu.

Poirot hiçbir tepki vermedi, herhangi bir yorum yapmadı. Sadece "merhaba" dedi ve evin ana salonuna gitmek için arkasından yürüdü. Evin aşçısı Bayan Potter'a bastonunu ve şapkasını verdi ve Agatha'nın yanındaki koltuğa oturdu.

"Nasıl oldu?" diye sordu hal hatır sorduktan sonra.

"Ağır bir zatürre! Abney'deki ablamın yanına gömüldü. Onu son kez göremedim. Archi ile Korsika'da tatildeydim ve geldiğimde artık çok geçti. Bu kadar çabuk olacağını tahmin etmemiştim!"

Derin acısı gözlerinden belli oluyordu.

Poirot, onun elini tuttu ve yeniden teselli eden sözler söyledi. Kardeşi Madge ile elinden tuttuğu Rosalinda salona geldiler ve misafire selam verdiler.

Bayan Potter çay ikram etti. Agatha ise Madge'den "scotch" şişesini getirmesini rica etti.

"Öğle yemeği yememişsinizdir." dedi Madge, Poirot'a.

"Trende bir şeyler yedim. Teşekkür ederim." diye cevap verdi, sonra da Agatha'ya döndü. "Ne kadar büyük bir iş üstlenmişsin sevgili Agatha."

"Haklısın. Ama bu eşyalar arasındaki ayıklamanın dikkatle yapılması gerekiyor. Ninem büyük ve sayısız sandıkları ile boş alanların büyük bir kısmını kaplamıştı. Ömrünün son yıllarında buraya yerleştiğini biliyorsun. Birer birer incelediğim eşyaları arasında içinde banknot olan zarflar buldum. Sincabın fındığı sakladığı gibi onları her yere saklardı." dedi ve gülümsedi. "Ama hurdaları bodruma götüren Rosalinda bana çok yardım etti."

Agatha, kardeşine onları yalnız bırakmaları için işaret etti. Bardaklara scotch doldurdu ve Belçikalı'ya uzattı. Kendi bardağını fondip yaptı ve ikinciyi doldurdu. Poirot bir şey söylemeden önce o, lafa atladı.

"Archi boşanmak istiyor. Söylediğine göre bir dostumuzun eskiden sekreteri olan bir kadına âşık olmuş."

Poirot, elindeki içki kadehi ile kalakaldı ve kelimeler boğazına düğümlendi.

"Sen ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu sonra.

"Sakinleşmesi için ona zaman tanımak istiyorum. Muhtemelen geçecek bu durum. Korsika'da o kadar mutluydum ki! Tertemiz gökyüzündeki şimşek gibi! Archi olmadan bir hayat düşünmedim hiç." dedi Agatha ve bir bardak daha içti.

Poirot konuşmuyordu. İçki kadehini ağzına götürdü ve sonra yeniden masaya bıraktı. Agatha'ya çok üzülüyordu. Aralarındaki yaşa bakacak olsanız Agatha onun kızı gibi duruyordu

ama o, Agatha'yı yaratıcısı gibi görüyordu. Dostlukları, uzmanlık alanındaki ortak çalışmaları onları birbirine çok bağlamıştı. Sadece konuşmadan anlaştıkları anlar değil, önsezilerinin bile aynı olduğu zamanlar vardı.

"Archi üzüntüye, hastalıklara ya da acılara katlanamıyor. Doğası bu! Sadece mutlu olmak istiyor. Bu son zamanlarda annemin hastalığı ile pusulasını kaybetti ve başka şeyler aradı. Bu aralar Londra'da yaşamış." diye anlatmaya ve kocasının kararını haklı çıkarmaya çalışıyordu Agatha. "Ama bu durum geçecek ben eminim! Çok sevdiği kızından ayrılamaz. Düşünebiliyor musun Poirot? Archi'nin sevgilisinin adı Teresa Neele. İsmi bile komik!"

Poirot uzunca onun gözlerine baktı ve gözlerinin yaşlarla dolduğunu gördü. Kadının üzüntüsü karşısında ona söyleyeceği şeyleri eleyip tarttı.

"Bırak Archibald gitsin." dedi.

Agatha herhangi bir tepki vermedi. Sustu! Belli ki ona söyleyeceği şeyi hissetmişti. Gözyaşları boğazında düğüm oldu ama hemen kendisini toparladı. Hiç konuşmadan aynı şeyleri düşünerek birbirlerini scotch içmeye devam ettiler. Poirot'un kalbi sızlıyordu ve derin bir acı her yerini kaplamıştı. Annesinin ölümü ve eşini kaybetmesi ile Agatha sonsuza dek o mutlu çocukluk hayatından çıkıyordu ve acı dolu, büyük kayıpların olduğu, alçakça aldatılışların ve sırtından yediği bıçakların olduğu gerçek hayata giriş yapıyordu.

"Bana kitaptan bahset." dedi en sonunda Agatha.

Poirot'un bir anda gözleri parladı, siyah çantasından kitabı yavaşça çıkardı ve ona uzattı. Agatha kitabı aldı ve Fransızca olan *Fantôme d'Orient, Pierre Loti* başlığı ile okudu. İlk sayfasını açtı ve orada yazan Fransızca notu gördü: *Sevgili Mimi'ye. Beni aşk ya da Hadit labirentlerinde buldurtacak olan Ariadne'nin ipliği.*[31] *Nineta.*

31 Yunan mitolojisine göre kahraman Theseus, sevgilisi ve Girit kralının kızı Ariadne'nin büyülü ipliği ile canavar Minotor'u öldürmek için Girit labirentlerine girmiştir. Bu kelime literatürde "yol gösterici" anlamında yer alır.

"Ve *Ariadne'nin ipliğini* buldun mu?" diye sordu Poirot'a kitabı hızla karıştırdıktan sonra.

"Tabii ki! Bu yüzden buraya geldim. Kitabı dikkatle karıştırsam bile önce görememiştim ama sonra tesadüfen buldum. Bu not bana kitabın başlı başına anahtar olduğunu gösterdi. Ama nasıl? Uçan boya ile bırakılmış herhangi gizli bir mesaj var mı diye ona da baktım ama yoktu. Kitap resmen benim bir uzvum haline gelmişti. Nereye gitsem yanıma alıyordum. Londra'daki tek kafe olduğu için Cafe Royal'de geçen gün sabah taze tereyağı aroması olan kruvasanımla kahvaltı ederken..."

"Ne oldu kafede?" diye sordu Agatha sabırsızca çünkü Poirot'un bir şeyi bulduğunda ballandıra ballandıra, uzunca anlattığını biliyordu.

"Masadaki lambanın altında öyle amaçsızca kitabın bazı sayfalarını karıştırıyordum, ışık bazı deliklere vurdu ve direkt gözüme çarptı. O anda o deliklerin aslında bir kelime oluşturduğunu fark ettim. Muhtemelen boya ile boyalı olan o iğne ile yapılmıştı delikler çünkü incecik olsalar bile silikleşmiş boyaların izi kalmış yazılar olduğu anlaşılıyordu. Ama ben artık biliyordum ve onları dikkatle inceleyebilirdim. Fark ettiğim kelimeler az değildi ve neredeyse kitabın her yerinde vardı."

"Mesaj neydi Poirot?" dedi yine sabırsızca Agatha çünkü Poirot'un o özelliğini pek sevmiyordu.

"*Ah my dear*! Ariadne'nin ipliğini bulmak ve gizemi çözmek senin işin." dedi Poirot.

Ve sakince eski scotch içmeye devam etti.

"Muhtemelen iki üç güne Sunningdale'e geri döneceğim." dedi Agatha.

Ünlü polisiye romanı yazarı, efsane dedektif Sherlock Holmes'un yaratıcısı Sir Arthur Conan Doyle, hava iyice aydınlanmadan ürpertici bir özlemle uyandı. Büyük bir fincana

sade kahve doldurdu ve Crowborough'daki eski rezidansının küçük salonunda kahvesini yudumlamaya başladı.

Yavaşça aydınlanmaya başlayan havanın soluk ışığında, salon camının dışında soğuk bir sisin kapladığı uçsuz bucaksız alanlar görünüyordu. Yarasaların ötüşleri içeriden bile duyuluyordu. Neredeyse tüm gece gözüne bir damla uyku girmemişti ama uyanmadan önce sızdığı birkaç dakikada oğlu Kingsley gelmiş ve yatağının yanındaki koltuğa oturmuştu. Ve ona seslenmişti. Ona bir öneride bulunmuştu. Ünlü medyum Horace Leaf'i görmek için gitmesini söylemişti.

Conan Doyle, sıcak kahvesini yudumlarken oğlu ile yaptığı görüşmeden memnun olarak aslında rüyasında gördüğü dekorun onun bir zamanlar yaşadığı Undershaw'daki rezidansının dekorunun aynısı olduğunu ve mevsimlerden sonbahar olduğunu hatırladı. *Baskervillelerin Köpeği* romanını yazdığı eski zamanlar! Kısacık rüyasının içerisindeki zamanlar birbirine girmişti ve o kadar karışmıştı ki doğru düzgün ayırt edemiyordu. Ama La Somme'nin savaşının rüyasında olduğunu ve o savaşta yaralanan oğlunun zatürreden can verdiğinden emindi. Çünkü o mesaj diğer dünyadan geliyordu. Ve Conan Doyle, mezarın diğer tarafından gelen mesajlara ölesiye inanıyordu. Yazdığı romanlar polisiye ile metafizik karışımı romanlardı. Yaptığı çalışmalarda, kurbanların ruhlarının diğer tarafta yakınlarına özellikle rüyalar aracılığı ile cinayetleri anlattığı 18. ve 19. yüzyılları anlatıyordu.

Oğlunu o kadar çok özlüyordu ki! Sekiz senedir oğlu yaşamıyordu. Sekiz senedir onu görmüyordu!

Onu psikografi yoluyla ya da çalıştığı ve pratik ettiği ruhların fotoğrafı ile imgelemeye çalışmıştı. Birçok ruhun görüntüsünü imgeleyebildiği onlarca psikografi yapmıştı ama oğlunun ruhunu hiç bir zaman imgeleyememişti. Gençliğinde o bilime kendisini adadığı zamandan beri ruhçuluğa çok fazla zaman, emek ve çalışma harcamıştı.

Sayısız ruhçuluk seansı ile Kingsley'in ruhunu bu tarafa getirmeye çalışmıştı. Bir an bile olsa istemişti bunu! Ama boşunaydı. Oğlu inatla kaçıyordu. Ta ki o gün, şafağa yakınken kısacık ama dolu dolu bir rüyada belirdiği ana kadar.

Oğlu gelip de onu uyardığına göre bir şeyler olmuş olmalıydı.

Ünlü polisiye romanı yazarı otuz altı yaşındaki Agatha Christie, Berkshire civarındaki Sunningdale'da bulunan evinden kaybolmuştu. Üç gün önce cuma günü 3 Aralık'ta olmuştu bu olay.

Bu, Conan Doyle'un dedektif rolünü ilk üstlenişi değildi. Undershaw'da yaşarken uzun yıllar Surrey polisinin fahri teğmeni olmuştu. Olay Surrey polisine intikal etmişti ve emniyetin teğmeni gelip kendisi yardım istemişti. Polis raporunda yazanlar şunlardı:

> *3 Aralık 1926 tarihinde saat 22.00 civarında Agatha Mary Clarissa Miller Christie, Sunningdale'daki aile evinde kızını öpüp ona iyi geceler diledikten sonra aşçıya bir gezinti için dışarı çıkacağını söylüyor. Yolda giderken posta kutusuna iki kâğıt atıyor. Birini eşi için diğerini ise randevularını iptal etmesi için sekreteri Carlo'ya bırakıyor. Gri Morris Cowley marka arabasına biniyor ve yola çıkıyor. Nereye gittiğini hiç kimse bilmiyor. Ertesi gün sabah saat sekizde arabası, Surrey'deki küçük bir nehir olan Silent Pool'da terkedilmiş olarak bulunuyor. Araba, ışıkları ve bir kapısı açık olarak bulunuyor. Arabanın içerisinde kürk paltosu, bir el çantası ve tarihi geçmiş ehliyeti duruyor. Araba park edilmiş vaziyette değil ve bayır aşağı indikten sonra yoldan çıkıp bir ağaca çarpmış gibi görünüyor. Agatha hiçbir yerde bulunamıyor.*

Conan Doyle kayıp kadının arabasının bulunduğu yere gitmek için acele etti. Nehir çok sakindi, güneşli bir hava vardı ve sulara, ağaçların yeşilliklerine, gökyüzünün mavisine, kışa dayanan renklere karışan güneş ışıkları, oranın büyülü görünmesine neden oluyordu. Taze bir esinti, suyun yüzeyine yansıyan beyaz bulutları dağıttı.

"Burada hayatına son vermiş olabilir mi?" diye kendi kendisine soruyordu Conan Doyle.

Silent Pool'un artık âşıkların buluştuğu suçsuz ve romantik bir görüntüsü vardı ama o bu tarz görüntülere kolay kanmazdı. Büyülendiğini biliyordu. Bölgedeki köylüler yaz aylarında geceleri onurunu korumak için koşuşturan, üzerinde ince bir gömlek bulunan genç bir kızın hayaletinin çıktığını anlatıyorlardı.

Efsaneye göre nehirde yıkanan bir oduncunun kızı aniden atlı bir asilzade tarafından gafil avlanmıştı. Asilzade, kızı kıyıya çıkarmayı başaramayınca kendisi atıyla birlikte suya girmişti. Oduncu oraya geldiğinde kızının cansız bedeni ve asilzadenin şapkası suyun üzerinde yüzüyordu. Prens John'un şapkasıymış.

İki saat boyunca dikkatle Silent Pool'u inceleyen Sherlock Holmes'in yaratıcısı kendisini büyülenmiş hissetti. Sanki kendi bedeninden çıkmış ve ağırlığı olmayan ruhlar gibi derin sulara girmiş ya da suların üzerinde uçuyormuş gibi hissetti. Belirsiz bir süre sonra geri dönmeye karar verdiğinde Agatha Christie'nin ne ölü ne de diri olarak Silent Pool'da olmadığına emin olmuştu.

Conan Doyle, kadının, eşine bırakmış olduğu mektubu okumak istedi. Ama adam o mektubu yok etmişti. Bu sırada yazılı basın cayır cayır yanıyordu ve gazetecilik mantığını tamamen kaybetmişti. Onu besleyen teoriler her taraftan kuşatılmıştı: kaza, kocası tarafından ayarlanmış bir kaçırma, cinayet, intihar, hafıza kaybı... İnanılmaz senaryolar yatırılmıştı masaya. O kadar ki fotomontaj gazetesi Daily News'te Agatha Christie, gözlüklerle, perukla verilmişti ve böylece Agatha'nın kamufle olmuş görüntüsünün nasıl görünebileceğine dair fikir oluşturuluyordu.

Aramalar geniş çapta yapılmaya devam ediyordu. Binden fazla güç ve on beş gönüllü seferber olmuştu. Daily News, en ufak bir haber için yüz sterlin vaat ediyordu ve Birleşik Krallık'ta uçaklar ilk defa arama çalışmaları için kullanılıyordu.

Conan Doyle, Agatha'nın eşinin mektubu yok etmesini şüphe uyandırıcı bulsa da Archibald Christie'nin suçsuz olduğuna ikna olmuştu. Çünkü Doyle'a göre romancı ile yaşadığı çelişkili ilişki dikkate alınırsa o tepki çok normaldi. Genellikle kitapları, kendisi ve kızından daha önde tutuyor diye şikâyet ediyordu. Tabii Agatha da onun başka bir kadına âşık olduğunu ve onunla evlenmek istediğini öğrendiği için bu ilişkiye daha fazla devam edemezdi.

Bu sırada *Daily Mail* gazetesinde başka bir yazar olan Edgar Wallace, Agatha'yı bu kadar derinden inciten kişi hakkında, tipik bir vaka olan "zihinsel misilleme" hipotezini ortaya atmıştı. Ona göre Agatha Christie, arabayı orada terk ederek intihar etmişti.

Conan Doyle, ruhçuluğa başvurmadan ya da medyum kullanmadan kendi çalışmaları boyunca bir dedektif olarak çok karmaşık ve ses getirmiş olan iki olayı çözmüştü. Ama bu sefer oğlunun önerisini dinlemeye karar verdi ve Horace Leaf'i görmeye gitti.

Senelerdir tanışıyorlardı, hatta Leaf'in hakkında çok sayıda makale yayımladığı felsefi ruhçuluk üzerine, birlikte bir inceleme yazmayı bile düşünmüşlerdi. Doyle'un kendisine getirdiği Agatha Christie'nin eldivenine dokunurken kırk yaşındaki ünlü medyum şunları söyledi:

"Bu eldivenin sahibi hayatta ve yeniden ortaya çıkacak. Eşi benzeri görülmemiş bir karmaşıklık yaşamış. Bir süreliğine aklını ve hafızasını kaybetmiş. Ama çıkış yolunu bulmuş. Bu yol bir tutku ve cinayet araştırması ile bağlantılı."

Londra'daki ofisinde Hercule Poirot, elinde Agatha Christie'nin kısa süre önce yayımlanan *Roger Ackroyd Cinayeti* adlı kitabını tutuyordu. Kütüphanesinde, nadir anlarda içtiği nane likörünün olduğu bir bardak vardı.

Üç gün önce Archibald Christie'den bir telgraf almıştı ve telgrafta kendisinden kayıp eşini bulmak için dedektif olarak görev almasını rica ediyordu. Poirot, ona hiçbir cevap vermemişti. Hiç endişelenmeden Elisabeth-Louise Herbert'in, sevgilisi Mithat Bey Frashëri için *Doğudaki Hayalet* romanına yazdığı şifreli yazıyı düşündü ve anlamlı bir gülümseme ile bıyıklarını kıvırarak nane likörünü içmeye başladı.

BÖLÜM 5

Mithat Bey, Pera Palas Oteli'nin Orient Bar'ındaki küçük salona girdi ve ancak garsonların kendisine çeşit çeşit tatlılarla dolu büyük bir tabak ikram ettiği beyaz takım elbiseli yaşlı şarkıcıyı bir köşede oturmuş bir şeyler içerken görünce günlerden cuma olduğunu ve saat 17.00'deki The Concert'in bittiğini hatırladı. Saat 19.30 olmak üzereydi ve sonbahardı. "O zamanlar olduğu gibi." dedi kendi kendine ve o iki sene içerisinde hiçbir şeyin değişmediğini gördüğünde şaşırdı. Hayatı tepetaklak olmuştu, aradan çok bulanık sular akıp gitmişti ama orada her şey aynı kalmıştı.

Garson, masaya leblebi dolu bir tabak getirdi ve siparişini aldı. Garsonun getirdiği konyak dolu bardağı dudağına götürür götürmez, İstanbul'a indiği ve Pera Palas Oteli'ne girdiği andan itibaren onu bir türlü rahat bırakmayan endişe ve korkuları bir anda yok oldu. Sanki Doğu Ekspresi'ndeki olayın son eksik kalmış parçasını tamamlamak için üstlendiği büyük görevi yerine getirmek üzere Nineta ile birlikteymiş gibi hissetti.

Loş ışık, müşterilerin olmaması ve yüksek arkalıklı kadife koltukların yarattığı atmosfer, zemini kaplayan oryantal süslemelerin, lüks mobilyaların, başka bir zamana ait kadroların ve değerli antika kitaplarla dolu gümüş telkâri ile süslenmiş bir kütüphanenin görüntüsü ona hatıraları uyandıran bir tür manevi huzur verdi.

Küçük yudumlarla konyağının tadını çıkarırken bir anda burnuna paçulinin keskin ve gizemli kokusu geldi. Hiçbir müşterinin olmadığı küçük salona baktı ve Pera Palas Oteli'ndeki tüm garsonlar gibi siyah giyinen garsonu gördü. "Nineta'nın kokusu" diye mırıldandı. "Yola çıktığımız gün üzerine sıktığı koku!" Bir şey yüreğini sıkıştırdı ama onu üzmedi. Aksine Nineta'nın ruhunun orada onunla birlikte olduğundan daha emin oldu.

Bir önceki gün Pera Palas Oteli'ne vardığı gibi 411 numaralı odayı istemişti. Çünkü kendisine işkence eden ama aynı zamanda tatlı gelen o duyguyu hissetmek istemişti. Sanki yarasına bıçağı saplayıp çevirirmiş gibi. Hem yüreğini acıtacak hem de onu rahatlatacaktı. Ama o odanın birkaç günlüğüne başkasına rezerve edildiğini söylemişlerdi. Odayı tutan müşterinin kim olduğunu sorduğunda uzun zamandır tanıdığı otelin yaşlı bekçisi Fazlliu listeden ismi okumuştu. "Teresa Neele". Mithat Bey omuz silkmişti, o isim ona hiçbir şey ifade etmemişti ve başka birini düşünmüştü. Fazlliu biraz Mithat Bey'e doğru eğilmiş, elini ağzına götürmüş ve fısıldayarak konuşmuştu. "Polisiye romanlar yazan İngiliz yazar kadın! Buraya birkaç defa gelmişliği var. Geçen sene ilk defa Aralık ayında geldiğinden beri bu isimle kayıt oldu." "Ah!" demişti Mithat Bey ve sohbeti daha da uzatmamıştı.

O akşam Agatha Christie ile görüşmeyi bekliyordu. Pera Palas Oteli'nin Orient Bar'ında! O görüşmeye gelene kadar çok zor bir yolculuk geçirmişti.

Hatırı sayılır ve önemli müdahaleler sayesinde onu Sremska Mitrovica Hapishanesi'nden çıkarmışlardı. Ama Mithat Bey, onun kadını öldürdüğünü söyleyen ipucunun tersine ölüm saatinin 30-40 dakika sonrası olduğunu iddia eden Londra'daki otopsi sonucunun, Yugoslav hükümetinin kendisini bırakma konusundaki en önemli itici güç olduğuna inanıyordu.

Avrupa'nın birçok ülkesinden gelen vatansever yurttaşları onu hapishanenin çıkışında beklemişlerdi ve sonrasın-

da Cenevre'ye kadar eşlik etmişlerdi. Mithat Bey orada Bay Ashenden ile birlikte onunla konuşmak ve onu desteklemek için özellikle gelen Leydi Carnarvon ile görüşmüştü. Nineta ile Mithat Bey'in emanetleri konusunda güvenilirliğini ispat eden Bay Ashenden, İstanbul'daki eski arşivlerden bulunmuş belgeyi kendi elleri ile Cenevre'ye götürmüştü. Bu belgenin, 10 Aralık 1925 senesinde Mithat Bey'in tarihi bir konuşma yaptığı Milletler Cemiyeti Konseyi'nde Arnavut sorununa çok yardımı dokundu.

Bir sonraki yılın baharında ülkesinin politikasından umudu kalmadığı için Atina'daki görevinden istifa etmiş ve ilk başlarda kendisini o ağır olayın aydınlanmasına adamıştı. Daha önce yaşadığı ve birçok dostunun olduğu Londra'ya sık gider olmuştu. Londra Emniyet Müdürlüğü'nde ona birkaç defa sorular sormuşlardı ama İngiliz istihbarat servisleri tarafından da sorgulanmıştı. Olayla ilgili kendilerinden herhangi bir bilgi almak istediğinde ya da kafasındaki sorulara cevap istediğinde bir anda buzdan bir duvar örülüyordu ve sürekli duyduğu "hâlâ açık bir soruşturma" cümlesinden artık midesi bulanıyordu.

"Doğu Ekspresi Cinayeti" adındaki dosya ile ilgili yapılan soruşturmalar içerisinde kendisi ile bağlantılı olan tek gerçek şey Bay Ashenden'di. O zamandan beri Mithat Bey'in az sayıdaki dostlarından biri oldu kendisi. Hem İngiliz istihbarat servisinin bir üyesi hem de yaşanan olayın tanığı olan Bay Ashenden, sadece olay esnasında orada olduğu ve kurban Elisabeth-Louise Herbert'in ailesinin yakın dostu olması sebebi ile değil, Arnavut sorununa hizmet edecek olan ve Belçikalı dedektif David Lambert'e göre Yugoslav adli tıpçılar tarafından cinayetin işlendiği odada aranan belgeyi güvenilir bir şekilde koruduğu için de yakın dostu olmuştu.

Onun ve Boug Bey'in yardımı ile aylar sonra Mithat Bey, Nineta'nın ona bıraktığı son mesaj olan *Doğudaki Hayalet* romanının izlerinin peşinden gitti. Özellikle de Sremska Mitrovica'dayken sonsuz ve zamansız ruhani yolculukları, ince

detayların irdelenmesi, beraber sahip oldukları anılar, sözler, görüntüler, sevgilisinin yüz mimikleri ve şakaları, dedektifçilik, Doğu Ekspresi ile yolculuk yapmadan önceki gece duyduğu korkular, Atina'ya dönmek için yalvarışları ve hepsinden öte kitaptaki yazı! Tüm bunları değerlendirince Mithat Bey, Nineta'nın kendi ölümünden sonrası için ona yazılı bir mesaj bıraktığı sonucuna varmıştı. Daha önce nasıl düşünememişti, daha Nineta hayattayken kitabın önünde yazan yazıya nasıl daha dikkatli bakmamıştı? O kadar net ve o kadar basitti ki aslında! "...beni aşk ya da Hadit labirentlerinde buldurtacak olan Ariadne'nin ipliği." Kitabın kendisi zaten Ariadne'nin ipliğiydi. Yani sevgilisini ölüm labirentlerinde arayıp bulması için bir yol göstericiydi. Gerçeğin anahtarıydı.

Mithat Bey'in kafasında bu düşünce öyle derine yer etmişti ki kitabı bulmak için içinden çıkılması neredeyse imkânsız işlere girişip Glavna'daki polis istasyonuna kadar gitti. Aylarca süren arayış nihayet sonuç verdi. Bay Ashenden ile iletişimde olan Boug Bey, Yugoslav polislerinin arayışı sırasında trende, kitabı Belçikalı dedektifin aldığını gören görevli birinin olduğunu bulmuştu. Dedektifin cinayet yerindeki kırık içki kadehinden bir parça almasına yardım eden Boug Bey'di çünkü diğer kırık cam parçaları Yugoslav adli tıpçı tarafından yok edilmişti.

İlk başta Nineta'nın Mithat Bey'e bir mesaj yazdığı *Doğudaki Hayalet* romanının İngiliz istihbarat servislerinde olduğu öğrenildi. Onu oraya Belçikalı dedektif teslim etmiş. Ama kısa bir süre sonra Bay Ashenden bu bilginin yalan olduğunu doğruladı ve Mithat Bey'e o kitabın İngiliz istihbarat servislerine hiç verilmediğini söyledi. Geriye sadece Belçikalı dedektifin kendisi kalıyordu. Bay Ashenden Londra'da dedektif David Lambert'le görüşmeyi üstlendi. Mithat Bey'e yazdığı mektupta Belçikalı dedektifin ünlü yazar Agatha Christie ile yakın bir dostlukları olduğunu kaleme almıştı. O zamandan sonra Bay Ashenden ortadan kaybolmuştu ve bu da Mithat Bey'in umutlarını iyice söndürmüştü.

Her şeye rağmen Nineta'nın öldürülmesinden iki sene sonra Mithat Bey hayatı boyunca almış olduğu en beklenmedik telgrafı aldı. Ünlü polisiye yazarı Agatha Christie 27 Eylül 1927 tarihinde İstanbul'da Pera Palas Oteli'nde görüşmek için ricada bulunmuştu. O görüşmenin çok önemli olduğunu yazıyordu. İkisi için de! Mithat Bey, *Doğudaki Hayalet* romanının çözümlendiğini hissetmişti. Belki daha fazlasını da sezmişti.

Tiran'da Lumo Skëndo kütüphanesindeydi. Tarih 12 Eylül'dü, günlerden çarşambaydı ve kütüphanenin pencerelerinden Debre Yolu ile Krallık Yolu'nu sırılsıklam eden yağmur görülüyordu. Öğleden sonraki kahvesini getirdiğinde Hasan'ın dediği gibi "gökyüzü akıyorken" her yerde oluşan su öbekleri, insanların, el arabalarının ve o geri kalmış çağda tek tük gözün gördüğü otomobillerin hareket edişine engel oluyorlardı.

Mithat Bey, kütüphanede gömüldüğü masadan kafasını kaldırıp pencereden baktığında sipariş edeceği ansiklopedi, tarih, edebiyat ve felsefe kitaplarının olduğu listeyi daha yeni bitirmişti. Yoldaki genç bir kız, büyük bir su birikintisini geçmeye çalışıyordu. İnsanın üzülesi geliyordu çünkü alafranga giyimi, kafasına taktığı şapkası, uzun elbisesi ve bedenini saran ve belini incecik gösteren uzun ceketi sırılsıklam olmuştu. Mithat Bey, su birikintisini geçip geçmemekte kararsız kalan kızın ayaklarını gördü; mükemmellik işte oradaydı. Masallardaki gibi sivri burunlu ve az topuklu kırmızı ayakkabılar o şiddetli yağmurda bile parlıyorlar ve sanki başka bir dünyadan gelmiş gibi görünüyorlardı. Andersen masallarından *Kırmızı Ayakkabılar* masalı geldi aklına ve kızın, kırmızı ayakkabıları ile bir anda yağmurun ortasında dans ettiğini hayal etti.

Kütüphanenin kapısı açılıp esmer tenli ve beyaz saçlı Tiranlı postacı Mershit içeri girerek ıslak kıyafetlerindeki suyu yere akıttığında Mithat Bey, bu tatlı hayaller içerisindeydi.

"Hoş geldin Mershit amca." dedi Mithat Bey ve kütüphaneyi ısıtan ocağın yanına oturması için bir sandalye çekti.

"Teşekkür ederim ama kalmayacağım. Size önemli bir telgraf getirdim." dedi yaşlı postacı.

"Kim göndermiş telgrafı Mershit amca?" diye sordu kütüphanenin sahibi.

"Yabancı dilde!" diye omuz silkti postacı.

Omzundaki, kalın muşambadan yapılma siyah, büyük çantayı indirdi ve Mithat Bey'in telgrafını çıkardı. Mithat Bey telgrafı eline aldı ve okumadan önce pencereden bir kere daha baktı. Kırmızı ayakkabılı kız gitmişti. "Muhtemelen dans ederek uçup gitti!" dedi kendi kendine. Sonra da telgrafı okudu.

Buluşma saati 20.30'da Agatha Christie, Orient Bar'a girdi. Yüzünü kızartan serin bir deniz kenarı gezintisinden geliyordu. Barın loş ışığında, bahçeye çıkan cam kapının yanında küçük bir masada oturan Mithat Bey'i gördü. Barın diğer köşesinde, tam onun karşısında orta yaşlı İstanbullu iki kadın duruyordu ve sohbet ediyorlardı. Agatha ona doğru yöneldi.

"*Good Evening!*" dedi masaya tam yaklaşmadan.

Mithat Bey ayağa kalktı ve koltuğunu yaklaştırırken ona selam verdi.

"*Good Evening, Teresa Neele*!"

Ama onun otele kayıt yaptırdığı gizli isimle seslendiği için anında pişman oldu.

"Belli ki sizde de dedektif ruhu var." dedi gülümseyerek. Omuzlarına attığı büyük, siyah şalı ve etrafında beyaz bir şerit olan, kanatları açık bir yarasaya benzeyen geniş şapkasını çıkardı.

Büyük, beyaz bir fiyonkla kapanan siyah çizgili, beyaz bir ipek gömlek ve uzun siyah bir etek giymişti. Üzerinde de fotoğraflarında asla eksik olmayan iki katlı inci kolyesi vardı.

İri dalgalı kısa saçları açık renkti, uykulu gözleri ise maviye çalan gri renkteydi. Uzun boylu, yapılı bir vücudu vardı ve giyimi onu, olduğundan daha yaşlı gösteriyordu.

"Teresa Neele benim kocamın sevgilisinin ismi." dedi bir anda dalgaya vurarak. "Eski kocamın demek istedim. Çok kısa süre sonra hanımefendi onun eşi olacak. Hiç kimseye ait olan bir isim aslında, anlıyor musunuz? Bu şekilde kendimi iyi ve gizlenmiş hissediyorum. Bir hiç kimsenin içinde gizlenmiş! Ama bu şekilde acımı taze tutuyorum." dedi.

"Affedersiniz. Size hatırlatmamam gerekirdi." dedi Mithat Bey çekinerek.

"Önemli değil!" dedi sıcak bir ses tonuyla ve Mithat Bey ne içeceğini sorduğunda o da kendisi gibi konyak içeceğini söyledi.

Elinde konyak bardağı ile artık polisiye roman kraliçesi olarak tanınan otuz yedi yaşındaki kadına, uykulu gözleriyle bile karşısındaki adamın, Dante'nin cehenneminin katlarında olduğunu anlayacak kadar, hiçbir detayı kaçırmaması için, bir iki dakika yetmişti. Katların ilkindeydi! Hapisten çıkmasıyla, suçsuz olduğunu her şeyin kanıtlamasıyla, her şeyin politik bir cinayeti göstermesiyle, düşüncelerin onu kanlı bataklıkta gömülü tuttuğu yerde! O, Allah'ın ışığının girmediği karanlık bir sisin olduğu yerde kalmayı tercih ediyordu ve bekliyordu. Cennet ile cehennem arasındaki bir çıkmazda olduğu için bir yol seçmeyi bekliyordu. İki yıllık bu bekleyiş onu yormuştu. Agatha Christie, onun görüntüsüne, soyluluğuna, giyimine kuşamına, bilge görüntüsüne ve entelektüel kişiliğine hayran olsa da yoğun ve kıvırcık saçlarında ilk kış izleri görünmeye başlamıştı. İlkbaharda ışıldayan deniz rengindeki gözlerinde büyük şüphenin, bekleyişin, telafisi olmayan acının, yerine getirilememiş olan emanetin ağırlığı vardı.

Agatha Christie konyağını içti, el çantasından *Doğudaki Hayalet* kitabını çıkardı ve masaya bıraktı. Mithat Bey gördü ve şok geçirdi.

"Eğer yapabilirseniz beni affetmenizi istiyorum." diye acele ile konuştu Agatha.

"Nihayet!" diyebildi Mithat Bey. Kısa bir süre sonra da "Siz kitabı kurtardınız ve bunun için size minnettarım."

"Hayır, hayır! Lütfen beni dinleyin. Beni sonuna kadar dinlemenize ihtiyacım var. Yüreğimi temizlemem gerekiyor..."

Adam kafasını salladı.

"On aydan fazladır kitap bende. Dedektif David Lambert, Doğu Ekspresi'nde yaşanan korkunç cinayeti bana anlattığı andan itibaren sadece bu olay için yaşadığıma yemin edebilirim. Baş eserim olacağına inandığım ve milyonlarca kişinin okuyacağını, yüzyıllarca yaşayacağını düşündüğüm romanımı beslemeye kendimi adadım. Kitabın adını 'Doğu Ekspresi'ndeki Cinayet' koydum. Edebi bir roman yazma sürecinin nasıl bir canavar olduğunu tahmin bile edemezsiniz. Çok az kişi yazarın eserini yazarken o canavarı sadece kendi canı, kanı ve yalnızlığı ile değil de aynı zamanda diğer insanların acıları ile de beslemesi gerektiğini bilir. O canavarın büyümesi için bunların hepsi gerekiyor. Hiçbir zaman doymak bilmiyor, her gün acı, kan, yalnızlık ve kurban istiyor. Ama romanda Nineta'nın size yazdığı mesajı fark ettiğimde resmen büyülendim." dedi üçüncü kadehini de içerek. "Her şeyi, kızımı bile bıraktım ve aldığım nefesi bile bu kitaptaki mesaja adadım."

"Şifreli mesaj mı?" diye sordu Mithat Bey şaşkınlıkla.

Kadının olanları anlattığı o noktada cevap bile beklemeden Mithat Bey bir anda Orient Bar'daki gerçeklikten koptu ve bir sene önce aralık ayının başında dostları ile görüşmek için Londra'da olduğunu ve Agatha Christie'nin 11 gündür kayıp olduğuna dair ses getiren olayı gazetede okuduğunu hatırladı.

"Yani sizin kaybolmanız aslında..." dedi Mithat Bey.

"Evet! Acılıydım, üzgündüm, endişelerim ve hayal kırıklıklarım vardı. Annemin ölümünün ve mutlu bir birliktelik yaşadığım

eşimin beklenmedik terk edişinin yarattığı acıdan kurtulmak için hafızamı kaybettim. Kendimi tamamen Doğu Ekspresi'ndeki gizemli cinayete adadım. İstanbul'a, Pera Palas Oteli'ne geldim. Herbert-Frashëri çiftinin eskiden kaldığı odayı tutmak istedim, 411 numaralı odanın gizemini çözdüm ve yaratmaya koyulduğum polisiye romanın içinde yaşamaya başladım."

Mithat Bey, Agatha Christie'nin anlattıklarını daha fazla dinleyecek durumda değildi. Aklı, Nineta'nın bıraktığı gizli mesajda takılı kalmıştı.

"Mesaj nerede? Nineta'nın mesajında ne yazıyor? Labirentler nerede? Nineta nerede? Nerede bulabilirim onu? Bana bıraktığı yol gösteren şeyler ne?" diye sordu bir nefesle ama sonra durdu çünkü saçmalamaya başladığını fark etti.

Agatha da anlattıklarına ara verdi. Çantasından yaklaşık sekiz santimetre uzunluğunda, küflenmiş bir anahtar çıkardı.

"Bu, Nineta'nın size *Doğudaki Hayalet* romanında boyalı iğne ucu ile delerek kelime kelime yazdığı mesaj. 411 numaralı odanın gizemi işte bu. Bu anahtar!"

"Bu anahtar neredeymiş? Neyi açıyor bu anahtar?" diye sordu en sonunda Mithat Bey, eline anahtarı alıp incelemeye başladıktan sonra.

"Onun yönlendirmeleri sonucunda kolayca buldum. Duvar ile pencere pervazı arasında!" dedi Agatha Christie.

O sırada kalktı, barın iç kapısından çıktı ve kısa bir süre sonra altın kaplamalarla süslenmiş, ön cephesinde açık kanatlı altın bir kelebek şeklinde kilidin bulunduğu, masif kırmızısı küçük bir ahşap sandık getirdi.

"Nineta'nın kutusu! Bunu Kapalı Çarşı'da bir antika dükkânından almıştı. 18. yüzyıla aitmiş. Nerede buldunuz bunu?" diye sordu çabucak Mithat Bey.

"Elimde anahtarla Elisabeth-Louise Herbert'in otelin kayıp eşya kısmına bıraktığı kutuyu aradım. Hatta sizi beklediği

süre boyunca burada kaldığı kira bedelini de ödedim." dedi Agatha Christie gülümseyerek.

"Peki yani şimdi?" diye sordu Mithat Bey çocuklar gibi.

Agatha kutuyu ona çevirdi ve açması için işaret etti.

Mithat Bey kutuyu açtı. Kapağını kaldırdı ve donmuş elleri ile kahve renkli deri kapaklı bir defter çıkardı. İlk sayfasını çevirdi. Nineta'sının günlüğüydü. Gözleri yaşlarla doldu ama yine de okudu.

> *Mimi, mon amour, eğer bu satırları okuyorsan ben artık bu dünyada değilim demektir. Senden af diliyorum. Bu satırları okumadan önce sana olan aşkıma Tanrı'ya inandığın gibi inanmalısın. Bu "görevden" canlı çıkma konusunda çok az umudum var, bu yüzden bana inanmalısın, ölümden sonra bile seni sevmeye devam edecek olan Nineta'na inanmalısın! Ölmek üzere olan âşık bir kadın yalnızca gerçeği söyler...*

Pera Palas holünün büyük saati on iki defa çaldı. Mithat Bey, istemeden irkildi. Nineta'nın hayaletinin orada olduğunu hissetmeye çalıştı ama çabası boşunaydı. Gözleri karşı koyamadığı gözyaşları ile dolmuştu ve bu, satırları okumasını zorlaştırıyordu. O kadar çok konyak içmişti ki alkol kafasına vurup onu çakırkeyf yapacağı yerde yüreğini pense ile sıkıştırıyor gibi hissediyordu. Bir şey söyleyecek durumda değildi.

O an, polisiye roman kraliçesi duruma el koydu ve Nineta'nın ona vasiyet olarak bıraktığı gerçeği bulmaya çalıştı.

Durumunun farkına varan Mithat Bey de tıpkı bulanık bir camın ardından birini dinlemeye çalışır gibi onu dinlemeye başladı. Net ama uzak!

Bedeninde güçlü bir elektrik akımı var gibiydi ama bu, onun hayatını kurtaracaktı. Onu nefessiz bırakan ve yüreğini sıkıştıran o penseden kurtaracaktı.

Agatha Christie, Elisabeth-Louise Herbert'in İngiliz istihbarat servisinin bir parçası olduğunu anlattı. Arnavutluk'un

Yunanistan'daki diplomatik temsilcisi Mithat Bey Frashëri ile ilişkisi onun hem Atina'ya yerleşmesini sağlamak hem de görevini tamamlaması için ayarlanmıştı. Balkan konularında uzmandı. Arkadaş edinip Paris-Atina arasında rahatça seyahat ederken sanat, kültür, politika ve diplomatlar arasındaki ailesinin eski aristokrat bağlantılarını bulduğunda Yunan istihbaratının gözüne çarpmıştı ve birkaç ay sonrasında da deşifre olmuştu. Deşifre olan ajan, ölü ajandır. Tam bu anda da Yunan istihbaratının oyunu başlıyor zaten. Sessiz kalmaları karşılığında İngiliz ajanına bir teklifte bulunuyorlar. Görevi, o sene aralık ayındaki Milletler Cemiyeti Konseyi toplantısında, ne olursa olsun Mithat Bey Frashëri'nin yer almasına engel olmak! Elisabeth-Louise bu teklifi kabul etmiyor ve Londra'ya dönmeye karar veriyor.

Bu sırada Mithat Bey'in Türk bir bakanla görüşmek üzere Ankara'ya yapacağı seyahat öğreniliyor. Hem sinirler geriliyor hem de Nineta'ya yapılan baskı büyüyor. Mithat Bey'i öldürmekle tehdit ediyorlar.

Büyük baskıdan yorulan ve sevgilisinin canından endişelenen Elisabeth-Louise Herbert, Yunan istihbaratının teklifini kabul ediyor. Bu, öyle detaylarla bezenmiş, öyle korkunç bir oyun ki ölü rolünü oynaması gereken Nineta'nın, kendi elleri ile uyuşturucuya maruz kalmış sevgilisi kendisinin ölümünden sorumlu tutulacak ve içeride hapis kalacaktı. Yugoslav casusları da tabi ki oyunun içinde ve Yunanlarla sıkı bir koordinasyon içerisindeydiler. Nineta her yerde, İstanbul'da hatta Pera Palas Oteli'nde bile izleniyordu.

Agatha Christie'nin anlattıklarını dehşetle dinleyen Mithat Bey, istemsizce Nineta'sının günlüğünün sayfalarını karıştırıyor. Bir anda Nineta'nın paçuli aromalı parfümünün kokusunu hissediyor.

Bir an geliyor ve gözlerinde biriken gözyaşlarına hıçkırıklar eşlik ediyor. Kendisini daha fazla tutamıyor. Agatha Christie,

çocuklar gibi ağlayan adama sarılıyor. Bir süre sonra boş gözlerle tesadüfen Nineta'nın günlüğünde açmış olduğu sayfayı okumaya başlıyor.

Mon amour, Ligurya kıyısında seni ilk gördüğüm an, sana deliler gibi âşık oldum. Senin hakkında çok şey biliyordum. Bu, benim işimin bir parçasıydı ama gözlerini, insanı köle eden mavisini, gülümsemeni, sesini yakından gördüğümde her şeyin bir anda beni büyüledi. Senin yüreğini tanıdığımda senin için her şeyi yapmaya hazırdım mon amour. Sensiz benim hayatımın bir anlamı yok...

Seni bir daha görememekten korkuyorum, senin gözlerinin mavisini bir daha göremeyeceğim diye çekiniyorum, senin öpücüklerini, sevmelerini, kalbimle bir olan kalp atışlarını bir daha hissedemeyeceğimden korkuyorum. Ah aşkım! Hiçliğin karanlığı ve soğukluğunda yüreğinin sıcaklığını bir daha hissedemeyeceğimi düşündükçe deliriyorum...

"Nineta hayattaymış! Cinayet yerinde aslında yaşıyormuş. Kanla süslenmiş bir tiyatro..." diye geveledi ağzında.

Agatha, başı ile onayladı.

"Bu nasıl bir trajedi! Ah! Onu koruyamadım! Tüm yüreğimi ve ruhumu talihsizlik kapladı!" dedi Mithat Bey.

"Hayatınızı kurtaran sahte talihsizlik!" dedi Agatha Christie.

"Ama Nineta'yı öldürdü! Nineta'yı kim öldürdü?" diye sordu cevabı bilmesine rağmen.

"Sizi tutuklayıp Sremska Mitrovica Hapishanesi'ne atanlar. Doğu Ekspresi'nde bulunan dostum ünlü Belçikalı dedektif birkaç dakika odada kalan Yugoslav adli tıp uzmanının onu öldürdüğünü düşünüyor. O artık tehlikeli bir tanıktı ve onu canlı bırakamazlardı ayrıca Nineta biliyordu..."

"Her şeye rağmen beni kurtarmak için ölmeyi kabul etti... Ben ne kadar da körmüşüm! Onu korumam gerekirdi! Onu korumam gerekirdi!" diye tekrarladı acı içindeki Mithat Bey.

"Ne aşk ama!" dedi kendi kendine Agatha Christie hayranlıkla ve yere düşüp kırılan bardak gibi bin parçaya bölünen kendi aşkına üzüldü.

"İşte bu, beni çevreleyen sihrin gücü oldu! Ölüme bile kafa tutan bu aşk!" dedi Agatha Christie.

Hava neredeyse aydınlanmıştı. Orient Bar'daki tek garson siparişlerin üzerine cezvede sade Türk kahvesi getirdi. Sessizlik içerisinde kahvelerini yudumladılar.

"Peki ya sizin romanınız? 'Doğu Ekspresi'ndeki Cinayet' demiştiniz!" diye sordu kısa süre sonra.

"Toz duman! Tahmin edersiniz ki M16, Nineta sebebi ile onun basılmasına izin veremezdi. Anlıyorsunuz, değil mi? Her ne kadar kurgu bir eser olsa da! Romanın bir bölümünü bu sene kızımla birlikte birkaç ay tatil yaptığım Kanarya Adaları'nda yazdım, diğer kısmını ise burada Pera Palas Oteli'nde. Romanımı ele geçirdiler. Ama önemli olan Nineta'nın size bıraktığı günlük ile ilgili bir şey bilmemeleri. Nineta'nın size yazdığı şeylerle ilgili hiç kimse hiçbir şey bilmiyor."

"Peki ya Pera Palas Oteli'ndeki güvenlikler?" diye sordu Mithat Bey.

"Onlar da bir şey bilmiyorlar. Bildikleri tek şey bir anahtar ve bir kutu olduğu! Soran olursa Agatha Christie'nin anahtarı ve kutusu diyecekler. Hafızalarında bunu tutacaklar." dedi sonra da ekledi. "Anahtarı, bulduğum yere, 411 numaralı odaya tekrar koymayı düşünüyorum. Çünkü orası artık Agatha Christie'nin odası. Bir gün bulacaklarına eminim. Özellikle de benim hayatımı ve kaybolduğum zamanı incelemek istediklerinde! Ama kutuyu açan anahtar hiçbir yerde bulunamayacak."

"Ama cinayetin çözümlenmesi? Nineta'nın günlüğü olmadan..." dedi Mithat Bey.

"Cinayet artık çoktan çözümlendi." diye cevap verdi Agatha Christie emin bir şekilde. "Elisabeth-Louise Herbert tren

Glavne İstasyonu'nda durduğunda Yugoslav polisleri tarafından öldürüldü. İki amaç vardı! İngiliz ajanının öldürülmesi ve Yunan ile Sırp şovenistlere karşı Arnavutluk sorunu için çalışan bir diplomatın ve siyasetçinin tutuklanması! Olay, daha en başında Londra Emniyet Müdürlüğü ve M16 tarafından 'siyasi cinayet' diye adlandırıldı. İngiliz adli tıp uzmanlığının kanıtları o kadar net ve Yugoslavya'ya yapılan baskı o kadar büyük ki Belgrad Yüksek Mahkemesi sizin beraatınızı verdi, öyle değil mi?"

"Evet, bir ay önce! Bu konuda çok haklısınız." dedi Mithat Bey. "Nineta bu inanılmaz fedakârlığı için korunmalı."

"'Doğu Ekspresi'ndeki Cinayet' romanını bir gün yazacağım. Bu başlık aklımdan çıkmıyor. Uzun zamandır, günlük gazetede okuduğum bir haber beni sürekli zorluyor. Kuzey Amerika'da soylu bir ailenin kaçırılan çocuğunun vahşice öldürülmesi! Tüm aileyi yok eden bir cinayet! Ama şimdi elimde Mavi Tren adını verdiğim başka bir romanım var." dedi Agatha Christie.

"Nineta, Doğu Ekspresi'ne böyle derdi." dedi Mithat Bey düşünceli bir şekilde.

"Bu ismi onun günlüğünden aldım." dedi Agatha Christie. "Daha önce, Nineta'nın günlüğünde anlattıklarına benzer hiçbir şey okumamıştım. Aynı anda hem sonsuz bir aşk hem de ürpertici bir trajedi akıyor satırlardan! O satırlardan büyük bir acı ile ayrılıyorum ama onları size teslim etmem gerekiyordu çünkü emanetinin yerine getirilmemesi çok büyük bir günah olurdu! En azından benim vicdanımın el vermeyeceği bir günah!"

Mithat Bey, Agatha Christie'nin ellerini öperek ona teşekkür etti.

"Atina'daki görevinizden istifa ettiğinizi duydum." dedi çok şey bildiği belli olan Agatha Christie.

"Evet! Artık öldürülen aşkımı sindirmem gerekiyor. Son nefesime kadar! Tiran'da bir kütüphane açtım." dedi Mithat Bey.

"Ülkeniz hakkında çok şey okudum. En son dostunuz Edith Durham'ın *High Albania* kitabını okudum. Arnavut dilinin eskiliği beni hayran bırakıyor. Bir yerde eskiden Homeros'un kullandığı dilin bugünkü Kuzey Arnavutluk'ta kullanılan dil ile açıklanabildiğini okumuştum ve bu inanılmaz bir şey!"

"Bu alanda müthiş çalışmalar yapan amcam Şemsettin Sami, bugün üç bin yıllık bir Pellazg mezarından kalkarsa günümüz Arnavutlarıyla aynı dilin farklı iki diyalektini konuşuyormuş gibi iletişim kurabilir, derdi. Arnavutluk'ta bir Albanoloji Enstitüsü kurmayı çok istiyorum. Arnavutluk'un buna ihtiyacı var." dedi Mithat Bey.

Otelde hareketlilik başlamıştı. Yeni bir gün doğmuştu.

"Yola çıkmam gerekiyor." dedi Mithat Bey masadan kalkarak.

Büyük bir teşekkür ile Agatha Christie'nin ellerini öptü.

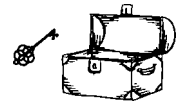
"İstanbul'daki eski mezarlığa mı?" diye bilmek istedi Agatha Christie.

"Evet! Ben de aşk acısından ölen o kadını aramak için o acı, kalp kırıklıklarının olduğu, endişe ve büyük özlem dolu yolculuğu yapacağım.

"Pierre Loti'nin, terk edildiği için ölen güzel Çerkez sevgilisi." diye tamamladı Agatha Christie. "*Doğudaki Hayalet* kitabını iki defa okudum. Tıpkı Nineta'nın günlüğü gibi!"

"Ölümün sonsuz tarlalarında, çöle dönmüş o yerlerde aşkını korumak için ölen o kadını arayacağım. Nerede olursa olsun. İstanbul'un eski mezarlığında, Pera Palas Oteli'nin anılarında ya da yüreğimde! Asıl istediğim şey bana bırakılan bir emaneti tamamlamak için o korkunç acıyı hissetmek."

Agatha Christie başı ile onayladı. Ayrıldılar! Nineta'nın güçlü paçuli kokan parfümünün kokusu Orient Bar'da yok olmuştu.

Sevgilisinin ona vasiyeti üzerine İstanbul'daki eski mezarlığa yaptığı yolculuktan dönen Mithat Bey, Pera Palas Oteli'nin balkonundan, ilkbaharın şafak vaktinde, suya dalan ve hem suya hem de gökyüzüne ateş kırmızısı rengini veren güneşi gördü. Özlem dolu gözlerle Galata Kulesi'nin yüksekliğinde ona bakan Nineta'yı, hemen altındaki köprüyü, bir tarafta Boğazın sularını, diğer tarafta yanan Marmara Denizi'ni, güzel kadının ateş gibi kırmızı bukleli saçlarını gördü ve hem tüyler ürpertici hem de huzur verici olan bir şey hissetti. Evrenin o bulunduğu deliğinde kendisini yeniden ergen bir âşık gibi hissetti ve avazı çıktığı kadar bağırdı. "Seni seviyorum Nineta! Nefesim yettiği kadar ve ölünce bile seni seveceğim!"

Zaman akıp giderken ve yanan gökyüzü yavaş yavaş serinlemeye başlamışken, Boğaz ve Marmara suları, sönen güneşin yansımasını göbeğinde tutarken Mithat Bey, her şeyin azaldığı, yok olduğu ve öldüğü bu evrende bir tek aşkın ölümsüz olduğuna inandı!

Arnavut yazar Mira Meksi, Türkçeye çevrilen ilk romanı *Agatha Christie'nin Kutusu*'nda baş döndürücü bir gizem sarmalı oluşturuyor. Aşk, ihanet ve cinayetin sırt sırta yürüdüğü kanlı serüven, okuyucuyu, Miss Marple, Hercule Poirot ve Sherlock Holmes gibi yüksek gözlem gücüne sahip birer dedektife dönüştürüyor ve kendisini, sinsice içine çekildiği polisiye girdabından çıkaracak bir anahtar aramaya çıkarıyor.

Arnavut diplomat Mithat Bey ile genç sanatçı Nineta'nın, rüyaya benzeyen fakat yok edici bir güç de taşıyan aşklarının perçinlediği romanda, arka planda Arnavutluk'un bir asırdır süregelen sorunları ve Balkan devletlerinin siyasi arenadaki çekişmeleri ele alınıyor. Arnavut halkının sesini duyurmak amacıyla tozlu arşivlerin derinliklerinde kalmış gizli antlaşma belgelerinin izini süren başarılı diplomat, "aşkı cömertçe armağan eden büyüleyici şehir" İstanbul'da, rüyalarının şehrini yaşamakla şehrin rüyasını yaşamak arasında gidip geliyor.

KETEBE

AGATHA CHRISTIE'NİN KUTUSU
MİRA MEKSİ

KİTAP NO	DİZİ ADI
1010	ROMAN

9 786256 495807